

Vezetői kézikönyv segédtszteknek

cserkész korosztály

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A kézikönyv írásában részt vett:

Bujk Zsuzsa csst. (432.)
Constantinovits Milán csst. (46.)
Evetovics Zorka óv. (85.)
dr. Grynaeus András csst. (205.)
Haraszti Tímea
Hoffmann Ferenc cst. (118.)
Lakatos Júlia csst. (121.)
Németh-Nagy Melinda cst. (412.)
Solymosi Balázs cst. (205.)
Takács Eszter
Téglás Gergely csst. (929.)
Tekse Balázs cst. (958.)
Tihanyi Dóra csst. (1909.)
Vargáné dr. Balogh Orsolya csst. (25.)
Vidovich Kálmán cst. (298.)
Wintsche-Mikesch Viktor csst. (903.)

Felelős szerkesztő:

Solymosi Balázs cst. (205.) első kiadás
Hegyi Armand csst. (105.) második kiadás

Olvasószerkesztő:

Constantinovits Milán csst. (46.) első kiadás
Németh-Nagy Melinda cst. (412.) második kiadás
Réder Kristóf csst. (148.) második kiadás

Második kiadást szerkesztette:

Németh-Nagy Melinda cst. (412.)

Grafika:

Huszár Márton

ISBN 978-963-8305-35-0

Az első kiadás készült a Magyar Cserkészszövetség és a Bethlen Gábor Alapkezelő
TÁMOP-5.2.8-12/1-2013-0001 azonosítószámú Kisközösségi Ifjúságnevelés
Támogatása című projektjének keretében. Budapest, 2015.

A második kiadás készült a Magyar Cserkészszövetség EFOP-1.3.6-17-2017-00001
azonosítószámú Imre herceg terv - közelebb egymáshoz című projektjének a keretében.

Második, javított kiadás. Budapest, 2021.

Tartalom

Kedves rajparancsnokom!.....	
1. A cserkész korosztály lelki, érzelmi, testi, értelmi, társas nevelési céljai.....	1
1.1. A cserkész korosztály bemeneti elvárásai és kimeneti céljai.....	1
2. A cserkész korosztály jellemzői.....	1
2.1. A cserkész korosztály fejlődéslélektani, biológiai jellemzői.....	1
2.1.1. Biológiai jellemzők.....	2
2.1.2. Pszichológiai jellemzők.....	3
2.2. A korosztály szociális, társadalmi jellemzői.....	10
2.2.1. Szabadidős tevékenység, érdeklődési kör.....	10
2.2.2. Az alkohol és drog jelenléte.....	14
3. A cserkésznevelés eszközei és módszerei.....	1
3.1. A létszám, nemek és őrς felosztása a cserkész korosztályban, őrςi foglalkozás gyakorísága – őrςi közösségek kialakítása a cserkész korosztályban.....	1
3.2. A raji foglalkozás keretei, gyakorísága.....	3
3.3. A csapat közös alkalmai – ezek szerepe a cserkész korosztályban.....	9
3.4. Körzeti/kerületi/országos/nemzetközi programok.....	11
3.5. A cserkész korosztály lelki nevelése.....	15
3.6. Külkapcsolatok – A család, a templom és az iskola szerepe.....	20

4. Próbarendszer.....	1
4.1. A cserkész korosztály első évére vonatkozó próbarendszer.....	5
4.2. A cserkész korosztály második évére vonatkozó próbarendszer.....	12
4.3. A cserkész korosztály harmadik évére vonatkozó próbarendszer.....	20
4.4. A cserkész korosztály negyedik évére vonatkozó próbarendszer.....	27
5. A cserkész korosztály vezetőinek feladatai.....	1
5.1. A cserkész őrsvezető feladatai.....	1
5.2. A rajparancsnok szerepe, nevelési feladata.....	4
5.3. A cserkész vezető helye a cserkészéletpályán.....	8
5.4. A cserkész vezetők együttműködése a rajban.....	10
5.5. Az őrsvezetők szakmai előrelépése és fejlődése.....	12
5.6. Kapcsolattartás a cserkész korosztályba tartozók szüleivel.....	13
5.7. A cserkész korosztály különleges vezetési kihívásai.....	17
6. A cserkész korosztály cserkészszajátosságai.....	1
6.1. A korosztály kiemelt cserkészprogramjai.....	1
6.2. A cserkész korosztályhoz kapcsolódó szertartások.....	3
6.3. Az egyenruha a cserkészeknél.....	5
7. Kiemelt figyelmet igénylő gyerekek a cserkészletben.....	1

Ha bármilyen észrevételed van, kérlek, jelezd nekünk (ovt@cserkesz.hu). Akár csak egy elütés, akár bővítési igény. Ez az anyag a mindenkori magyar, cserkészek korosztályát vezető segédtisztok kézikönyve kíván lenni, állandóan megújulva, frissítve.

**„Mindaddig nem cserkész a fiú, míg mindent meg nem tesz,
hogyan fogadalmat szerint éljen.”**

(Bi-Pi, Cserkészlet fiúknak, 3. táború)

Kedves rajparancsnokom!

A cserkész rajparancsnok felelőssége, hogy a cserkészéletet megélők magukat próbára tehessék – védett környezetben. Tanulják meg, hogy egymásra és önmagukra kell számítaniuk és azt, hogy mire van erejük, lehetőségük. Ismerjék meg, hogy mit és hogyan tudnak egyénileg és közösségileg elérni.

Meg kell tanulniuk elfogadni a másikat, mert egymásra vannak utalva – a közösségben való együttműködés elsajátításának ez az egyik alapja. Az őrsben akkor tudunk egymásra számítani, együtt sikereket elérni, ha ismerjük annak tagjait. Ehhez számos alkalommal próbára kell tennünk magunkat, az őrsünket és rajunkat, hogy lássuk, egy-egy helyzetben ki mit és miként tesz. Ebben a folyamatban a cserkészünk gyakran kap visszajelzést, melyek által önmagát megismeri, önmagáról pontosabb képet kap, valamint felfedezi, mit kell még tennie azért, hogy közösségének teljes értékű tagjává váljon.

Mindezek együttesen azt hozzák, hogy a cserkészeket a tudással, ismerettel, készségeik fejlesztésével képessé tesszük arra, hogy egyre jobban önállósodjanak. Az egyéni és a közösségi életük egyre több olyan visszajelzést ad, ami arról szól, hogy „képes vagy rá, képesek vagytok rá!”. Mindezt harmóniában a környezetünkkel, együttműködésben az Úr teremtetten világgal.

Számos lehetőség van arra, hogy a közösség megerősödjön. Az élményeken túl a külsőségek alkalmazásával is ez a célunk. Az ilyen őrsi és raji eszközök különösen, ha együtt alakítjuk ki azokat, még erősebb kötődést hoznak létre – és a közösségen keresztül a fiatalok cserkészethez való tartozását is erősítik.

Te vagy a főcserkész a rajodban, aki minden kérdésre választ adsz, aki minden csomót ismer, aki minden helyzetben képes megoldást mutatni, és aki megéli a cserkészéletet. Aki annak a példája, amit ő el akar érni. Aki a legjobb nagynéni vagy nagybácsi. Aki már sokat próbált, tapasztalt cserkész, és emiatt lehet rá számítani. Aki képes velük részt venni mindenben, de kellően megfontolt, hogy ne kerüljétek bajba.

A korosztályi élet alapjait a cserkész módszer legteljesebb megélése, a korosztályi belépést pedig a fogadalom és a törvény jelenti. Most tehetnek fogadalmat, és mondhatják

ki az elköteleződésüket a cserkészeszmény mellett, most vállalják magukra a cserkész-értékeket.

Mindez azt jelenti, hogy a rajodban a te feladatod a tudatos irányítás, a nevelés megtervezése. Egész munkád alatt az legyen a legfontosabb vezérelv, hogy őket megtanítod, rávezeted a cserkészéletre. Minden alkalom tanít valamit és tapasztalást ad önmagunkról és közösségünkről.

Másfelől az irányítsa munkádat, hogy miként és mivel tudod őket fejleszteni, kiteljesíteni. Vedd észre az egyéni igényeiket, a bennük rejlő lehetőségeket, és tanulj meg, hogy hogyan élhetik meg mindezt a legnagyobb tökéletességben! Ilyen lehetőség számtalan van a programok során, illetve a túrákon, a portyákon, és a táborokban.

A vezetőképzésben mindent megtanultál, amire szükséged van, a továbbképzéseken a korosztályt mélyebben megismerhetted. Ezek fényében hiszem azt, hogy tudod, mit és miért teszel, és teljes bizalommal fordulhatnak hozzád a szülők, hogy te, a felnőtt, és a kisközösségek irányítói, az őrsvezetők együttműködők lehessetek a gyermekek nevelésében. Az őrsvezetőiddel való közös munkában adj nekik nagyobb teret, mint a kiscserkész években jellemző, hogy az őrsi életet irányítsa az őrsvezető. Támogasd és segítsd őket, hiszen hetente velük élük meg a cserkészközösséget.

Köszönöm, hogy vállaltad, és adjon erőt a rád ruházott bizalmunk!

Jó munkát!

Balu

Solymosi Balázs cst. (205.)
országos vezetőtisztt
(2006-2015)

I. A cserkész korosztály lelki, érzelmi, testi, értelmi, társas nevelési céljai

I. A cserkész korosztály lelki, érzelmi, testi, értelmi, társas nevelési céljai

II. A cserkész korosztály bemeneti elvárásai és kimeneti céljai

Az Egységes Ifjúságnevelési Konceptió alapján nem csupán korosztályi, hanem korosztályokon átívelő nevelést valósítunk meg. Ennek során küldetésünk, a cserkésznevelés végső céljának beteljesítése tudva, hogy a korosztályok egymásra épülnek, ami jól körülhatárolja az egy-egy korcsoporttal elvégzendő nevelési feladatokat.

Az egymásra épülés szerint **a kiscserkész korosztály kimeneti céljai a cserkész korosztály bemeneti elvárásai, a cserkész korosztály kimeneti céljai pedig a kószák bemeneti elvárásai.** Így a cserkész korosztály négy évét egyik oldalon a kiscserkész-cserkész, majd a másik oldalon keretezi be. Esetedben az említett két sarokkö között eltelt esztendőkhöz kihívásai képezik a nevelési feladatokat, melyek **a bemeneti elvárások alapjáról indulva a korosztályi részcélok** beteljesítésért folytatott munkát jelentik.

A bemeneti elvárásokat most az emberi élet részterületei szerint vesszük végig, illetve ennek során kitérünk a korosztály végére elérendő célokra is.

A cserkész korosztályban elvégzendő nevelő munka ezekre épül. A célok határozzák meg órs- és rajgyűléseinket, programjainkat, táborainkat és az egész korosztályos munkát. Rajparancsnokként feladatod, hogy azok a fiatalok, akik rád és óravezetőidre vannak bízva, elérjék az itt leírt célokat, amellyel előrelépnek a cserkész életpályán. A bemeneti elvárások terén gyakorlatban két eset létezik:

- A rajodba érkező gyermek most ismerkedik magával a cserkészzel.
- A rajodba érkező gyermeknek volt kiscserkész előélete.

Bármelyik variációval is találkozol **rajparancsnoki munkád során, a korosztályra vonatkozó bemeneti elvárások megléte és a kimeneti célok elérése elengedhetetlen** (erről később is olvashatsz: „*Hogyan egyenlítsük ki a diszharmóniát?*”). Akkor is, ha a belépő most kezdi az új közösségben való szocializációt és akkor is, ha első egyenru-hája már „csak” a szép emlékek felidézője.

Előbbi esetben, ahol nem volt megelőzőleg kiscserkész élet, fontos a tudásszint egységessé tétele, a készségek közel azonos szintre fejlesztése. Ezt az első cserkészév alatt meg lehet valósítani, különösen figyelve azokra a próbapontokra, kiscserkész tudásra, amelyekre a cserkész korosztályban építünk.

A cserkész korosztály négy általános iskolai tanévet ölel föl: az ötödik évfolyam elejétől a nyolcadik év végéig. Másként megfogalmazva, a cserkész korosztály időszaka az általános iskola felső tagozata. A cserkész életpálya azért igazodik a köznevelésben ismert tagozatos kialakításhoz, hogy:

- a gyermekek életeseményeihez – melyek kapcsán az egyik legmeghatározóbb felület az iskola – a cserkész pedagógiája minél inkább képes legyen alkalmazkodni illetve,
- hogy a cserkész az iskolán belüli formális és szabadidős foglalkozások során végbemenő fejlesztéseket a leginkább tudja támogatni, hozzájárulva ezzel az egyén fejlődéséhez.

Az iskola, a cserkész korosztályban továbbra is a másodlagos szocializációs tér. Az abban való előrehaladás, az ezzel járó változások megélése komoly egyéni munkával jár, melyet mi megtámaszthatunk. Ezért az iskolai nevelési-oktatási folyamat a leginkább használható támpont a korosztályi határok berajzolásához.

Bemeneti és kimeneti pontok

A cserkész korosztály meghatározó időszaka az életpályánknak többek között azért, mert annak kezdetén egy **jelentős belépő pont található. Ez az általános iskolai ötödik évfolyam eleje.**

Az Egységes Ifjúságnevelési Konceptióban megismert cserkész életpálya külön is kitér erre az időpontra, ugyanis az ötödik osztály nemcsak a tananyag és az iskolai környezet jelentős megváltozását hordozza, hanem egy olyan évet is, amikor **hatékony toborzási lehetősége van a cserkészcsapatoknak.**

Eme belépési (toborzási) pont létének gyakorlati háttere van, ugyanis több cserkészcsapatban bevett toborzási mód, hogy ebben az évfolyamban szólítják meg a gyerekeket. Ez azért alakult így, mert:

- A partner, vagy fenntartó iskola csak ötödik évfolyamtól foglalkozik a gyerekekkel.
- A cserkészcsapatok egy részében még nem honosodott meg a kiscserkész korosztály.
- A cserkészcsapatban vezetőhiány lépett fel, így a közösség az alsóbb évfolyamokból nem bír toborozni.

Ha jobban beleássuk magunkat az iskolarendszerbe, akkor felfedezzük, hogy van egy olyan iskolaváltási szakasz, amire látszólag nehézkesen tudunk reagálni a tagozati logika mentén. Ez a kisgimnáziumi lét, amikor a tanulók az általános iskola hatodik osztályából kerülnek gimnáziumi közegbe. A változás ugyancsak jelentős, mondhatni drámai a gyerekek életében, de ekkor már jó eséllyel az illető tagja a csapatodnak, mégpedig az 5. évfolyamtól. Tehát két éve, jobb esetben pedig kiscserkészskora óta. Ilyenkor az őrsvezetőnek és neked, rajparancsnoknak az a feladatotok, hogy az iskolaváltással járó kihívásokat a lehető legjobban kezeljétek közösen a cserkészetekkel.

Hogyan egyenlítsük ki a diszharmóniát?

Az első cserkész korosztályi év jellegzetes abból a szempontból, hogy nagy számban olyan gyerekek is a rajod tagjaivá válhatnak, akiknek nincs tapasztalatuk velünk kapcsolatban. Ha olyan fiatalok kerülnek hozzád, akiknek a többiekkel ellentétben nincs kiscserkész előéletük, az megnehezítheti az őrsvezetőid munkáját. **A cél az első évben az, hogy a tudásszintből és a közösségi szocializációból fakadó különbségeket enyhítsük, valamint a kiscserkész korosztály kimeneti céljait elérjük, illetve belekezdjünk a cserkész korosztály feladataiba.**

A megoldásra két út kínálkozik:

- *Az űrsöket úgy alakítjátok ki, hogy az egyikben vannak azok a jelöltcserkészek, akiknek nincs kiscserkész múltjuk.*

Ez a könnyebb eset, hiszen a teljes űrs munkájában az első évben megjelenhet a felzárkóztatás, természetesen az adott esztendő, és a korosztály támasztotta aktuális kihívások teljesítése mellett.

- *Az űrsöket úgy alakítjátok ki, hogy valamelyikben (vagy mindben) vannak olyan gyerekek, akik a többiekkel ellentétben az adott évben kezdik a cserkészéletüket.*

Ez sokkal nagyobb kihívást jelent neked és az űrsvezetőidnek is, mégis van olyan helyzet, amikor csak ez a járható út. Ha lehetőség van rá, minél kevesebb űrsödöt terheld ilyen feladattal, és tapasztalt űrsvezetőt válassz. A kulcsszó a **differenciálás**. Ekkor az első év során az űrgyűlések egy hányadában a felzárkózók eltérő tevékenységeket is végeznek. Ezt lehet enyhíteni egyéni, otthon teljesíthető, de igazolható, mérhető feladatokkal. Mód van arra is, hogy olyan közös munkán dolgozzon az űrs, amely által minden tagja fejlődik.

Ügyeljetek az egyensúlyra, hiszen a cserkész korosztályban a közösséggé váláson nagy hangsúly van – az űrsvezetőnek figyelni kell arra, hogy ne hogy szakadás következzen be.

Rajparancsnokként tartsd szemmel az űrs reakcióit és a folyamatokat. Adj visszajelzést, tanácsokat az űrsvezetőknak.

Ahhoz, hogy a **tudásszintből és a közösségi szocializációból fakadó különbségeket enyhítsük**, mindkét fenti esetben el kell végezni bizonyos feladatokat. Ezekhez alább olvashatsz néhány praktikus tanácsot:

- űrsvezetőddel közösen értelmezzétek a kiscserkész korosztály kimeneti céljait.
- A szóban forgó űrs tagjairól egyenként beszéljétek a folyamat elején, közben és annak zárásakor is, hogy a fejlődésük ütemében történjen meg a felzárkóztatásuk.
- A nevelési részcélok teljesülése eltérő ütemű cserkészjelöltenként. Lehetséges az is, hogy a célok egyes elemeit már más közegben elsajátította az illető. Ez csak akkor fog kiderülni számodra, ha aktív és élő kapcsolatban vagy az űrsvezetőiddel.
- Tekintsétek át űrsvezetőddel a kiscserkész próbarendszert. Válogassátok ki azokat a pontokat, melyekre építeni fogtok a cserkész korosztályban (ennek előkészítése feladatod, hiszen te látod a korosztály nevelési ívét).
- Készíts a felzárkóztatás tárgyát képező próbapontokról, tevékenységekről ütemezést, mely segítséget ad majd űrsvezetődnak.

A korosztályi átmenet feladatai:

Ahogy ebben a fejezetben már többször olvashattad, a cserkészletben megélt évek alatt a vezetettjeink többször is korosztályt váltanak. Egy idősebb korosztályba történő átlépés sok változást hoz magával:

- Megváltoznak az egyénnel szemben támasztott követelmények.
- Megváltoznak a közösséggel (őrsökkel, rajokkal) szemben támasztott elvárások.
- Megváltoznak az őrsi-, raji- és csapatszinten elvégzendő feladatok.
- Valamelyest átalakulnak a programok, a rendezvények, a közösségi alkalmak. Esetenként újabbak lépnek be pl. országos programokon való részvétel.
- Bizonyos kor után megjelenik a vezetőképzés lehetősége.
- Bizonyos esetekben egy előző korosztályban működő őrs feloszlik, és új közösség jön létre (pl. a kiscserkész koedukált őrsökből nemenként bontott őrsök lesznek).
- Mindezzel párhuzamosan a gyermek környezete, élettere is folyamatosan változik.

A fenti okok miatt (melyeket tovább is lehetne sorolni) szükséges, hogy rajparancsnokként minél több információt összegyűjts a rajodba érkezőkről. Egy vezetőnek ismernie kell a vezetettjeit ahhoz, hogy teljes értékű nevelő munkát végezzen. Így nem csak neked, de őrsvezetőidnek is szüksége van azokra az információkra, melyek az előző korosztály rajparancsnokánál – adott esetben őrsvezetőinél – rendelkezésre állnak. Ahhoz, hogy ezek a birtokotokba kerüljenek, a cserkészévről elején ajánljuk a következőket:

- Találkozzatok az előző korosztály rajparancsnokával és beszéljétek a korosztályt lépett fiatalokról egyénenként (ezt megteheted először egyedül is, de mindenképp hasznos, ha őrsvezetőid is első kézből kapnak információt feltéve, ha nem ők vezetik a cserkészéteket már kiscserkészkoruk óta).
- Találkozzatok az előző korosztályban a gyerekekkel foglalkozó őrsvezetőkkel (amennyiben felmerő rendszer van csapatotokban, akkor ez a javaslat nem releváns).
- A találkozók alkalmával térjétek ki legalább a következőkre:
 - Sikerült-e megvalósítani az egyének szintjén a korosztályi részciókat?
 - Mennyire volt egységes az őrs mint közösség a korosztály végére?
 - Milyen volt a gyerekek őrsgyűlésekre járási hajlandósága?
 - Miként alakult a cserkészlet–szülő közötti viszony?
 - Miként alakult a cserkészlet–iskola közötti viszony?

- Miként alakult a cserkészet–templom közötti kapcsolat?
- Van-e valamelyik gyermeknek nehéz családi háttere?
- Küzd-e valamelyik gyermek komolyabb betegséggel?
- Van-e olyan gyermek, aki bármilyen lemaradással küzd társaihoz képest? Ha igen, milyen eszközökkel próbálta meg az őrvezető a felzárkóztatását?
- Van-e olyan gyermek, aki tehetségével kitűnik társai közül? Ha igen, milyen eszközökkel próbálta meg az őrvezető a fiatal tehetségét tovább kamatoztatni?
- Van-e a gyermekek között társadalmi leszakadással, anyagi nehézséggel küzdő?
- Van-e az őrben fogyatékkal élő, és ha igen akkor miként oldotta meg az őrvezető a vele való foglalkozást?

A fentiekén kívül számtalan kérdésről beszélhettek, ezek viszont különösen fontosak ahhoz, hogy átlássátok és megértsétek az egyénekben lezajló folyamatokat.

A cserkész korosztály nevelési céljai:

Lelki jellemzők

A cserkész korosztály bemeneti elvárásai:

- Napi lelkiismeretvizsgálatra képes.
- Hívő közösségben képes kisebb feladatokat ellátni.
- Szentmisén, istentiszteleten részt vesz, képes visszaidézni az ott hallottakat.
- Nagyobb egyházi ünnepek lényegét érti, megismer több bibliai történetet.
- Képes hálát adni Istennek az őt ért örömekért, melyeket életében megtapasztal.

A cserkész korosztály végére elérendő célok a következők:

Aktívan részt vesz a hívő közösség életében. Önállóan részt vesz, feladatokat lát el, vállal el a szentmisén, istentiszteleten, érti annak menetét, keretét. Nyitott Isten üzenetére. Rendszeres lelkiismeretvizsgálatot végez.

Már nemcsak szülői, vezetői biztatásáravesz részt szentmisén, istentiszteleten, hanem egyre inkább önállóan is. Képes arra, hogy ott ne csak passzív résztvevő legyen, hanem önállóan feladatot is ellásson, ezáltal hozzájáruljon a közösség életéhez és istentiszteletéhez. Természetesen ezek a feladatok, korának megfelelőnek kell, hogy legyenek: nem hosszú ideig tartóak, hanem konkrétak, elvégezhetők, mérhetők (pl. zenélés, éneklés, ministrálás stb.).

Ideális volna, ha nemcsak a cserkész lenne ott a templomban, hanem a szülők, testvérek is elkísérnék őt, vele együtt részt vennének az alkalmakon sőt, vallásos életvitelt folytatnának a családi hajlék falai között. Sajnos a társadalmi összkép ezzel ellentétes képet mutat. Pedig a mintaképzés szempontjából az általános iskola felső tagozatában a szülő továbbra is fontos szerepet tölt be, különösen az ötödik és hatodik évfolyamokban.

A cserkészzet képes arra, hogy saját eszközeivel, és a cserkészek számára mintát jelentő vezetőivel a gyermeket rávegye és rajta tartsa a hit útján. **A cserkészvezetők (leghygyen az őrsvezető, vagy rajparancsnok) szerepe ilyen téren felértékelődik** ebben az életszakaszban, melyet a **kritikus realizmus** korszakának is neveznek (a gyermek egyre inkább rácsodálkozik a világra, próbálja azt megérteni, feltárni az ok-okozati összefüggéseket). Ennek egyik sajátja **az igazság kutatása**, mely igény folyamatosan növekszik a nyolcadik évfolyam végéig (jellemzően a kritikus szemlélet a 7-8. osztály körül kezd el kialakulni). **A cserkészvezetőnek ezért tudnia kell válaszolni a hittel, vallásossággal kapcsolatban feltett spontán kérdésekre.** Nem felületesen, hanem hitbéli meggyőződésből, saját élményeit felhasználva. **Elengedhetetlenül fontos a vezető vallásossága!**

Nem vagyunk hitoktatók. Így nem dolgozunk a hittan, vallástörténeti stb. ismeretek nyújtása (még ha ez a hivatásunk is), viszont **feladatunk, hogy a hit, a vallásosság kialakításában részt vegyünk közösségi és egyéni élményeket adó tevékenységeinkben keresztül.**

A vallásos életvitelt a lehetőségekhez mérten vonzóvá, az azzal járó élmények megszerzésének módját olykor érdekessé kell tenni a gyermek számára. Ennek ésszerű eszköze a kifejezetten ifjúsági szentmise, istentisztelet, melynek bevezetését 7-8. évfolyamban ajánljuk. Ezen kívül érdemes olyan lelki programokat is tartani, melyek néha „szokatlanok” a cserkész számára (ebben a korban a szokatlan szó alatt pl. az esti keresztutat értjük), mozgással és/vagy cselekvéssel járnak, kizökkentik a cserkészt a megszokott környezetéből, illetve rávilágítanak valami olyan dologra, amit eddig nem tudott. Utóbbi azért is kiemelendő, mert **a cserkész korosztályban a gyermek emlékezőképessége, tudásszomja is növekszik.**

A tudás iránti vágyat, mint a korszak sajátját kamatoztatni kell az egyéni és közösségi fejlesztésben: Megnyílik az út, hogy Isten üzenete iránt érdeklődő, utána a lelki olvasmányokban önállóan is kutató fiatalot neveljünk. Ennek gyakorlatát el kell kezdeni beépíteni a cserkész mindennapjaiba (például: Bibliaolvasás, Szív magazin). Lehetőség van a korosztály második felében különböző imaformák bevezetésére, de ezek alkalmazásánál szintén kerüljük a felületességét, és a nem kellő mennyiségben erre szánt időt.

A környezetből vett tapasztalatok szerzése ebben a korban nagy szerepet kap: kimerítésére a vallásos nevelés esetében is van lehetőség **a programok, portyák, túrák, táborok során** – érdemes ezeknek tudatosan megtervezni a lelki ívét. Célunk: Változatos módszerek alkalmazásával, személyes példák útján, kellő időt biztosítva, a cserkész hitbéli meggyőződésének kialakulását segíteni.

Tekintettel arra, hogy ebben a témakörben több őrvezetőnknek sem áll rendelkezésre a megfelelő módszertani és ismereti tárház, **a rajparancsok feladatai között szerepel az őrvezetők ilyen jellegű felkészítése, ötletek adása az általa már korábban átélt élmények mentén.**

A cserkészévek alatt **el kell érünk, hogy a ránk bízottak, rendszeresen végezzenek lelkiismeret-vizsgálatot, és ez mindennapi életük részévé váljon.** Ennek kialakítása – mint a lelki nevelés terén sok minden más is – egy folyamat, így nem fog menni rögtön, magától. Az őrvezetőnek türelmesnek kell lennie: Adjon erre őrének időt és teret egyaránt (erre számtalanszor fel kell hívni a figyelmet). **A rajparancsok személyes példája és jelenléte, felnőtt szemlélete, higgadtsága, támogató magatartása segítség lehet ebben.**

Ajánlj módszereket őrvezetőidnek, gyűjtsetek ötleteket közösen a kezdetben irányított, majd önálló lelkiismeretvizsgálati alkalmakhoz! Ezek helyes gyakorlásához elmélyült ségre van szükség, hiszen a cserkésznek már nemcsak az őt ért örömeket, bánatokat kell

felismernie, hanem **képessé kell válnia saját cselekedeteit, és azok környezetére mért hatását is értékelni, megítélni.**

Érzelmi jellemzők

A cserkész korosztály bemeneti jellemzői:

- Képes alapvető érzelmeit (alapérzelmeit) felismerni, azokat verbálisan kifejezni és ezeket kezelni.
- Felismeri, ha közvetlen környezetében valaki tőle eltérő érzelmi állapotban van.
- Képes arra, hogy ne csak érzelmei irányítsák cselekedeteit.
- Képes erkölcsi ítélethozatala előtt, a tőle telhető módon megvizsgálni és értékelni a körülményeket.

A cserkész korosztály végére elérendő célok a következők:

Felismeri saját érzelmi megnyilvánulásait, azokra képes reagálni (öntudatos-ság). Saját érzelmeitől függetleníteni tudja cselekedeteit (önirányítás). Képes lelkesülni a közösségben és közösségért végzett munka iránt (önmotiválás). Képes felismerni a környezetében élők alapvető érzelmi megnyilvánulásait, és megérteni, valamint értékelni mások cselekedeteinek indokait. Képes közösségein belül másokkal való együttérzésre (empátia). Korosztályi szinten képes kapcsolatok kialakítására és fenntartására (kapcsolatteremtés).

A cserkész korosztályban tevékenykedő fiatalok érzelmi sajátosságaira jellemző egy-fajta kettősség. Míg az ötödik, és hatodik osztályban a gyerekek sokkal stabilabb érzelmi világgal rendelkeznek, mint kiscserkész társaik, addig a hetedik, nyolcadik évfolyam

környékén kezdetét veszi az érzelmi labilitás kora. Cselekedeteiket (a szabálykövetésbe vetett hit és meggyőződés miatt) ez még kevésbé befolyásolja ebben az életszakaszban (ez a serdülőkor előrehaladtával, a középiskola időszakában fog nagyobb hatással lenni rájuk), bár kétség kívül egyre inkább jelen van – különösen a lányok esetében.

Amíg viszont ez nem jelentkezik, **a fiatalok vidám hangulatúakérdeklődők, nyitottak** és feltétel nélkül **szabálykövetők** (erről bővebben a pszichológiai jellemzők fejezetben olvashatsz).

A cserkész korosztályban, az érzelmi területen végzett munka alapja a közösségi tevékenység. A rajodban lévő őrsök olyan mikroklímát jelentenek a cserkész-idnek, melyekben érzelmileg (is) biztonságosan és kiszámíthatóan fejlődhetnek. A raj mint korosztályi nevelési keret is képes ennek a funkciónak betöltésére, bár a raj közös alkalmainak gyakorisága a kiscserkészkorhoz képest korlátozottabb.

Veletek, a rajban dolgozó vezetőkkel találkozhatnak a legtöbbet a cserkészek. Így az őrsvezetőid és te is mintát, **példaképet jelentetek számukra** (ebben a korban jellemző is a mintakeresés). Titeket akarnak követni, rátok akarnak hasonlítani: kisugárzásotokban, emberközelségeitekben. Nem csak a vagányság és a talpraesettség számít. A „Mi vagyunk a legkeményebb őrs!” igen kevés a cserkészek komplex neveléséhez.

A cserkész korosztály egyik kimeneti célja, hogy a cserkész **ismerje, felismerje saját érzelmi megnyilvánulásait, és azokra tudjon reagálni.**

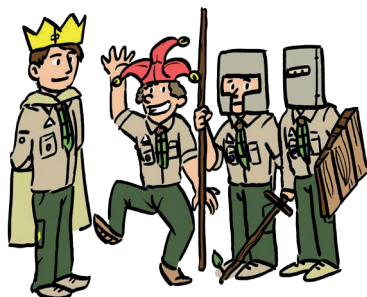

A saját érzelemvilág feltárása **már nem csak az alapérzelmek** megismerését jelenti, fokozatosan egyre több érzés definiálódik a cserkészben, köztük erkölcsi érzelmek is, mint például a becsületesség, önzetlenség stb. Ebben a folyamatban az **aktív őrsi**

viszony, a párbeszéd, illetve a felnőtt vezető nagy segítség. (Az érzelmek felismerése és kezelésük a kósza korosztályban még markánsabban jelentkezni fognak.) Az érzelmekről beszélgetni kell! **A cserkész számára adjunk visszajelzéseket megnyilvánulásairól**, hogy minél több érzelmét felismerje a korosztály végére. Az érzelemvilág kibontakoztatására kiváló lehetőség nyílik a tábortüzek során, vagy más dramaturg feladat alkalmával is.

A cserkész korosztály végére elvárás, hogy már ne csak érzelmei irányítsák életét, hanem **legyen képes saját, belső érzelmi megnyilvánulásaitól függetlenül cselekedni**. Ez az önirányítás folyamatának kezdete, mely szintén az őrsi munkában fejleszthető intenzíven. Hiszen a közösség érdekei miatt, egyes feladatok végrehajtásakor az egyénnek alá kell vetni érzelmeit az őrs „akaratának” a közös cél eléréséhez.

Ugyanígy cél, hogy **lelkesedést alakítsunk ki a cserkészben**. Ehhez törekedjete a **közös szimbólumok** által, az őrsi és raji identitás kialakítására. A ceremóniák emellett ahhoz tesznek hozzá, hogy a fiatalokban kialakuljon az „Igen, én cserkész vagyok!” érzés. **A közösség jelképrendszerei és együtt szerzett élményei** motiválják a cserkészt arra, hogy a közösségéért tenni akarjon, hogy mindent megtegyen azért, hogy az övék legyen a „legjobb őrs”. Ennek motorja a **közösségben elért sikerek**, a feladatok végrehajtásakor szerzett győzelmek, eredmények átélése. **A kalandok, kihívások, nehézségét, téjtét és összetettségét fokozatosan érdemes emelni a korosztály négy éve alatt.**

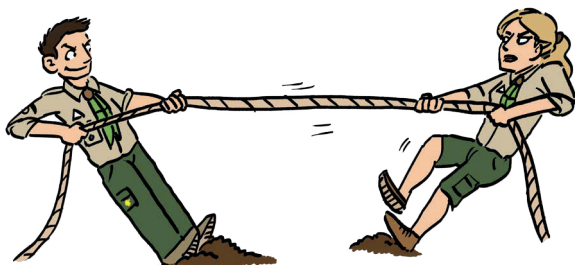

Az őrsi környezet az empátia (a másik fél helyzetébe való belehelyezkedés) **kialakulását is segíti.** Cserkészeinknek az együttérzésre képesnek kell lenniük őrstársaikkal és családtagjaikkal szemben! Az őrsből kitekintve viszont **arra is alkalmassá kell tennünk őket, hogy legalább raji szinten képesek legyenek új kapcsolatok kialakítására és fenntartására.** Ehhez teret a rajprogramok biztosítanak, de lehetőségként nyílik meg előttünk több csapat, körzeti, kerületi és országos program is.

Fontos, hogy **a nemek közötti különbségek figyelembevételével kell segítenünk a cserkészek fejlődését,** hiszen a lányok és a fiúk esetében más-más jellemzők határozzák meg az érzelmek alakulását.

Az érzelmek fejlődéséhez nagyban hozzájárul a **reflektív gondolkodás** és tér. (nyitott, rugalmas gondolkodásmódon alapuló olyan reflektív-önreflektív attitűd jellemzi, amely folyamatos önelemzés, önfejlesztés révén képes személyes hatékonyságának fejlesztésre). Ennek kialakításáról a vezetőképzés során tanulhattál. Érdemes fellapozni a cserkész, és nem cserkész szakirodalmat ezzel kapcsolatban.

Testi jellemzők

A cserkész korosztály bemeneti jellemzői:

- Ismeri testrészeit.
- Elvégzi az alapvető higiéniai feladatokat.
- Táplálkozási szokásaitól hajlandó eltérni.
- Több, mozgással járó játékot megismert, átélt.

A cserkész korosztály végére elérendő célok a következők:

Érdeklik testének változásai. Felismeri testének adottságait, fejleszthető tulajdonságait. Táplálkozása változatos, hajlandó az újdonságok kipróbálására.

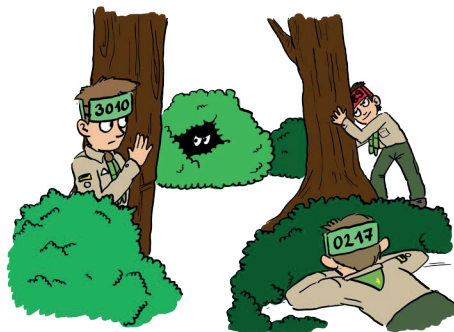
Ebben az életkorban **az emberi test számos változáson megy át, bár a korosztály kezdetén** (5., 6. osztályban) **ezek kevésbé látványosak**, mivel lassan, fokozatosan következnek be. **Később**, a négy éves időszak második felében **a testi fejlődésnek már a látható (elő)jeleis megmutatkoznak**. (Visszautalunk a lelki terület esetében említett kettősségre, melyet rajparancsnoki munkád során a testi dimenziók alakulásában is meg fogsz tapasztalni. Erről bővebben a *Biológiai jellemzők* című fejezetben olvashatsz).

A kettősség ellenére, ezen a területen is **jól kiszámítható és követhető a cserkészek fejlődése**, hiszen szinte minden eleme egymásra épül, fokozatosan, egyenletes tempóban alakul a gyermekkor végéhez közeledve. Ez alól kivétel a testmagasság megugrása lehet.

A korosztály első két évének idején a cserkészek gyermekként kiteljesednek: mozgékonyak, energikusak, dinamikusak, valóban tele vannak energiával.

Vezetőként tehát olyan közösségben végzett tevékenységek, programok, események kialakítása a cél – raj és őrsi szinten mely – képes kiszolgálni a gyerekek mozgás iránti igényeit.

A testi fejlődés látható jelei csak a korosztály második felében érik el őket. Ezeket **a változásokat még nem is érti a cserkész**, de érdeklődik irántuk, és megpróbálja őket megérteni, elfogadni. **A feldolgozó folyamatban** az elsődleges szerep a családé, de **nekünk cserkészvezetőknek is van lehetőségünk** a gyermeki megértést **segíteni**. Ennek kerete a mozgás, a tevékenykedtetés és a közben lezajló vezető-vezetett kommunikáció. Cél az önfeledt tevékenység, vidámság, a közös munka, melynek során az az érzet erősödik meg a fiatalban, hogy a körülötte játszó cserkésztestvérei ugyanabban a cipőben járnak, mint ő – az őrsi, raji környezet tehát ilyen szempontból is biztonságos.

Az idő előrehaladtával a cserkésznek **öltözködésében, higiéniai szokásaiban meg kell tanulnia alkalmazkodni az önmagán tapasztalt új jelenségekhez**. Különösen igaz ez a korai nemi érésen áteső kislányok esetében, amely napjainkban elég jellemző.

A cserkészek általánosan **a korosztály második felében elkezdik felismerni testük adottságait**, melyek közül meg kell találni azokat, melyek fejleszthetők, illetve

fejlesztendők. A változatos játékformák (fogó, dobó, elkapó, ütős, csapat stb.), a fizikai teljesítményt megkövetelő programok egyre fontosabbá válnak.

Minél több időt szükséges a szabadban tölteniük az őröknek, ahol önfeledten és vidáman lehetnek együtt közösségükkel, **valódi gyermekkorukat élhetik**. Az őrsgyűlések legyenek dinamikusak, az ismeretek elsajátítása kapcsán is ösztönözzük őrsvezetőinket a mozgással járó feladatok beépítésére.

A testi változásokhoz **szükséges tápanyagok bevitale és ennek kontrollja** is megjelenő szempont, illetve **az önnevelés részét képezi**, hiszen az étvágy megnövekedésével a napi étkezések összetétele is felcserélődhet (reggeli, tízórai, ebéd, uzsonna, vacsora), arányuk és minőségük torzulhat. Táplálkozás szempontjából a cserkésznek **képessé kell válnia arra, hogy eltérjen a szokásaitól** és hajlandó legyen olyan ételeket is fogyasztani, melyek nem voltak részei eddigi táplálékainak. A nyitottság által képes alkalmazkodni a közösségi étkezéshez, társaival közösen étkezni (Ezen közös étkezések során, illetve a közösségben történő mozgásos feladatok alkalmával is, a gyermek részvételével biztosítja helyét és szerepét az őrben).

Az őrön belül előforduló testi különbségek kiegyenlítését az őrsvezetőnek a szeretet, az empátia, az elfogadás és a megértés eszközeivel kell megoldania (lásd Érzelmi terület). Az őrön belül sem hátránya, sem előnye nem származhat az egyénnek a testi tulajdonságából. Helyette **alkatának és képességeinek megfelelő feladatokkal kell megbízni minden őrstagot. (Ezt a következetességet rajparancsnokként nyomatékosítani kell az őrsvezetőkben.)**

Értelmi jellemzők

A cserkész korosztály bementi jellemzői:

- Nyitott, érdeklődő az új ismeretekre.
- Megfigyelései kapcsán a tér érzékelése kerül a középpontba.
- Képes fogalmak használatára, tapasztalatai rendszerezésére.

A cserkész korosztály végére elérendő célok a következők:

Nyitott az új ismeretekre, melyeket már tágabb környezetéből is képes befogadni. Az új ismereteket képes tapasztalatai közé beépíteni.

Érdeklődése a külvilág felé fordul. Jó megfigyelővé válik. A valósághoz közelítő képet alakít ki a külvilágról.

Következtetési képessége fejlődik, felfedezi az ok-okozati összefüggéseket.

A kiscserkész korosztály végével már megjelenik az ismeretek felé való nyitás igénye, igaz még csak a közvetlen környezetből szerzett tapasztalás útján (lásd: ezen könyvsorozat kiscserkészszekről szóló kötete). Ez a tendencia a cserkészskorban tovább növekszik, **még jellemzőbb a nyitottság az új ismeretek, a tudás iránt.** A korosztály tagjai

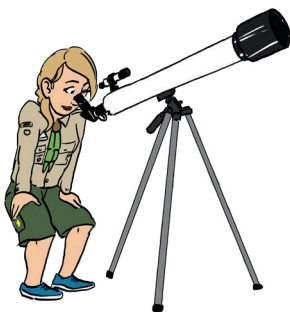

egyre jobban **megértik az összefüggéseket, gondolkodásuk a felnőttekéhez kezd hasonlítani** és a közvetlen környezetben végzett „kutatást” fokozatosan felváltja **a tágabb környezet, a világ megismerésének vágya.**

Kíváncsiságuk rendkívül sokoldalúvá válik. Ezt rajparancsnokként meg fogod tapasztalni: Lesznek, akik a csillagászat, vagy a biológia, mások a kézműves technikák, vagy a népi mesterségek, megint mások a nyomdaipar irányába fognak érdeklődésükben elmozdulni.

Az ismeretek forrása ebben az életkorban (is) igen változatos (könyvek, ismeretterjesztő előadások, műsorok, társak, vezetők, felnőttek stb.). **Kialakulnak az érdeklődési körök, hobbik iránti igények, sokan ebben a korban kezdenek el gyűjteni valamit.**

Az így, és az iskolarendszerben szerzett új ismereteket értelmezni tudják és a lehetőségeket/problémákat több oldalról is meg tudják közelíteni, több megoldást is képesek találni. A cserkész a megszerzett új ismereteket képes a már meglévő tapasztalatai közé beépíteni: érti, értelmezi azokat, és képes nem független információként kezelni.

A nevelésben használatos eszközeink hatásai ebben a korban – a fentiek értelmében – **jól beépülnek**. Az őrsvetetőidnek – amennyiben kellően felkészültek és valóban élvezetes őrsgyűlés keretében történik meg a tanítás-tanulás folyamata, nem lesz nehéz dolguk az ismeretek átadásával.

Ugyanez vonatkozik a rajprogramokra, és a csapaton belüli eseményekre is. A kulcs, hogy **a cserkész mindig tanulhasson valami újat és olyat, melyet hasznosnak ítél**. Amikor csak lehet, **fordítsunk időt annak elmagyarázására, hogy mit miért tanulunk meg**, hogy a cserkész el tudja helyezni azt saját ismeretrendszerében és megértse, hogy az adott „cserkészismeret” elsajátítása miért praktikus.

Rajparancsnokként ezt a tudásszomjat használd ki! **Hívd fel őrsvetetőid figyelmét a szakmai hitelességre, a gyakorlati és elméleti ismeretek pontos tudására**. A cserkész korosztály második felének tagjai ugyanis kevésbé személyfüggőek! Elutasítják a „gyenge érveket” és az ismeretek terén (amelyek érdeklik őket) a tiszta forrást keresik. Tehát egy csomózással ügyetlenkedő őrsvetető nem lesz hiteles a csomózásban... és a sort hosszasan folytathatjuk.

Legalább ennyire **hangsúlyos a kísérletezés, a próbálkozás lehetőségének biztosítása**. Előfordulhat, hogy rajparancsnokként vissza kell majd fognod az őrsvezetőidet, hogy ne oldják meg az őrstagok helyett a problémákat (tűzrakás, sátor felállítása stb.). **Ebben a korban nagy jelentősége van a közösségben szerzett tapasztalatok útján történő tanulásnak**. Az őrnek, és a rajnak ebből a szempontból is biztonságos közegnek kell lennie: a hibák valójában nem is hibák, hiszen a valóságban nem lehet tétjük, mivel a vezetők mindent kontroll alatt tartanak. **A próbálkozásokból eredő hibák a jó megoldás felé vezető út építőkövei**. Hagyjátok őket építkezni, de álljatok mellettük szürke eminenciásként, és akkor segítsetek, ha már tényleg szükséges!

Az ismeretek átadásánál **fontos szempont a sokrétű megtapasztalás** – erről bővebben a vezetőképzőben kapott anyagokban olvashatsz. Ezt összefoglalva viszont itt is leírjuk: **a megismerés szakaszában a lehető legtöbb érzékszerv bevonása hozza meg a kívánt eredményt**. Ezért buzdítsd őrsvezetőidet olyan módszertani eljárások megalkotására, mely a fenti alapelv mentén gazdagítja a gyerekek ismereteit!

Korábban már említést tettünk arról, hogy ebben a korban a cserkészek hajlamosak valamit gyűjteni, ezzel képletesen magukhoz rögzítik az ismeretek konkrét hordozóit. Ezen elven továbbhaladva **van mód a cserkész korosztályban az őrsi, és raji napló vezetésére is, melyben a közösség a szerzett élményeit, tapasztalatait rögzítheti – ezt is elvárhatod őrseidtől**.

Ide kapcsolódik, hogy a cserkészek egy-egy terület, tudomány, szakma iránt komoly érdeklődést mutathatnak: semmiképp ne törjétek le ezeket a hajtásokat – **az űrsvezető legyen érdeklődő és formálja úgy közösségét, hogy a szerzett ismereteit bemutató, azokra méltán büszke cserkész meg legyen hallgatva az űrs által is.** Erre kiváló alkalmat jelentenek a túrák, a portyák, űrsi és raji szinten egyaránt.

Társas jellemzők

A cserkész korosztály bemeneti jellemzői:

- Képes saját közösségét megkülönböztetni egy másik közösségtől.
- Képes erősíteni közösségének „mi” tudatát.
- Nyitott szűkebb közösségének tagjai iránt.

A cserkész korosztály végére elérendő célok a következők:

Képes felismerni feladatait egy kisközösség életében (űrsének életében). Társai iránt képes a megértésre, elfogadásra.

A fiatalok cserkész korosztályba lépésével egy időben, a kiscserkész korosztályban megtapasztalható felnőttekkel szembeni tekintélyelvűség oldódni kezd, helyébe pedig két dolog lép:

- az eszménykép keresése,
- és a közösséghez tartozás érzésének fontossága.

Az felső tagozatos gyerekeknek a felnőtt világ szereplőivel való kapcsolatát nagyban befolyásolja a bizalom és hitelesség. Ha a cserkész korú fiatal bizalma megrendül, vagy hiteltelennek érzi a felnőtt embertársát, akkor eltávolodik tőle, kiáb-

rándul, és nem tiszteli őt tovább úgy, mint korábban. A korosztály tagjai ezzel együtt kifejezetten támaszkodnak a családra, szüleikkel szemben a tiszteletet (még) megadják.

Ezzel párhuzamosan indul meg az eszmény vagy példakép keresése a gyermek életében. Rajparancsokként fontos szerepet kapsz tehát, ha étellel, munkával, teljes valósággal példaként tudsz eléjük állni. A gyerekek ilyenkor az intellektust, a tudást, a humort és a közvetlenséget sugárzó felnőtteket választják leggyakrabban példaképükként. **Egyserkészetében meggyőző, hiteles rajparancsnok sok fiatal számára lehet iránymutató az egyéni fejlődésben.** A felnőtt példák mellett a gyerekek **őrsvezetőjükre is mintaként tekintenek.**

Rajparancsnokként nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy az őrsvezető minden cselekedete próbatétel a gyerekek hitelességi vizsgáján. Az ő dolguk az őrs életének szervezése miatt – mely állandó együttléttel jár – bizonyos szempontból könnyebb, más szempontból pedig nehezebb. Felnőtteként kövesd az őrsvezetőid munkáját, jelezz vissza nekik, ha valamit jobban, példásabban is tehettek volna, de még inkább javasoljuk, hogy preventív jelleggel a felkészítés, **az őrsvezetők szemléletformálása legyen folyamatos a rajon belül!**

A cserkész ebben a korban már nemcsak saját helyét képes megtalálni a közösség életében, hanem észreveszi, figyel az ott lévő társaira is. **Képes a beilleszkedésre, igénye van arra, hogy csoporthoz tartozzon, hogy abban valamilyen hasznos funkciót töltsön be.** Az őrsön belül ebben a korban már nem ritka a vitás kérdésekben az érvek mentén való elköteleződés egyik vagy másik álláspont mellett. Felvillannak a koalíciók apró jelei, és **az őrs elindul a valódi közösségé válás útján.** A közösség-formálódás szakaszait a cserkészévek alatt többször meg fogja élni az egyén, melyet felkészülten kell kontrollálnia a vezetőnek (erről bővebben a vezetőképző táborok emlékeztetőjében olvashatsz).

A cserkészévek végére elérendő célunk, hogy az őrs tagjai többé-kevésbe egyenrangú félként tekintsenek egymásra. A tagoknak képesnek kell lennie arra, hogy társaik iránt megértőek, elfogadóak legyenek, és a közösség teljes értékű tagját lássák egymásban.

A közösség formálásának legjobb eszköze az őrsi egység, melynek fejlődését segíthetjük a közösen létrehozott szimbólumok, jelrendszerek bevezetésével. Raj-, és csapatszinten az őrs közösségformálódását „külső” **feladatokkal, megbízásokkal támogathatjuk meg,** melyek során a közösségeknek helyt kell állniuk.

Az őrs identitása az elért sikerek és eredmények által is fejlődik. Ezért fontos, hogy a feladatok teljesítésénél **értékeljük az őrsök munkáját,** (legyen az bármilyen számunkra apróság is), kapjanak a ránk bízottak pontos visszajelzést és a megérdemelt dicsőretet ne mulasszuk el kiosztani.

Emellett **felértékelődik a rítusok, szertartások, beavatások szerepe is,** melyeknek célja a közösségbe való befogadás érzésének elmélyítése.

Ebben a korosztályban már több **lehetőség nyílik körzeti, kerületi és országos programok meglátogatására,** melyeket az eltérő környezet miatt érdemes kihasználni.

Felhasznált irodalom:

Egységes Ifjúságnevelési Kézikönyv, Budapest, 2015

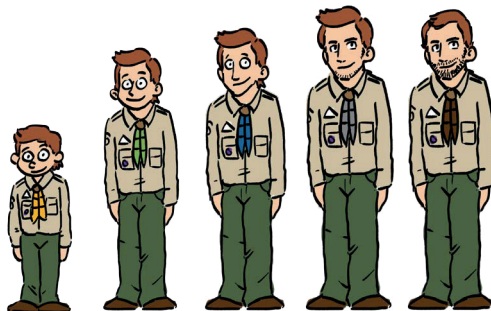

2. A cserkész korosztály jellemzői

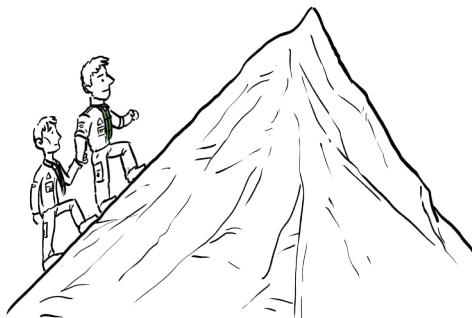

2. A cserkész korosztály jellemzői

2.1. A cserkész korosztály fejlődéslélektani, biológiai jellemzői

A következőkben a gyermekek lélektani fejlődésének különböző területeit mutatjuk be a pszichológia tudományában klasszikusnak mondható elméletek, modellek segítségével. Ezekkel kapcsolatban két fontos dolgot kell szem előtt tartani: a **különböző jelenségeket nemigen lehet egyetlen modellel magyarázni**, az alapvető elméletek ismerete viszont elengedhetetlen a gyermekekben lejároló változások megértéséhez. Azt is fontos hangsúlyozni, hogy az egyes elméletekben eltérő életkori felosztások szerepelnek, ezeket egyrészt nem lehet egyértelműen megfeleltetni az EINK-féle korosztályi felosztásnak, másrészt a **gyermekek között változatos egyéni különbségek** mutatkozhatnak meg. Az életkori behatárolást ezért célszerű rugalmasan kezelni.

2.1.1. Biológiai jellemzők

Az általános iskola felső tagozatában (5-7. évfolyam) a késői gyermekkor végével és a serdülőkor kezdetével olyan változások jelennek meg, amelyek már a felnőttkor felé mutatnak. A testtömeg és a testmagasság fokozatosan növekszik: Ez lányoknál általában előbb következik be. A túlműködő faggyú- és verejtékmirigyek miatt a pattanások bőrproblémákat okozhatnak.

A női és férfi szaporodási rendszer érésnek indul, így a két nem között feltűnő testi különbségek alakulnak ki. A folyamatot a hipotalamusz indítja el: a gonadotrop-felszabadító hormonok serkentik a hipofízis LH és FSH nevű hormonjainak kiválasztását. Ezek beindítják az ivarmirigyek saját hormontermelését (a petefészekben ösztadiol, a herékben tesztoszteron termelődik), ez felel a nemi érésért. Fontos kiemelni, hogy a fiúknál és lányoknál is termelődnek az ellenkező nem hormonjai, de az arányok eltérőek.

A változások eredményeképp leggyakrabban a felső tagozat második felében **megje-lennek a másodlagos nemi jelek**: megnövekedett mell, szélesebb csípő a lányoknál, illetve arcszőrzet, mélyülő hang a fiúknál. Amikor a szaporodási szervek eléri a megfelelő érettségi fokot, a lányoknál megjelenik az első menstruáció, fiúknál pedig az első magömlés.

A pubertás időzítése alapján megkülönböztetünk korai, átlagos, valamint késői érési típusokat. Az **azonos korú gyermekek tehát a folyamatnak igen különböző pont-jain** tarthatnak, ezért nem is érdemes konkrét életkori határokból gondolkodni. Ugyan bizonyos mértékben el lehet különíteni egymástól különböző szakaszokat, de ezeket rugalmasan kell kezelni.

A korai serdülőkorban a lányoknál az emlők és a szőrzet intenzívebb fejlődésnek indulnak. A nemi szervek növekedése befejeződik, és megjelenik az első havi vérzés. A menstruációs ciklus még rendszertelenül, de elkezdi működni. A testalkat nőiessé válik, kerekded formák válnak megfigyelhetővé. A testmagasság eléri közel végleges nagyságát.

A fiúknál az időszak elején a csontok fokozott növekedése jellemző, a külső nemi szervek is növekedésnek indulnak, megjelenik a szeméremszőrzet, a testalkat férfiasabbá válik. A szakasz második felében a nemi szervek növekedése intenzívvé válik. Meg jelenik a hónalj szőrzet, az ádámcsutka, a hang mutálása. A testalkat férfiasabbá válik: erősödik az izomzat, a vállak szélesebbek lesznek. Általában az éjszakai magömlés (pollúció) jelentkezése is erre az időszakra tehető.

A serdülőkor az agyfejlődés szempontjából is kiemelten fontos időszaknak számít, mégpedig azért, mert ez az agyi plaszticitás egy jelentős korszaka. Az agyi plaszticitás a rugalmasságot, a tapasztalat hatására bekövetkező változást jelenti. A magzati korban és a szülést követő időszakban, kisgyermekkorban a legintenzívebb, ekkor kialakulnak az agyi kapcsolatok, amik meghatározzák a működést. A már kialakult szerveződés bizonyos behatásokra változik, mint például valamilyen trauma vagy sérülés (gondoljunk csak arra, amikor valamilyen érzékszerv sérülése esetén egy másik, a veszteséget némiképp kompenzálja azzal, hogy érzékenyebbé válik), illetve a terhesség és szülés az extrém hormonális változások miatt, vagy akár a szerelem hatására.

Serdülőkorban az intenzív fejlődéssel együtt az agy is újra nyitottabbá válik a változásokra, a korábban rögzült kapcsolatok módosulhatnak. Ezért is nagyon fontos tényező, hogy a serdülő ebben az időszakban milyen tapasztalatokat szerez.

2.1.2. Pszichológiai jellemzők

Személyiségfejlődés: Erikson pszichoszociális fejlődésmélete

Erikson a fejlődést életen át tartó folyamatként értelmezte, krízisek sorozataként írta le. Nyolc szakaszt különböztetett meg, melyek mindegyike valamilyen konfliktus vagy érzelmi polaritás köré szerveződik. Minden korszaknak megvan a maga krízise, minden szakasz megoldásának van egy pozitív és egy negatív pólusa. Az adott krízis sikeres megoldásával az egyén új énerővel gazdagodik. Az énerő mindig valamilyen többletet jelent, amit az egyén a későbbi krízisek sikeres megoldása érdekében fel tud használni. A pozitív kimenetel egészséges fejlődést eredményez, a sikertelen viszont nehézségeket okoz a személyiségfejlődésben, mégpedig azért, hogy a megoldatlan krízis tovább kíséri az egyént, és a későbbiekben személyiségproblémát vagy pszichés betegséget okoz. Erikson fejlődési korszakokat különített el, melyeket eredetileg nem kötött életkorhoz, mert egyénenként változnak. Ennek ellenére az egyes fejlődési szakaszokat nagy vonalakban megfeleltethetjük bizonyos életkori szakaszoknak, az alábbiak szerint:

Korszak (életév)	Krízis		Pozitív kimenetel	Énerő
Csecsemőkor (0–1)	bizalom	bizalmatlanság	bizalom, optimizmus	remény
Kisgyermekkor (1–3)	autonómia	szégyen, kétely	önkontroll, megelégedettség	akarat

Játsszókor (3–6)	kezdemenyezés	bűntudat	önálló cselekvés tervezése és megvalósítása	célállítás
Kisiskoláskor (6–12 / pubertásig)	szorgalom	kisebbrendűség érzés	intellektuális, fizikai és szociális kompetencia	kompetencia-érzés
Serdülőkor (12–19)	identitás	szerepkonfúzió	egységes, önálló énkép	hűség
Fiatal felnőttkor (19–25)	intimitás	izoláció	szoros, tartós kapcsolat, pálya-elköteleződés	szeretet, szerelem
Felnőttkor (25–50)	generativitás	stagnálás	törődés a családdal, társadalommal, jövővel	törődés másokkal
Érett (idős) felnőttkor (50–)	integritás	kétségbeesés	élettel való megelégedés, szembenézés a halállal	bölcsesség

A cserkészkorúakat a pszichoszociális fejlődés negyedik és ötödik szakasza érinti. Az időszak elején még a kompetenciaérzés megszerzése a cél, majd az identitás elérése válik a fő feladattá.

A gyermekek a szorgalom krízise idején az intellektuális tevékenységekre és a teljesítményre fókuszálnak. Ebben az időszakban a teljesítménnyel kapcsolatos sikeres, főleg iskolai tapasztalatok megalapozzák a kitartást, a késleltetésre való képességet, és a teljesítménnyel kapcsolatos pozitív önértékelést. A kudarcok ezzel szemben a kisebbségi érzésének megjelenéséhez vezethetnek, ami vonatkozhat a kézügyesség, az intellektuális teljesítmény vagy a társas kompetencia területére is.

Ennek a krízisnek a sikeres (vagy sikertelen) lezárását követi az identitáskrízis. Az identitás megtalálása nem a gyermekkori identitások összegzését jelenti, hanem az életpálya megválasztását. 10-15 éves kor között a pályaidentitás megtalálásáról még nem beszélhetünk, de a **serdülőkor alapvetően a szerepkísérletek időszaka**, a kísérletezés ekkor már megkezdődik. A fiatalok különböző viselkedésformákat, ideológiákat, érdeklődési irányokat fedeznek fel. Különböző szerepeket próbálnak ki, többek között ezek a tapasztalatok segítik a későbbiekben az integrált énfogalom kialakítását.

Külső és belső kontroll

A külső/belső kontroll mint személyiségdimenzió Rotter nevéhez fűződik, és arra vonatkozik, hogy a személy mennyire lát összefüggést saját cselekvése (pl. tanulásba fektetett energia) és a következmények (pl. megszerzett érdemjegy) között. A belső kontrollos személyek úgy érzik, az életeseményeket ők maguk határozzák meg, hatékonyan képesek irányítani a történéseket. Ezzel szemben a külső kontrollos valamilyen külső tényezőnek, a véletlennek vagy a szerencsének tulajdonítja azokat. A mindig külső vagy mindig belső kontrollhely-hit nem kedvező. Optimális esetben a személy a helyzettől függően rugalmasan képes váltani (pl. a sikert belső oknak, a kudarcot külsőnek tulajdonítja – természetesen a realitást szem előtt tartva). A sikerek és kudarcok értékelésénél emellett, hogy az egyén külső vagy belső okokkal magyarázza az eseményeket, további szempont, hogy az adott okot mennyire tekinti stabilnak vagy megváltoztathatónak. Egy konkrét példával élve:

A gyermek rossz jegyet kap a feleletére. Belső kontroll esetén saját hibájának tekinti az eredményt. Ha az okot stabil tényezőnek tartja („Rossz jegyet kaptam, mert buta vagyok”), az nem túl kedvező, ezért az önértékelés fenntartása szempontjából pozitívabb, ha instabil, változtatható okokkal magyaráz. („Rossz jegyet kaptam, mert most nem késültem rendesen.” vagy „Rossz jegyet kaptam, mert ma nem vagyok formában.”)

Külső kontroll mellett a gyermek saját hatásától függetlennek értelmezi a következményt, és ebben az esetben is megkülönböztethetünk stabil és instabil okokkal való magyarázó stílust („Rossz jegyet kaptam, mert utál engem a tanár.” vagy „Rossz jegyet kaptam, mert ma nem volt jó hangulatban a tanár.”)

A szülői nevelés jelentősen befolyásolja, hogy a gyermek kontrollhely-hite hol helyezkedik el a külső-belső kontinuumon. A túlzott korlátozás a külső kontroll érzését erősíti, míg ha a szülő bátorítja a kezdeményező viselkedést, a gyermek úgy érzi, képes befolyásolni a környezetét, ez segíti a belső kontroll kialakulását. A környezeti tényezők is

befolyásolják a pillanatnyi kontrollhely-hitet: a korlátozó vagy kiszámíthatatlan környezet a külső kontroll érzését erősíti. A belsőkontroll-attitűd erősíthető a szabályok közös kialakításával, felelősségvállalást megkívánó feladatok adásával, valamint egyenrangú konfliktusmegoldással is.

A nézőpontátvétel fejlődése

A társas interakciók folyamatainak megértéséhez a gyermeknek tudatában kell lennie, hogy az interakciós partnerek érzelmei, érdekei és céljai nem azonosak, tehát képesnek kell lennie a másik nézőpontjának átvételére.

Selman (1980) a nézőpontátvétel fejlődésének öt szintjét azonosította:

1. Differenciálatlan, egocentrikus szint: 3–5 éves kor
2. Differenciált és szubjektív szint: 5–9 éves kor
3. Személyes és viszonos szint: 7–12 éves kor
4. Személyes és kölcsönös szint: 10–15 éves kor
5. Mély és társadalmi-szimbolikus szint: 12 éves kortól

Ebből a felosztásból is látszik, hogy a gyermekeket nem lehet egyértelműen egyik vagy másik szintre besorolni, a szakaszok között nagy átfedések vannak. Ennél a korosztálynál az egyéni fejlődéstől függően három szint is jellemző lehet. A *személyes és viszonos* szinten a gyermek képes magát a másik fél szemével látni, és tisztában van vele, hogy erre a másik is képes. Elkezd megérteni és figyelembe venni a másik gondolatait, érzelmeit. Kapcsolataiban figyelembe veszi, hogy a másik is tudja azt, amit ő. Szívesen osztja meg gondolatait a barátaival, saját örömeire lép másokkal interakcióba. A *személyes és kölcsönös* szinten a serdülő meg tudja különböztetni a saját és a másik nézőpontját, miközben már azt is figyelembe veszi, hogy egy külső szemlélő hogyan látja az interakciót. A résztvevőket képes egyszerre objektíven és szubjektíven is látni. Baráti kapcsolataiban alapvető jelentősége van a közös érdeklődésnek és a kölcsönös élmény- és vélemény-megosztásnak. A nézőpontátvétel legfejlettebb szintjén, a *mély és társadalmi-szimbolikus* szinten a serdülő már egész nézőpontrendszereket is képes átlátni. Megérti, hogy szerepekre és szabályokra szükség van az interakciók kiszámíthatóságának, stabilitásának érdekében. Tisztában van vele, hogy az emberekben bonyolult belső folyamatok játszódnak le. Kapcsolataiban képes felmérni a kommunikáció mélyebb szintjeit is. A barátságok ebben a korban nyitottak, komplex igényeket elégítenek ki, és központi sze-

repet játszanak az identitásalakításban. Megérti, hogy a különböző igényeit más-más barátságokkal elégítheti ki.

Társas kapcsolatok

A gyermekek kortársaikkal való viszonya az életkor előrehaladtával jellegzetes változásokat mutat, a kortárskapcsolatok fokozatosan kapnak egyre nagyobb szerepet.

A gyermekek a cserkész korosztály elején idejük nagyobb részét a kortársakkal töltik, miközben a normakövetés szempontjából továbbra is a szülők szerepe a meghatározó, majd 13-15 éves kor körül bekövetkezik az átpártolás. Ez azt jelenti, hogy a kortársak már nemcsak a közös időtöltés szempontjából fontosak, hanem befolyásoló hatásuk sok területen meghaladja a szülőkét.

A kortárskapcsolatok a felnőtt-gyermek kapcsolattól alapvetően különböznek, ezért a funkciójuk is egészen más. A felnőtt-gyermek kapcsolat szükségszerűen aszimmetrikus, fő funkciója az érzelmi támogatás, a biztonság nyújtása és a szabályelsajátítás. Ez-

zel szemben a kortárskapcsolatok szimmetrikusak. Segítik az önállóság megszerzését, a szülőktől való függetlenedést, a felelősségvállalást és az önérvényesítést, miközben hozzájárulnak az énkép kialakulásához, és alapot nyújtanak a társas összehasonlításhoz és a teljesítmény értékeléséhez.

Hartup (1992) szerint a barátságnak döntő szerepe van az olyan alapvető társas (kommunikációs és együttműködési) készségek elsajátításában, melyekre a csoportba lépéshez feltétlenül szükség van. A barátságok segítségével az egyén információt szerez saját magáról, a többiekről és a világról egyaránt. Az sem elhanyagolható szempont, hogy a barátok érzelmi és kognitív erőforrást is jelentenek az egyén számára, ami segíti a stresszhez való alkalmazkodást.

Az életkor növekedésével a barátságok minősége is változik, ami nem független a gyermek értelmi fejlődésétől. A nézőpontátvétel, az empátia fejlődése és a kölcsönösség eredménye, hogy a kapcsolatok egyre szimmetrikusabbá és tartósabbá válnak, egyre kevésbé érdekevezéreltek.

A korai serdülőkorban a konfliktusmegoldás képességének fejlődése lehetővé teszi, hogy a kapcsolatokat nemcsak az intimitás, kölcsönösség jellemzi, hanem hosszú távú elköteleződés is, a barátságok a konfliktusok ellenére fennmaradnak. A barátok igyekeznek megőrizni a kétszemélyes kapcsolat intimitását, a külső kapcsolatokra gyakran féltékenyek. Kb. 12 éves kortól a serdülő egyre érzékenyebben képes felfogni a másik fél szükségleteit és érzéseit. A kapcsolatok stabilak, a barátság már a külső kapcsolatokat is féltékenység nélkül elbírja. Ebben az életkorban **már az ellenkező neműekkel is kialakítanak barátságot.**

Az, hogy az egyén milyen helyet foglal el a kortárscsoportban, illetve hogy a társak mennyire fogadják el, nagyban függ az egyén személyes jellemzőitől. Minden életkorban igaz, hogy az előnytelen fizikai megjelenés és az agresszív vagy furcsa viselkedés nem

kedvez a társas helyzetnek, míg a szociális ügyesség, a jó konfliktuskezelési képesség és az empátia növeli a népszerűséget. A korai serdülőkorban a lányok az együttműködés, a nyugodtság és az agresszió hiánya mellett a kiegyensúlyozottságot is értékeli a népszerűség megítélésénél. Fiúknál a bátorság, az ügyesség, a vezetői rátermettség, a korrektség és a barátságosság alapján alakul a társak általi elfogadottság.

Erkölcsei fejlődés

Piaget a gyermekek erkölcsi ítéleteinek fejlődését a kognitív fejlődés alakulásával állította párhuzamba. A kisiskolás gyermekek felismerik, hogy a szabályok egyetértésen alapuló társas konvenciók, azaz közös megegyezés alapján akár meg is lehet őket változtatni. Az erkölcsi ítéletek meghozatalakor már a szubjektív tényezőket is figyelembe veszik. A serdülőkor kezdetén a fiatalok már nem kizárólag a személyes és személyközi helyzetekre vonatkozóan gondolkodnak az erkölcsi kérdésekről, hanem figyelembe veszik a társadalmi vonatkozást is.

Kohlberg az erkölcsi fejlődés vizsgálatának érdekében dilemmákat tartalmazó történetekre adott válaszokat elemzett, mégpedig az alapján, hogy a válaszadók mivel indokolták az egyes cselekedetek elfogadható vagy elfogadhatatlan mivoltát. Ennek eredményeképp három szintet különített el, melynek mindegyike két további alszakaszra bontható. Az életkor előrehaladtával az egyének (optimális esetben) egyre magasabb szinteket érnek el.

I. Prekonvencionális erkölcs
1. Büntetésorientáció
2. Jutalomorientáció
II. Konvencionális erkölcs
3. Derékgyerek-orientáció
4. Tekintélyorientáció
III. Posztkonvencionális erkölcs
5. Társadalmiszerződés-orientáció
6. Etikaielv-orientáció

Kohlberg szerint a gyermekek 10 és 13 éves koruk között általában az erkölcsi fejlődés konvencionális szintjén tartanak. A derékgyerek-orientáció értelmében a gyermekek

abból a vélekedésükből indulnak ki, hogy a „jó gyerekek” általában hogyan szoktak viselkedni. Saját cselekedeteiket úgy szervezik, hogy az **alkalmazkodással mások helytelenítését** elkerüljék (pl. Anna sokat tanul, mert a lányok általában szorgalmasak). A tekintélyorientáció ettől annyiban különbözik, hogy a gyermek igyekszik saját viselkedését úgy irányítani, hogy azzal a tekintélyszemély helytelenítését elkerülje (pl. nem szaladgál a folyosón, mert azt az iskola házirendje tiltja). A posztkonvencionális erkölcs megjelenése a középső serdülőkorra tehető, és megköveteli az absztrakt gondolkodásra való képességet. A társadalmiszerződés-orientáció az általánosan elfogadott, a köz jóléte szempontjából lényeges elvek által vezérelt cselekvést és ezen elvek követését jelenti, mégpedig annak érdekében, hogy a serdülő megőrizze a társak tiszteletét és ezáltal az önbecsülését. Az etikaielv-orientáció szintjének elérése elméletileg már ilyen fiatalon is lehetséges, de nem túl gyakori jelenség. Ez azt jelenti, hogy az egyén saját választású etikai elvek – általában az igazságosság, méltóság és egyenlőség értékei – által vezérelt cselekvést mutat, és ezeket az elveket követi az önvád elkerülése érdekében.

Fontos megemlíteni, hogy az elméletet később több kritika érte, többek között azért, mert úgy tűnt, a legmagasabb, 6. szintet a felnőtt lakosság mindössze 10%-a éri el. Ezen kívül az is feltételezhető, hogy az emberek különböző helyzetekben más és más szabályokat alkalmaznak, ezért az egyes szakaszok sorrendje sem tekinthető egyértelműnek.

Felhasznált irodalom:

- V. Komlósi Annamária (1999): *Nem vagy egyedül*. Osiris, Budapest
 Cole, M., Cole, S. R. (2006): *Fejlődéslélektan*. Osiris, Budapest
 Atkinson, R. L., Hilgard E. (2005): *Pszichológia*. Osiris, Budapest

2.2. A korosztály szociális, társadalmi jellemzői

2.2.1. Szabadidős tevékenység, érdeklődési kör

A korosztályban megfigyelhető, hogy a fiataloknak a cserkészeten kívül más iskolán kívüli szabadidős tevékenységeik is vannak. Ilyen például a sport, a zene és cserkészortól már bizonyos különórák is. A kisebb településeken azonban szinte a cserkészet az egyetlen szervezett, iskolán kívüli tevékenység.¹

A *Magyar Ifjúság 2012* adatai szerint hétköznaponként leginkább a tizenévesek, a fiúk és a kedvezőtlenebb anyagi körülmények között élők számára létezik szabadidő, és idővel is arányosan többel rendelkeznek a huszonévesekkel, a lányokkal és a jómódúakkal szemben. A hétvégékre is ez jellemző, annyi különbséggel, hogy a jómódúak számára a hétvégéken átlagosan több szabadidő áll rendelkezésre, mint a kedvezőtlenebb anyagi körülmények között élők számára.

Az érdeklődési kör az utóbbi időben sokat változott a fiatalok körében. Míg a 2008-as adatok azt mutatták, hogy jellemzően a televízió uralta a hétvégi szabadidős tevékenységet, addig 2012-re ennek helyét már átvette a számítógép. Ezen belül az internet-használat vált uralkodóvá.

A nagymintás kérdőíves kutatás beszámolója hat csoportra osztotta a résztvevőket. Az egyes csoportok különböznek a szabadidős tevékenységi formák szerint.

1. Társas életet élők:

A csoporttagok szabadidejük legnagyobb részét a társas együttlétekkel töltik, de a tévzésre, filmnézésre, valamint az internetezésre is relatíve sok időt fordítanak (idejük közel 23%-át).

2. Képernyő előtt ülők:

A csoport tagjai szinte kizárólag internetezéssel, filmnézéssel töltik szabadidejüket.

3. Tévénézők:

Azok, akik ebben a csoportban találhatók, szinte kizárólag televíziót vagy filmeket néznek.

4. Aktívak:

A fő szabadidős tevékenység ebben a csoportban a sportolás, illetve a mozgás, de a szabadidő jelentős részét ők is a képernyő előtt töltik.

5. Olvasók:

A csoport tagjai olvasni szeretnek. Szabadidejük 38%-át az olvasás, negyedét a tévénézés, 18%-át az internetezés teszi ki.²

¹ Kisközösségi ifjúságnevelés támogatása – A „narratív” kvalitatív kutatási fázis tanulmány 14. o.

² Kisközösségi ifjúságnevelés támogatása – A nagymintás kérdőíves kutatás kutatási beszámolója 33–36. o.

Mint a fentiekből is kiolvasható, a szabadidő jelentős része a média által befolyásolt környezetben zajlik.³

Azt is megállapíthatjuk, hogy 2012-ben a magyar fiatalok szabadidő eltöltésében leginkább a „könnyű műfajok” domináltak. Sokkal kevésbé volt jellemző a magasabb kultúra, az önépítésre szánt idő. Kétszer annyian említettek passzív tevékenységeket kikapcsolódási formaként (tévézés, barátokkal való beszélgetés), mint inspiratívakat (sport, alkotótevékenység). A kulturális tevékenységgel szórakozni vágyók száma pedig fokozatosan csökken.

Minden korcsoportban többen vannak azok a fiatalok, akik szinte soha nem léptek be a „magas kultúra” tereibe. A fiatalok hatvan százaléka soha nem volt színházban vagy múzeumban, de hangversenyen még ennél is jóval kevesebben. A manapság leginkább látogatott kulturális terek a multiplex mozik, a könyvesboltok és a könyvtárak, ahol a fiatalok fele megfordul időközönként.⁴

Az egyes csoportok jelentősen különböznek a tagok életkora, iskolai végzettsége, aktivitása és jövedelme szerint. A teljes kutatásban résztvevők leginkább a „társas életet élők” és az „aktívak” csoportjába sorolhatóak. A kutatásból az is kiderül, hogy a tanulók 55%-a jár el rendszeresen valamilyen iskolán kívüli tevékenységre. A megkérdezettek nagyobb része edzésre jár, vagy valamilyen sporttevékenységet végez. Aránylag kevesebben járnak szakkörre, korrepetálásra vagy különórára.

Mára az internetezés a társas kapcsolatok kialakításának egyik kiemelkedő színterévé vált. Azok, akik legalább naponta interneteznek, szinte biztos, hogy tagok valamilyen közösségi felületen (88%). A fiatalabbak több oldal segítségével is ápolják kapcsolataikat. Az általunk vizsgált korosztály pedig szinte „kötelező” jelleggel használja ezeket a felületeket.⁵ A közösségi oldalon regisztrált tagok általában két tevékenységet végeznek leggyakrabban, csetelnek, illetve az ismerőseik megosztásait kommentelik. A fiatalok általában aktív felhasználók ezeken a felületeken.

A televízió mellett a zenehallgatás, az olvasás és a videojátékok is visszaszorultak, azonban a szabadidő terei alapvetően nem változtak meg, a fiatalok továbbra is otthonukban és barátaiknál töltik el leggyakrabban a rendelkezésükre álló pihenő időt. Az átlaghoz viszonyítva leginkább a tizenéveseket és a fiúkat jellemzi, hogy nem otthon, illetve nem barátoknál töltik el a szabadidejüket.⁶

³ Magyar Ifjúság 2012 tanulmánykötet

⁴ Magyar Ifjúság 2012 tanulmánykötet

⁵ Kisközösségi ifjúságnevelés támogatása - A nagymintás kérdőíves kutatás kutatási beszámolója 63-64.o.

⁶ Magyar Ifjúság 2012 tanulmánykötet

Igaz, hogy a magyarországi fiatalok nem nagyon mozdulnak ki otthonról, mégis közel egyharmad azoknak az aránya, akiknek van törzshelye. A törzshelyek a legtöbb esetben valamilyen vendéglátóhelyen, vagy szabadtéren, esetleg valamilyen bevásárlóközpontban vannak. A kifejezetten ifjúsági-közösségi térként is működtethető művelődési házak, ifjúsági házak a törzshelyek csupán 6%-át teszik ki.⁷ A helyszínválasztást leginkább az életkor befolyásolja. Az általunk vizsgált korosztályra leginkább jellemző, hogy barátoknál vagy szabadtéren szeretik eltölteni szabadidejüket.

A korosztály a megkérdezettek azon kategóriájába tartozik, melyek nagyobb arányban nyilatkoztak úgy, hogy van baráti társaságuk. Az is jellemző rájuk, hogy gyakrabban találkoznak ismerőseikkel. A társaságok tagjai alapvetően négy csatornán keresztül csatlakoznak. Ezek: lakóhely, iskola, korábbi ismeretség, munkahely. Véletlen ismerkedés folytán, vagy hobbi szerveződő együttlétekből, illetve sporttevékenységből az esetek 25-36%-ban bővül egy társaság. Internetes kapcsolatokról majdhogynem minden ötödik megkérdezett szerzett barátot. Művészeti, kulturális tevékenységből pedig minden tizedik. Az is kiderül, hogy civil szerveződés, klub vagy vallási közösség által csupán a válszadók 7-8 %-a szerzett baráti kapcsolatokat.⁸ Nyilvánvaló, hogy az általunk vizsgált korcsoport még nem ismerkedhet a felsoroltak közül minden területen. Így elmondható, hogy a 12-15 éveseknek az iskola, a sportkör az a hely, ahol leginkább kialakulnak a társas, baráti kapcsolatok. Az így létrejött barátságokat elsősorban a hasonló érdeklődési kör és az azonos hobbi tartja össze.

A szabadidő céltalansága jobban jellemzi a rosszabb körülmények között élőket és az alacsonyabb iskolai végzettségűeket. A legrosszabb anyagi körülmények között élők között kétszer nagyobb (34-35%) azoknak az aránya, akik „csak úgy elvannak” szabadidejükben, mint azok között, akik magukat jó anyagi helyzettel jellemezték (17-19%). Az iskolai végzettség is hasonló módon differenciál. A magas végzettségű fiatalok kisebb arányban töltik céltalanul a szabadidejüket, viszonyítva az alacsonyan képzett fiatalok csoportjához.

A szabadidős tevékenységek között szerepel a sport, illetve a különböző mozgásformák.

A Magyar Ifjúság adatai szerint a hazai fiatalok korcsoportonként is változást mutatnak a sportolás intenzitása terén. Az általuk vizsgált korosztályok közül a legfiatalabbak (15-19) 44%-a azt vallotta magáról, hogy sportol. Ez összefüggésbe hozható azzal is, hogy ebben a korcsoportban a legmagasabb az oktatási intézményeket elhagyó és munkába álló fiatalok, illetve a munkanélküliek aránya is. De ide sorolhatók azok is, akik már meg-

⁷ Magyar Ifjúság 2012 tanulmánykötet

⁸ Kisközösségi ifjúságnevelés támogatása - A nagymintás kérdőíves kutatás kutatási beszámolója 56.o.

házasodtak, vagy családot alapítottak. Ezek mind olyan tényezők, melyek akadályozzák a rendszeres sporttevékenységet.

A kutatások azt bizonyítják, hogy a nemi érés a serdülő lányok körében a sportolási hajlandóság csökkenésével jár. Ezzel szemben a fiúknál ekkor épp ellenértés változás következik be. A pályaválasztási időszak is elvonja a fiatalok figyelmét a sportról és a rendszeres mozgásról.

A lakóhely jellege is meghatározza a fiatalok sportolási intenzitását. Sajnos a fővárosban drasztikus csökkenés figyelhető meg. 50%-ról mindössze 32%-ra esett vissza a sportolók aránya. A régiókat figyelve a sportolói arány a dél-alföldi és a közép-dunántúli régiókban emelkedik ki. A közép-magyarországi régióban sportolnak arányaiban a legkevesebben. Mindössze 29%. A többi régió arányában 33-37%-ot mutat.

2.2.2. Az alkohol és drog jelenléte

Magyarországi kutatások azt mutatják, hogy a 14-19 éves serdülőknek majdnem a fele már dohányzik, és 30,7%-a heti rendszerességgel fogyaszt alkoholt, és az alkohol kipróbálásának időpontja meglehetősen korai időszakra tehető.

Egy 2002-es felmérés szerint az ötödikes fiúknak több mint 39%-a, a lányoknak pedig 23,8%-a ivott már alkoholt. Ez az arány oda vezet, hogy a 9-11. évfolyamra a fiúknak már 20-30%-a a lányoknak pedig 7-15%-a **heti rendszerességgel** fogyasztja a szervesétét károsító anyagot.⁹

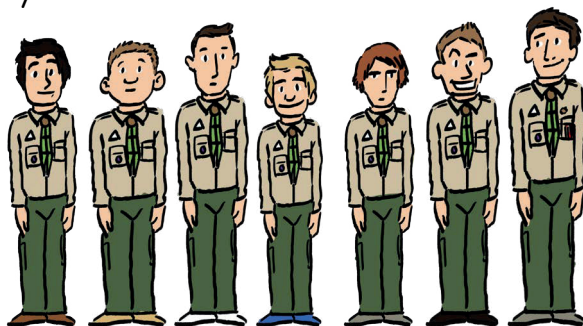
⁹ F. Lassú Zsuzsa, Glauber Anna, Hajdu Krisztina, Kolosai Nedda, Rózsné Czigány Enikő: Gyermek mentálisan sérülékeny családokban 43. o.

3. A cserkésznevelés eszközei és módszerei

3. A cserkésznevelés eszközei és módszerei

3.1. A létszám, nemek és őrς felosztása a cserkész korosztályban, őrςi foglalkozás gyakorisága - őrςi közösségek kialakítása a cserkész korosztályban

Ebben a korosztályban már kizárólag egynemű őrςökkel dolgozunk, a közösségek létszáma pedig 6-10 cserkész lehet. A vezető azonos nemű az őrςtagokkal.

A kiscserkész korosztályban kialakított nagy létszámú őrςök a cserkész korosztályba való belépés idejére már a tagcserék, valamint az éves szinten jelentkező lemorzsolódás révén lefogyhattak az erre az időszakra „megfelelő” létszámmra. Ellenkező esetben megoldás:

- A vegyes összetételű kiscserkész őrςök nemenkénti felosztása.
- Az egynemű, kifejezetten nagy létszámú kiscserkész őrςök újrafelosztása.

Az új őrςök kialakításakor érdemes kikérnetek a kiscserkész korosztály rajparancsnokának véleményét arról, hogy kiket javasol és kiket nem az egy közösségbe kerülésre.

A cserkész korosztály életkori adottságaiból következik, hogy ebben a korban már egynemű őrςökkel foglalkozunk.

Mindenképpen **olyan őrςvezetőt kell** az őrςök számára **biztosítani, aki azonos nemű a vezetettekkel!** Hiszen vele tudnak leginkább azonosulni, vele tudják titkaikat megbeszélni, őt tudják példájában követni, ő adja a mintát. A cserkészvezető legfőbb pedagógiai eszköze pedig **a személyes példaadás és a hitelesség.** Az őrςtagoknál megkezdődő nemi érés folyamatában, vezetőnek olyan személyt érdemes választani, aki a korszak kihívásainak egy részén már átesett, de nem túl idős ahhoz, hogy életkora

miatt túlzott távolságot teremtsen (kb. 14-16 éves, de van példa ennél idősebb őrsvezetőkre is, különösen a polihisztor őrsvezetőknél: akik kiscserkész koruktól végigkísérik vezetőtteiket a felnőttcserkész korig). Az azonos nemű őrsvezető az egynemű közösség része lesz, így az egyéni és csoportos identitás kialakításában a legfőbb támaszként jelenik meg.

Ha lehetőség van rá, **értelmes nagyobb létszámmal indítani az őröt**, mivel ebben az életkorban az őrben szerzett élményeké a fő szerep, illetve nagyobb létszámból könnyebben talál mindenki barátot magának, és ezáltal az egyén stabilabban tud kötődni a cserkész közösséghez. A nagyobb létszám egyfajta biztosíték is arra, hogy az őr nem esik a kritikus létszám (4 cserkész) alá, tehát nem kell az őröt megszüntetni. **10 főnél nagyobb őr azonban ne legyen** a rajban, hiszen az őrsvezető nem tud személyesen ennél több gyerekre odafigyelni, ennél több gyereket irányítani (a cserkész korosztályban a kiscserkészhez képest sokkal több egyéni törődés szükségeltetik)!

A cserkész őrök **minden héten találkozzanak**, hiszen a folyamatos kapcsolattartás alapja a közösségépítésnek! A heti rendszerességet a bővülő próbarendszer elsajátítandó ismeretei is indokolják. Az ennél ritkább közösségi alkalmak károsak az őr életére.

Az őrgyűlések időtartama legalább 1, de inkább 1,5 óra legyen, mert így tudunk teret adni a játéknak, az éneklésnek, az új ismeretek átadásának, és a régi tudás felelevenítésének.

A legfőbb **feladat az őrsi közösség kialakítása és fejlesztése**, a közösség által létrejövő egyéni fejlődés feltételeinek biztosítása. Ezért a korosztályban **az őrsgyűlésekre, őrsi programokra kell a hangsúlyt fektetni**, ami mellett szerepet kapnak a raj-, és csapatszintű események.

3.2. A raji foglalkozás keretei, gyakorisága

A raj mint korosztályi nevelési egység **biztosítja a tágabb korosztályi környezetet**, segíti a nevelési munka megosztását, a nagyobb szabású programok megvalósítását. Az azonos korosztályban lévő őrök közös **programjai** olyan igényre adnak választ, amely **szükséges a cserkészek neveléséhez**.

Ezért, ahol a csapaton belül nincsen rajméretű korosztályi közeg, ott érdemes összefogni a szomszéd, hasonló cipőben járó csapat(okkal), amennyiben erre van lehetőség. Így biztosíthatjuk a rajfoglalkozások kereteit és létét, bár kétségtelen, hogy a megvalósítás terén ez többletmunkával jár.

A rajok működése szempontjából van olyan kedvező eset, amikor egészében le tudjuk fedni az általános iskola 5-8. évfolyamát, tehát a felső tagozatot:

- 4 leány és 4 fiú őrrel,
- mindegyik őr élén tapasztalt, képzett őrvezetővel,
- és rendelkezésre áll egy, esetleg két szabad kapacitással bíró segédtsízt is.

Ebben az esetben próbarendszerünk minden szintjét átfogja az egység. Őrseink azonos korosztályúak, azaz egy iskolai évfolyamban tanulók alkotják azokat. Ezt a keretet „csök-kentett” intenzitással is ismerjük:

- Elfordulhatnak benne korosztályos lyukak.
- Lehetséges, hogy egy évfolyamon csak egynemű őrseink vannak.
- Meglehet, hogy egy őr legfeljebb 2, egymás mellett lévő évfolyamot is átfog az optimális őrsi létszám érdekében.

Viszont mindenképp érdemes ezt a keretet alkalmazni ahol, és amikor csak lehet. Hiszen ez a rajrendszer járul hozzá leghatékonyabban a korosztályos neveléshez. Rajparancs-

nökként mindig törekedned kell a körülményekhez képest a legideálisabb állapot kialakítására és fenntartására a cserkészeid fejlődése érdekében.

Másik, hazánkban még kevésbe ismert megoldás, amikor egy őrsben minden korosztály, minden évfolyamából vannak cserkészek. Ekkor úgynevezett vertikális őrsök jönnek létre, egymás mellett 2-3 is.

Ezekben a közösségekben a legkisebbek és a legnagyobbak közösen élnek cserkészéletüket. A vertikális őrsi/raji modellt jellemzően 5000 fő alatti kistérségeken lehet hatékonyan használni. Ahol van mód a klasszikus – egyébként horizontális – tagolódásra (még csökkentett módban is), ott azt a rendszert szükséges alkalmazni. Erről részleteket az EINK-ben olvashatsz.

A korosztályi és a nemi tagozódás kérdése

A raji rendszer eszköze a korosztályi nevelésnek. A rajok kialakításában számos lehetőség van előttünk:

- csapaton belül,
- összefogva más csapattal, vagy
- alkalmazva a különböző életkorúakból álló vegyes őrs rendszerét.

A rajok élén képzett rajparancsnoknak kell állnia, aki érti a cserkészlet miértjét, és tud ennek megfelelően döntést hozni a nevelési kérdésekben.

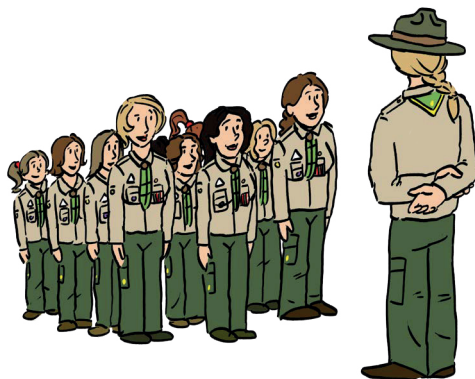

A rajnak mint egységnek fontos szerepe van az őrsön kívüli közösségi szocializáció kialakításában. Ebben a térben tanulják meg a cserkészek, hogy egy kisebb közösség mellett, annak tagjaként egy nagyobb közeg részei is. Itt az őrsön túlmutató barátságok szövődhetnek.

A koedukált rajok elősegítik a másik nemmel való kapcsolatépítést, a társas viselkedés normáinak kialakulását.

Egynemű rajok esetében a nemi identitásfejlesztésre nagyobb hangsúlyt tud fektetni raj vezetősége. Ebben az esetben a rajparancsnokok úgy alakítsák ki rajaik éves működését, hogy találkozási alkalmaik legyenek biztosítottak!

A rajprogramok

A cserkészraj munkáját az általa szervezett programokon keresztül érzékelhetjük leginkább. A rajprogramokat, rajgyűléseket célszerű legalább **kéthavonta** megrendezni, tekintettel az alábbiakra:

- Időjárás/évszak;
- Próbaanyag/élmény;
- Elméleti/gyakorlati egyensúly;
- Résztvevők felkészültsége/igényei;
- Rendelkezésre álló idő/anyagiak;
- Szervezők/egyéb erőforrások.

A rajprogramok sokfélék lehetnek, és fontos is a változatosság fenntartása. Például:

- szeptemberben túra/portya,
- októberben történelmi vetélkedő/sport,
- novemberben kézműves program/színház/mozi,
- decemberben lelki program/játékok,

- januárban szánkótúra/korcsolya,
- februárban jelmezverseny/társasjáték,
- márciusban történelmi vetélkedő/lelki program,
- áprilisban tavaszi munka a csapatért, közösségeinkért/túra,
- májusban portya/próbázás.

A raji programok sokszínűsége **lehetővé teszi a nagyobb közösségben megvalósítható próbapontok teljesítését is.** E programok segítséget kínálnak az őrsvezetőknek is, hogy az őrsi keretben (akár saját kompetenciája, lehetőségei miatt) nem, vagy csak körülményesen megvalósítható próbaelemeket gyakorolhassa az őrseivel.

Például: Egy rajtúra többek között megfelelő arra, hogy útjeleket, tábori építményeket, tájolást és térképolvasást, tűzrakást és főzést tanítsunk a cselekedve tanulás eszközével, vagy a már meglévő ismeretek ismételjük át. (Pl. az egyik őr előre megy, útjeleket rak le, amelyek alapján a másik őr követi őket, majd előkészíti a nyersanyagot a főzéshez, míg egy újabb őr tűzifát gyűjt, és tüzet rak, a negyedik őr pedig térképet készít.)

A programok alatt rajunk közössége együtt van, mindenki gyarapodik cserkészismere-
tekben, élményekben, minden űrs érzi szerepét, fontosságát és elhelyezi magát a kor-
osztályi egység részeként. Így erősödik a rajon belüli közösségtudat, és a program jel-
legétől függően több próbaanyagot „élesben” sajátíthatnak el vagy próbálhatnak ki a
cserkészek.

A rajmisék/rajistentiszteletek kiváló lehetőséget nyújtanak egyrészt a lelki próba-
pontok megélésére, gyakorlatban való végrehajtására, másrészt a kevésbé vallásos
cserkészeinket is felkészítik a fogadalomtételre, illetve bevezetik őket a közösség ereje
által a vallásos életvitel alapjaiba. Ha ezen alkalmakkor a szolgálatokat (felolvasás/
ministrálás) is ellátjuk, tevékenyen hozzájárulunk a vallási alkalomhoz.

Rajprogram kereteként az egyik legjobban bevált az ún. RŐR, Raj-Őrs-Raj (EINK
7.2.4) rendszer. Ennek a lényege, hogy rajkeretben kezdődik a gyűlés (közös ima, játék,
majd pl. alaki rajkeretben), később űrsi keretekben folytatódik a program (kiképzés, az
űrs helyzetének/állapotának megfelelően), majd újra a rajkeret érvényesül (pl. rövid aka-
dályverseny, vagy játék). Az űrsi idő lehet „komplett” űrsi foglalkozás, vagy olyan forgó-
színpad, ahol 4-5 állomáson keresztül az űrsökre szabott képzés folyik.

A RŐR legfontosabb érdeme, hogy **a korosztályi nevelés kerül előtérbe.** Emellett
a raj közös képzését, összekovácsolását segíti, és űrsi szinten is megfelelő fejlődést
eredményez. A rajt alkotó fiatalabb űrsök látják maguk előtt az idősebb közösségek (és
a vezetők) példáját, illetve egyes feladatokat a kisebbek részére a nagyobb űrsök mu-
tathatnak meg, hajthatnak végre. A RŐR kiváló alkalom az egészséges versenyszellem
kialakítására (szebb „külsín”, űrsi induló, felkészülés a próbákra stb.).

Egy lehetséges RŐR foglalkozás vázlatos terve:

Mi	Keret	Idő [perc]	Vezeti
Sorakozó, jelentés	Raj	4	Rpk
Ima	Raj	2	Lelki felelős
Programismertetés	Raj	2	Szervező
Alaki	Raj	12	Rpk
Kiképzés (eü)	Őrs	15	Őv vagy idősebb cserkész
Kiképzés (népdal)	Őrs	15	Őv vagy idősebb cserkész

Kiképzés (tájéolás)	Őrs	15	Őv vagy idősebb cserkész
Kiképzés (törvény)	Őrs	15	Őv vagy idősebb cserkész
Játék I.	Raj	10	Játékfelelős
Játék II.	Raj	10	Játékfelelős
Tartalékidő	-	10	-
Értékelés	Vezetők	10	Rpk
	Össz. idő	120	

Ebben az esetben a kiképzési rész forgószínpados. (A beírt tizenöt perces időtartamok forgással együtt értendők.) Lehet úgy alakítani az egyes állomásokat, hogy a leadandó kiképzési anyag órónként más, azaz annak a szintnek megfelelő, amire az „érkező” órának szüksége van. Megvalósításakor támaszkodhatunk a csapat vezetőire, órs nélküli óravezetőkre, de tapasztalt cserkészekre is.

Egy másik lehetséges RŐR foglalkozás vázlatos terve:

Mi	Keret	Idő [perc]	Vezeti
Sorakozó, jelentés	Raj	4	Rpk
Ima	Raj	2	Lelki felelős
Programismertetés	Raj	2	Szervező
Alaki	Raj	12	Rpk
Sorverseny	Raj	30	Megbízottak
Kiképzés	Őrs	30	Őv
Játék I.	Raj	10	Játékfelelős
Játék II.	Raj	10	Játékfelelős
Tartalékidő	-	10	-
Értékelés	Vezetők	10	Rpk
	Össz. idő	120	

Ebben az esetben viszont a kiképzési rész őrsi keretben zajlik, így mindenütt az óravezetőknek kell tartaniuk a foglalkozásokat. A programban a sorverseny lehet kisebb

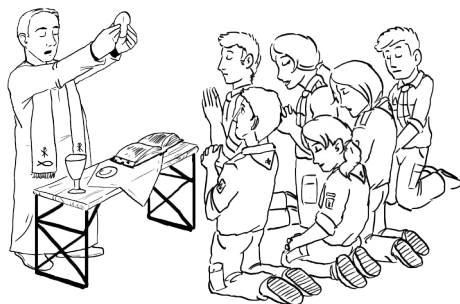

akadályverseny, de bármi, ami az időkeretben elfér és segíti a cserkészek fejlődését. Jelen megoldásban is helyet kaphatnak a tapasztaltabb cserkészek, ős nélküli ősvezetők.

Felhasznált irodalom:

Egységes Ifjúságnevelési Kézikönyv, Budapest, 2015

3.3. A csapat közös alkalmai - ezek szerepe a cserkész korosztályban

A csapat közös alkalmai nevelési és szocializációs szempontból is rendkívüli fontosságúak.

A csapat ezeken az alkalmakon van együtt, kicsik és nagyok egyaránt, így nagy szerepe van a csapatösszetartás, a korosztályok közti kapcsolat megszilárdításában, a cserkészlet korosztályokon átívelő közösségi és gyakorlati megélésében. Nevelési szempontból legfontosabb a fogadalomtétel, majd az évkezdő túszer szerepe.

Egy-egy csapatprogramot az alábbi tényezők határoznak meg:

- Gyakoriság;
- Tevékenység;
- Helyszín;
- Időpont;
- Időtartam.

A csapat közös alkalmai általában:

- Fogadalomtétel;
- Évkezdő túra;
- Csapatmise/istentisztelet;
- Csapatgyűlés (ez bármi lehet, alakítól a jelmezbálig, csapatfarsang, cserkészszolímia stb.)

A csapat közös programjain találkozik az egész csapat, itt tapasztalják meg a kisebbek, milyen egy **nagyobb közösség részének lenni**, tanulhatnak az idősebbektől. A nagyobbak itt mutathatnak példát a kisebbeknek, akik rajtuk láthatják, hova fejlődhetnek, mivé válhatnak cserkészéletük során.

Bizonyos tekintetben az állandóság fontos a cserkész korosztálynak, de ugyanakkor a változatosság is. Éppen ezért a cserkész korosztály számára célszerű éves ismétlődéssel szervezni a csapat programjait, így a változatosság is megvan, ugyanakkor az állandóság is biztosított, valamint a korosztályi vezetőknek is könnyebb az egyes programokat megszervezni, hiszen a keretek, sarokpontok adottak.

Szempontra ugyanakkor a programok variálása is. Például egy minden szeptemberben megszervezett évkezdő csapattúra a rendszerességet képviseli, ugyanakkor évente lehet más környéken, más módon (csillagtúra, kerékpáros, akadályversennyel egybekötött stb.) megvalósítani.

Vigyázni kell, hogy **a programok ne váljanak rutinná**, sablonossá! Minden évben újítunk fel a korábban már használt programsablonokat úgy, hogy azok tartalmát a cserkészcsapat, és a raj aktuális éves céljaihoz igazítsuk.

3.4. Körzeti/kerületi/országos/nemzetközi programok

A körzeti és kerületi programok jelentősége

A cserkész korosztályban már jelentőséggel bírnak a körzeti és a kerületi programok.

A gyerekek igénylik, hogy őrön, rajon, csapaton kívül is megismerkedjenek azonos korú cserkészekkel, **részt vegyenek** olyan **programokon**, amelyeknek megszervezése csapaton belül akár megoldhatatlan nehézséget jelentene.

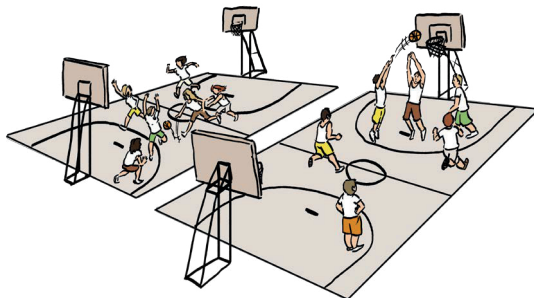
Ezek **növelik az őr összetartását**, túlmutatnak az őr-, raj-, csapatgyűlés keretein, és nem utolsósorban lehetőséget adnak az őrvezetőnek arra, hogy cserkészeit még jobban megismerje. Ezek az alkalmak a vezető munkáját is megkönnyítik, hisz általában ő is résztvevőként van jelen, akár módszertani ötleteket is meríthet, de mindenképp kapcsolódhat.

A körzeti/kerületi programok fajtái

A körzeti/kerületi programlehetőségek tárháza igen széles, ez megkönnyíti a választást is. Többek között részt tudunk venni:

- sportprogramokon (pl.: kerületi foci-, kosárlabda, asztalitenisz-, métabajnokság, akadályverseny, hadijáték),

- cserkésznapon,

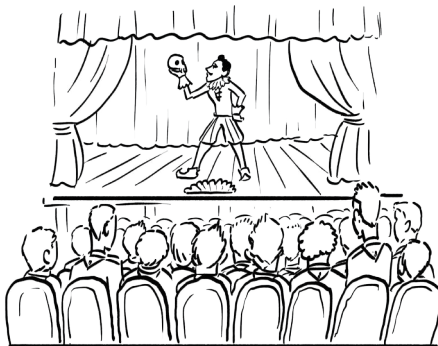
- túrán,

- regös programokon (pl. táncház, kézműves programok, népdaléneklési, népzenei, vers- és mesemondó verseny),

- kulturális programokon (pl. színház),

- lelki napon,

- tájékozódási versenyen,

- táborban (pl. kerületi nagytábor).

A nagyobb, több korosztály számára nyitott rendezvényeken cserkész korosztálynak szóló programok szinte mindig vannak. A cserkész korosztályban már az országos programokra is egyre nagyobb az igény, pl. egy országos cserkésznapon ennek a korosztálynak helye van.

Ezek az alkalmak a kisebb csapatok munkáját is segítik. Hasonlóképpen támogató, ha van a cserkészkerületben cserkész korosztályi szakvezető, illetve ha körzeti vagy kerületi

szinten a nagyobb csapatok saját programjaikat nyitottá teszik (pl.: túra, kézműves délután stb.). Ez egy kölcsönös segítő kapcsolat, ahol a nagyobb erőforrásokkal rendelkező csapat is profitál, hisz megismerhet jó gyakorlatokat, módszertani ötleteket, játékokat. Mindezek mellett elemi erővel megélhetik a cserkésztvény 3. és 4. pontját.

Az országos és nemzetközi programok jelentősége

A cserkész korosztályt fokozatosan érdemes bevezetni őket a „cserkészársadalomba”, így körzeti, majd kerületi és országos programra is elvinni cserkészeinket (pl. országos cserkésznap). Az ehhez hasonló, tömegeket megmozgató rendezvények lehetőséget adnak arra, hogy a cserkészek megtalálják az egyéni érdeklődésüknek megfelelő programot és felejthetetlen élményeket szerezzenek.

A rajparancsnok felelőssége az, hogy szem előtt tartsa, **ezek a rendezvények nem pótolják a korosztályi munkát**, csak programlehetőséget biztosítanak, ezzel kiegészítik azt. A raj vezetője tehát olyan programokat válasszon rajának, amelyek segítik és támogatják a rajmunkaterv szerinti célt.

A korosztály esetében a nemzetközi programokon való részvétel még nem jellemző. Viszont a körzeti-, kerületi- és országos programokat érdemes kihasználni őrsileg, akár rajilag elvinni ezekre a cserkészeket.

Felhasznált irodalom:

Egységes Ifjúságnevelési Kézikönyv, Budapest, 2015

3.5. A cserkész korosztály lelki nevelése

A cserkész korosztályban töltött évek alatt **kezdik el** a gyerekek **saját világnézetüket kialakítani**. Ahhoz, hogy tudatos, keresztény, felnőtt emberek legyenek, át kell gondolniuk, tudatosítaniuk kell hitüket, Istenhez való kapcsolatukat.

7-8. évfolyamos korukban (amikor egyre jobban belépnek a serdülőkorba), a szülőktől vagy a környezettől tanultakat először megkérdőjelezzik, esetenként elutasítják, majd alaposan végiggondolják, és jó esetben végül sajátjukként fogadják el. Ez a folyamat intenzívebben kóssa vagy vándor korban lesz jelen, de már a cserkész korosztályú gyerekeknek is szüksége van támogatásra.

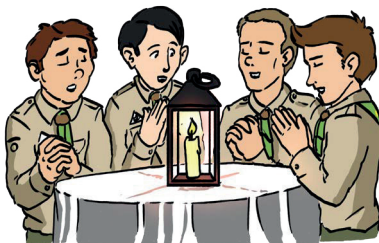

Egyrészt fontos, hogy legyen miről **gondolkodniuk**, legyenek pontos **ismereteik** és főleg **tapasztalataik** a hitről, kérdéseikre pedig nyílt, **őszinte válaszokat kapjanak**. Másrészt pedig **lássanak példát** arra, hogy ezekről a kérdésekről érdemes gondolkodni és beszélni.

Az egyik feladat tehát, hogy minél több mindent megmutassunk a cserkészeknek. Itt szó van a próbaanyagban megtalálható minimális **hittani tudásról**, és ennek megfelelő magyarázatáról (pl.: bibliai történetek, egyházi évkör, imák), de ennél fontosabb, hogy **Isten felé vezető utakat**, lehetőségeket mutassunk nekik.

Például, minél többféle imamódot próbálunk ki velük, aktívan bevonjuk őket, annál valószínűbb, hogy mindenki rátalál egy olyanra, amelynek segítségével könnyen tud majd később is imádkozni. Minél többféle szertartáson részt veszünk együtt (pl.: keresztút, rorate, bibliaóra), annál valószínűbb, hogy legalább egy-kettőre önállóan is elmennek majd. Ha személyes történeteket osztunk meg velük, adunk szempontokat nekik a lelkiismeret vizsgálathoz, életük részévé teszik majd azt.

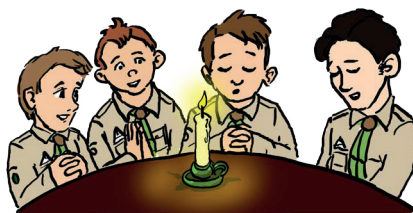

Senkit sem tudunk kényszeríteni arra, hogy kinyissa a szívét Isten felé. Ám minél több lehetőséget biztosítunk a találkozásra, annál valószínűbb, hogy megtörténik.

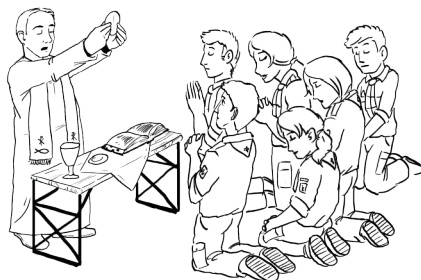

Néhány bevált példa:

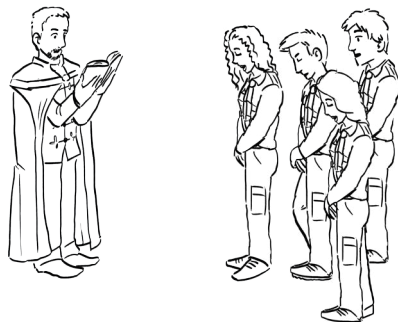
- Az őrsgyűlés elején és végén nagyon változatos imákat lehet tartani. Akár a megszokott néhány perces keretbe is beiktathatunk egy rövid, önvizsgálatra alkalmas csendet, vagy mindenki mondhat valamit, amiért hálás, vagy rövid könyörgést. Főleg 7-8.-osoknál nagyon jó, ha minden őrsgyűlésen sor kerül egy kicsit hosszabb imára. Például felolvashatunk minden alkalommal egy rövid részletet egy könyvből, és beszélgethetünk erről. De lehetnek önismereti feladatok, beszélgetések, véleménycserék is az ima keretében. Az egymásért mondott ima általában nagy élmény. Aktuális témákért is érdemes imádkozni.

- Csendes 20 perc: a tábor napirendjébe beépített program. Napi 20 perc személyes imát jelent, amit a cserkész korosztály számára azzal segíthetünk, hogy különböző vezetőknél más-más imamódokat próbálhatnak ki (pl.: éneklés, rózsafüzér, különböző bibliaitanulmányozási módszerek, beszélgetés egy történetről, kérés, hálaadó, engesztelő, dicsőítő imaformák irányított gyakorlása). Legyen olyan állomás is, ahol önálló csendes imára van lehetőség. Nagyon jó, ha összeszedünk egy nagy ládányi lelki olvasmányt, és ebből is választhatnak a cserkészek olvasnivalót erre az időre.
- Közös mise-, istentisztelet látogatás minden portyán. Adventben őrsi vagy raji rotaték. Év közben is mehetnek néhányszor az őrök vasárnaponként közösen misére, be is lehet osztani, hogy minden hónapra jusson két őr, akik egy vasárnapon együtt mennek templomba. Ezt valamilyen közös programmal is össze lehet kötni.

- Tábori lelki napra lehetőség, hogy minden őrshöz külsős lelki vezetőt hívunk, akik néhány órát foglalkoznak, beszélgetnek, játszanak az őrssel. Ekkor a lelki vezetők maguk hozzák a témákat, tudva, hogy milyen korú és nemű őrshöz kerülnek majd.

- Táborban zászlólevonás után minden nap egy fakultatív, kb. negyedórás ima megtartás. Lehetséges, hogy a tízparancsolatról gondolkozunk minden nap Bőjte Csaba atya könyvének segítségével. Vagy a cserkésztörvény pontjain megyünk végig – minden nap más vezető meséli el saját tapasztalatait az adott törvénnyel kapcsolatban. S ehhez társulhat sok szép esti ének, egy kis csend, egy Miatyánk stb.
- Rajportyán egyik este őrsi keretben lehet az esti ima, a másik nap pedig az egyik őrs készül a rajnak. Igyekezzünk minél hangulatosabbá tenni az imát berendezett terem-mel, mécsesekkel. Elképzelhető olyan is, hogy egy közeli kereszthez megyünk el imádkozni.

Meg kell mutatni, ki kell próbálni velük azt is, hogy **hogyan élhetik meg hitüket!** Erre minden együtt töltött perc alkalom: Hiszen például nem könnyű akkor is szeretni egy őrstársat, amikor elviselhetetlen...

Másrészt érdemes minél többféle **szolgálatot** kipróbálni közösen. Ez abban is segít, hogy hasznosnak, jónak lássák magukat. Ha a vezető vállalja a szervezés feladatát, akkor a gyerekek biztonságos környezetben, minden kockázat nélkül próbálhatják ki magukat. Később már ismert lesz nekik a helyzet, sokkal könnyebben vállalkoznak majd önállóan is ilyesmire.

Néhány bevált példa:

- Olvasás a szentmisén/istentiszteleten.
- Az úrnapi virágszőnyeg maradványainak eltakarítása.
- Az adventi hajnali misék végére agapé készítése néhány napon.
- Adventben egy idősek otthonában rövid énekes műsor bemutatása.
- December 23-án a kórházban fekvő betegeknek éneklés, süteménykészítés.
- A helyi karitászcsoportnak segítség a karácsonyi ajándécsomagok kihordásában.

A lelki programok, és a szolgálatok esetében is legyünk igényesek! Tegyük az alkalmakat élményszerűvé, emlékezetessé a cserkészeink számára! Ezt segíti a szép díszítés vagy egy-egy apró tárgyi emlék. Előnyös, ha van mód utólag megbeszélni, feldolgozni az átéltteket.

Ebben a korban **a kapcsolatok a legfontosabbak**. A cserkész korúak hitüket is a szá-mukra fontos személyek élete, értékrendje, véleménye alapján alakítják. Így az egyik legmeghatározóbb a lelki nevelés területén **az őrsvezető és a többi vezető személyes példája**. A felénk meglévő bizalom lehet a cserkészben az alapja az Isten felé való nyitásnak.

Az őr társak is nagy hatással lehetnek egymásra. Adjunk ezért alkalmat arra, hogy beszélgethessenek egymással Istenről, a hitükről. Merülhessenek fel kérdések, mesélhessenek az élményeikről. Tanulják meg kifejezni magukat, ne ijedjenek meg ettől a témától se. Ha pedig nagyon érzékeny kérdés kerül elő, amire az őv sem tud kielégítő választ adni, azt ne söpörjék be a szőnyeg alá! Inkább az őrsvezető kérdezzen utána a lelkivezetőjénél vagy más kompetens embernél, és vegyék elő nyugodtan újra a témát.

És ami elengedhetetlen: imádkozzunk vezetettjeinkért!

Felhasznált irodalom:

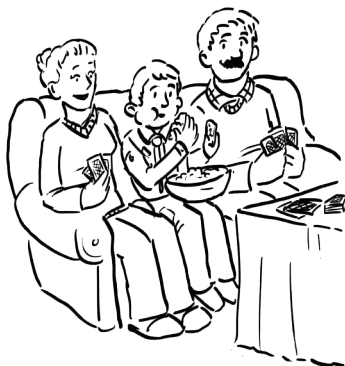
Horváth-Szabó Katalin, Kézdy Anikó, S. Petik Krisztina: *Család és fejlődés* (Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola jegyzete), 2007

Fogassy Judit SDSH: *Katekéták kézikönyve*, Szent István Társulat, 2011

3.6. Külső kapcsolatok - A család, a templom és az iskola szerepe

Család

A cserkész korosztályban eltöltött évek alatt a gyerekek életében **a családjuk szerepe fokozatosan megváltozik**. Elkezdenek kamaszkodni, függetlenedni szüleiktől. Természetesen még **nagymértékben szükségük van rájuk**, és támaszkodnak is a családra, ugyanakkor ezt már nem mindig szeretik megmutatni a kívüllátnak.

A kortárs kapcsolatok, így a cserkészlet is, felértékelődnek – az őrsvezetőnek néha, bizonyos kérdésekben nagyobb a befolyása, mint a szülőknek. Ezért **csak** és kizárólag **a családdal közösen végezhetjük nevelőmunkánkat**. A cserkészek észreveszik, hogy szüleik nem tökéletesek. Ez a szülőnek és a gyereknek sem könnyű. Konfliktusok adódhatnak ebből, de a kamaszkodás minden más velejárójából is.

A szülőkkel való **jó kapcsolat alapvető érdekünk**, hiszen együttműködésük nélkül jóval kisebb az esély a nevelési céljaink elérésére. Ráadásul ők azok, akik legjobban ismerik gyermeküket, ezért a velük való beszélgetés során ötleteket kaphatunk a konkrét problémák megoldására. Nekik pedig nagy segítség, ha visszajelzést kapnak gyermekük fejlődéséről. Adott esetben arra is szükség lehet, hogy megnyugtassuk a szülőket afelől, hogy a kamaszkodás egyes viselkedésbeli kísérőjelenségei természetesek, sőt kifejezetten szükségesek, és ezek sok türelmet, szeretetet és kitartást igényelnek.

Életkori sajátosság a korosztály vége felé haladva **az érzelmi hullámmászás**: olyannyira, hogy nyolcadikos gyerekek képesek tragédiaként megélni a szülőkkel való nézetkülönbségeket, felháborodni egy-egy nekik nem tetsző döntésen, bármilyen apró hibán (a valós igazságtalanságokról nem is beszélve). El lehet kezdeni **beszélgetni** velük arról, hogy bizony már ők is felelősek a családon belüli kapcsolatokért. Érdemes beleképzelni magukat a másik fél, akár az anya/apa helyzetébe. Új élmény nekik az, hogy nagyon biztosak a saját igazukban, ám előbb-utóbb meg kell érteniük, hogy ez nem jogosítja

fel őket arra, hogy megbántsanak valakit. Jó, ha **gyakorlatban** (a cserkészmunka során előforduló krízishelyzeteknél) tudunk lehetőségeket mutatni a konfliktusok megoldására.

Fontos, hogy jól **ismerjük a cserkészeink családi hátterét**. Ez gyakran segít viselkedésük megértésében. **A család problémáiba nem folyhatunk bele**, de nagy segítség lehet a cserkésznek, ha tudjuk, amikor épp több odafigyelésre, türelemre, beszélgetésre van szüksége. A jól működő családoktól pedig sok segítséget kaphatunk.

Templom

A cserkész korosztályú gyerekek a **személyes kapcsolataikon keresztül kötődnek a világhoz**, világnézetüket a számukra meghatározó személyek és közösségek véleménye alapján alakítják ki. Így van ez a hittel, az egyházzal is.

A fiatal az óravezetője véleményét, egy kedves pap, lelkész, szülő vagy tanár álláspontját/tanítását elfogadja, és hamarabb azonosul vele, mint „az egyház hivatalos tanításával”. Ezért a **saját példánkon** és tanúságtételünkön kívül a legjobb, amit annak érdekében tehetünk, hogy cserkészeink az egyházhoz közelállónak érezzék magukat az, hogy **minél több hiteles keresztény** emberrel ismertetjük meg őket. Egy-egy tényleg nekik szóló tábori mise/istentisztelet, egy-egy jó beszélgetés egy lelki napon életre szóló élményt jelenthet.

A közösség értékrendje és szokásai szintén nagy jelentőséggel bírnak. Ha a csapaton, rajon vagy órson belül az a „normális”, hogy valaki templomba jár vasárnaponként, akkor ez a kamaszodó cserkészeinknek is könnyebben marad természetes.

A családi értékrend a korosztály vége felé **veszít meghatározó szerepéből**, így a cserkészlet lehet az, ami kompenzálja az egyéb közösségekben (pl.: osztály, focicsapat) esetlegesen tapasztalt negatív hatásokat.

Főleg az olyan cserkészek esetében, akik nem vallásos családból származnak, egy csomó templomi szertartás vagy program idegennek, ijesztőnek tűnhet. Ha ezeken együtt veszünk részt, akkor **biztonságos közeget teremtünk**. Ismerős emberek vannak körülöttük, van kitől megkérdezni, hogy mit miért, hogyan kell csinálni. Ez nagyon sokat segíthet abban, hogy otthonosan érezzék magukat, egy idő után akár már önállóan is szívesen eljöjjenek. Az sem baj, ha a fő motiváció egyelőre az, hogy utána lehet egy jót beszélgetni a barátokkal.

Az is sokat segít, ha a plébániai vagy gyülekezeti közösség meghatározó személyeit személyesen megismerhetik. Erre jó lehetőség, ha **bizonyos szolgálatok ellátásában részt veszünk az őrssel vagy rajjal**. Így amellet, hogy sok emberrel találkozunk, azt is érzik, hogy ők maguk is tettek valamit a közösségért, részeseivé váltak annak.

Iskola

A cserkész korosztályú gyerekeknek **az iskola, a tanulás nagy kihívást jelent**. Jóval nagyobbak az elvárások, mint alsóban, mások a tanárok, új tantárgyakkal találkozunk, több időt kell az iskolában tölteni, gyakran új tanulási módszereket kell kifejleszteniük.

Nagy rajtuk a teher, de **fontos számukra a megfelelés**. Ha sok kudarc éri őket, akkor könnyen feladják, és háritásként már nem is próbálkoznak jó eredmény elérésével. Ez pedig veszélyes, mert ha itt nem tanulnak meg küzdeni, akkor a középiskolában, esetleg az egyetemen sokkal nehezebben boldogulnak majd. Vannak, akik minden erőfeszítésük ellenére képtelenek jó eredményeket elérni, és olyanok is akik hiába kitűnőek, végkimerültségig hajszolják ezért magukat. Sokféle hozzáállás, forgatókönyv létezik, és **mindenben kicsit mást kell erősíteni, másban kell segíteni**.

Meg kell erősíteni őket abban, hogy **a tanulás fontos tevékenység**. Bizonyos tárgyakat gyakran értelmetlennek találnak. Ilyenkor érdemes nekik mesélni olyan élethelyzetükről, ahol szükség volt az adott tudásra. Másrészt fontos azt is tisztázni, hogy nem annyit érnek, amennyit a jegyeik mutatnak. **Meg kell tanulniuk elfogadni, hogy nem ők mindenben a legjobbak**, és ez így van jól. Érdemes a cserkészetben tanultakat, a közös tevékenységek kapcsán használtakat összekötni az iskolában tanultakkal (pl. a tűzrakáskor az oxidáció folyamata).

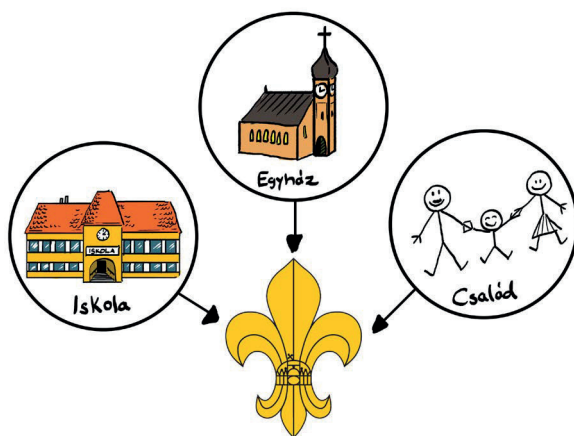
A cserkészek **idejük nagy részét az iskolában töltik, így rengeteg élményük származik onnan**. Az osztálytársaik nagy hatással vannak rájuk. Ha egy-egy őrstag van csak az őrsben, aki más iskolából vagy esetleg csak más osztályból származik, az nehéz helyzeteket eredményezhet, hiszen az őrstagoknak nagy igényük van arra, hogy az iskolában történeteket megbeszéljék, elmeséljék. Figyelni kell, hogy a „kisebbségnek” is legyen lehetősége mesélni, illetve ne alakuljon ki rendszeresen olyan beszélgetés, amelyben ők nem tudnak részt venni.

Fontos figyelembe venni az iskolai programokat is, amelyek még motiválják őket. Ha csak lehet, ne szervezzünk ezek idejére cserkészprogramot. **Legyünk ebben is együttműködők**, ez is jó példa a cserkészeink előtt.

Ha adottak a lehetőségek, akkor számos különóra járnak. Erre szükségük van, hogy megtalálják, hogy miben ügyesek, kihasználják a képességeiket, hasznosan töltsék az idejüket. Ez vezetői szemmel sokszor frusztráló, mert nagyon nehéz olyan őrsgyűlés-időpontot találni, amikor mindenki ráér, illetve a hétvégi programok is gyakran egybeesnek más elfoglaltságokkal. Fontos, hogy rajparancsnokként is tiszteletben tartsuk, sőt becsüljük meg ezeket. **Ismerjük el a cserkészeink tehetségét**, nézzük meg a rajzaikat, menjünk el egy-egy fellépésre, meccsre, koncertre, hogy érezzék, hogy büszkék vagyunk rájuk. Rajparancsnokként készítsd fel erre őrsvezetőidet, illetve a hétvégi raj-

programokat fél évvel előre hirdessék ki, hogy a cserkészek egyéb programjaikat tudják ehhez igazítani.

Veszélyt jelenthet a gyermek kimerülése a sok elfoglaltság miatt. Ilyen esetben érdemes ezt finoman jelezni a szülőknek.

Felhasznált irodalom:

Horváth-Szabó Katalin, Kézdy Anikó, S. Petik Krisztina: *Család és fejlődés* (Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola jegyzete), 2007

Fogassy Judit SDSH: *Katekéták kézikönyve*, Szent István Társulat, 2011

4. Próbarendszer

4. Próbarendszer

Tekintsük a próbarendszerünket egy eszköznek, ami segít a nevelési cél elérésben. A benne szereplő próbapontok a cserkész korosztályban is a teljes embert fejlesztik, hatnak az EINK szerinti területekre: mind a lelki, mind az érzelmi, mind a testi, mind az értelmi, illetve a társas területre is.

Néhány példát kiemelve:

- Vallásos nevelő mozgalom vagyunk, így fontos a hittanórán/bibliaórán, illetve szentmiséen/istentiszteleten való részvétel. A próbarendszer a vallási ismeretek, tevékenységek terén is egymásra épül, és az életkor előrehaladtával nőnek az elvárások is. A kötött imák megtanulása után tegyük képessé cserkészjeinket arra, hogy saját szavaikkal is tudjanak imádkozni, hisz ez is hozzájárul ahhoz, hogy igazán elmélyüljön a hitük.

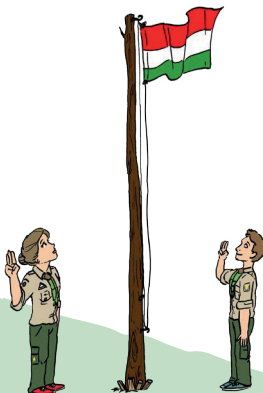
- A vitakultúra elsajátítása, a színjátszás segít egy bezárkózó kiskamasznak a nyitottabbá válásban, az érzelmek megfelelő kifejezésében.

- Az egészséges táplálkozás, a rendszeres testmozgás már ekkor váljon életvitelszerűvé, értsék meg, hogy miért szükséges ez számukra.

- A magyar történelem, a kultúra megélése a cserkész korosztálynál is fontos. Ismerjék meg a múltunkat, legyenek büszkéek arra, hogy magyar cserkészek.

- Egyre szebb és nehezebb kézműves technikákat tudnak alkalmazni, egyre több népdalt, népszokást, táncot ismernek.

Mindegyik korosztály próbarendszere, így a cserkészé is négy évet ölel fel.

A próbarendszer által egységes cserkésztudást alakítunk ki a magyar cserkeszkek között, hiszen ez keretet biztosít, mérőeszközt ad a kezünkbe. Meghatározza, hogy mit kell tudnia, milyen tevékenységet kell végezni egy fogadalomtételre készülő újoncnak, egy cserkész korosztályi első, második vagy harmadik próbára készülőknek. A próbarendszer az elképzelt, ideális cserkészünk tudását, hozzáállását, viselkedését írja le.

Ezt mindig egyénre kell szabni, a csapat, a raj, az órs hagyományait, szokásait is figyelembe véve. A próbapontok által meghatározott tudásanyag, ismeret, magatartás stb. egymásra épül, így jut majd egy el a cserkész több év alatt a szomszédos országok elhelyezkedésének ismeretétől a Világjáró öv teljesítéséig.

A korosztályi próbarendszer összeállításánál a Keresztes-féle tematikát vettük alapul. Az volt a cél, hogy a próbarendszer segítse a cserkészéletet életformaként való megélését, tehát az élet lehetőleg minden területét lefedje, legyen szó akár cserkészstudásról, akár műveltségről, és egyensúlyt találjon a tevékenységek és az ismeretek között. Ezért a próbarendszer felépítésénél az ember kapcsolatai alapján három témakör alakult ki:

1. Isten és ember
2. Ember és ember
3. Ember és környezete

Ezek különböző szempontok alapján **további témákra, próbacsoportokra**, végül pedig **próbapontokra vannak bontva**. Egy-egy témakörön belül két oszlop van:

- Megismerés;
- Tevékenység.

A cserkész próbarendszerben megkülönböztetünk:

- Alapvető tudásanyagot;
- Egyszer teljesítendő tudásanyagot;
- Irányítottan választandó anyagot.

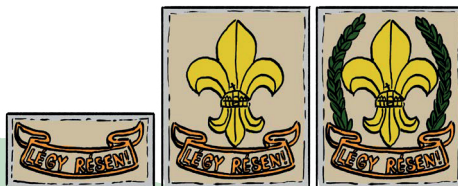
Az alapvető tudásanyagot mindig és mindenhol tudni kell (pl. cserkésztvény), az egyszer teljesítendő anyagot a próba letételéhez kell elsajátítani vagy meg kell valósítani (pl. érzékenyítő programon való részvétel), az irányítottan választandó anyagot a csapat, a raj, az órs, illetve az egyén lehetőségei, képességei szerint kell meghatározni.

Az óravezetőknek átadott munkatervben figyelj arra, hogy ha lehet, csoportosítsátok a próbapontokat (pl.: turistautak jelzéseinek és színeinek ismerete, térképjelek és cserkész útjelek egy túra alkalmával stb.), vagy évszakhoz kössétek (pl.: egyházi évkör, hús-véthoz kapcsolódó evangéliumi történetek megismerése, bivakolás stb.).

Ha tudod, **vedd figyelembe, hogy mikor mit tanulnak az iskolában.** Az a te döntésed, hogy mit tartasz célravezetőnek: ha valami órsgyűlésen előbb kerül elő, mint az iskolában, vagy már egy alaptudásra építetek plusz ismereteket.

A próbarendszer legyen az érintendő pontok tárháza azon az úton, amin cserkész rajodat vezeted!

4.1. A cserkész korosztály első évére vonatkozó próbarendszer

Jelmagyarázat: ● = alapvető tudás

✓ = egyszer teljesítendő anyag

❖ = irányítottan választandó anyag

ISTEN ÉS EMBER	
1.1. SZEMÉLYES FELADATOK	1.2. KÖZÖSSÉGBEN MEGÉLT FELADATOK
1. Vallási ismeret ● A tízparancsolat ismerete. ● A főparancs ismerete.	1. Hitoktatás/Bibliaóra ● Rendszeresen jár hittanra/bibliaórára.
2. Szentírás-ismeret ● Képes szentírási részt keresni a Bibliából (részek, könyvek, fejezetek, versek rövidítésével tisztában van).	2. Liturgikus élet ● Törekszik a szentmisén/istentiszteleten való rendszeres részvételre, de legalább a főbb egyházi ünnepeken/parancsolt ünnepeken részt vesz.
3. Lelki olvasmány ✓ Őrsével félévente legalább 1-1 rövid lelki olvasmány elolvasása és közös feldolgozása.	3. Ökumené ● Legalább 2 ifjúsági ének ismerete (pl. Taizéi énekek).
4. Cserkész lelkiség ● A cserkésztvörvény ismerete és magyarázata a korosztályának megfelelő szinten. ● A cserkészfogadalom ismerete és magyarázata a korosztályának megfelelő szinten.	4. Cserkész lelkiség ● Cserkész foglalkozás előtti, utáni imák ismerete, és a közösségi alkalmak előtti és utáni rendszeres imádkozása.
5. Napi jótett, önfegyelem ● Napi jótett alkalmainak ismerete és gyakorlása korosztályának megfelelő szinten. Napi jótett alkalma az (új) osztályközösségben/cserkészcsapatban.	5. Községi hitélet ✓ Félévente egyszer részt vesz fő ünnepeken kívüli vasárnapi űrs-, raj- vagy csapatmisén/istentiszteleten. ✓ Részt vesz űrsével egy csapat/raj által szervezett lelki alkalmon. ✓ Részt vesz egy csapat/raj által szervezett tábori lelki alkalmon.

6. Ima ● Reggeli és esti himnusz ismerete és használata. ● Székely asztali áldás ismerete és használata. ● Ima saját szavakkal (hálaadó).	
EMBER ÉS EMBER	
<i>2.1. MEGISMERÉS</i>	<i>2.2. TEVÉKENYSÉG</i>
<i>2.1.1. TÁRSADALMI ISMERETEK</i>	<i>2.2.1. CSALÁDOM ÉS BARÁTAIM</i>
1. Közjogi méltóságok, államigazgatás, önkormányzatok, egyházigazgatás ● Településének címerét és/vagy zászlóját felismeri, tudja mezőinek, színeinek jelentését.	1. Segítség otthon ● Rendszeresen segít az otthoni munkákban. (Tud mosogatni, takarítani.)
3. Velemjáró (cserkészfüzet) ● Velemjáróját önállóan vezeti.	3. Családi adatok, ünnepek ● Szülők adatainak ismerete: e-mail cím.
4. Illemszabályok ● <i>Találkozás:</i> másik nemmel való viselkedés <i>Megjelenés:</i> helyes testtartás <i>Étkezés:</i> elhasznált edények, tálak leszedése, elmosogatása <i>Közlekedés:</i> viselkedés az utcán, udvariaság tömegközlekedési eszközökön <i>Napközben:</i> - <i>Művelődés, szórakozás:</i> viselkedés könyvtárban <i>Családi összejövetelek:</i> pontosság <i>Ajándékozás:</i> -	
5. Szociális érdeklődés ✓ Egy érzékenyítő programon való részvétel.	
7. Média ✓ Megismer egy, a korosztályának szóló sajtóterméket (kifejezetten cserkész sajtó). ● Cserkészhonlapok ismerete, MCSSZ internetes felületeinek használata.	

8. Levélírás ● Levélírás, levélfeladás. ✓ Postalátogatás őrsileg, levélfeladás (postaláda, postai levélfelvétel).	
2.1.2. HAZÁM ÉS NEMZETEM	2.2.2. CSERKÉSZKÖZÖSSÉGEM
1. Nemzeti jelképeink ● Ismeri a Himnusz és Szózat szövegének és zenéjének szerzőit. ● Ismeri a magyar zászló történetét és értelmezi színeit.	1. A cserkészlet története ● A cserkészlet történelem sarokkövei (1907, 1912, 1933, 1948, 1989, 2013).
2. Népszokások ✓ Elevenítse fel az évkör valamelyik népszokását őrs/raj/csapat szinten. ● Megismer egy népi hiedelmet.	3. Cserkészinduló, cserkészdalok ● A cserkészinduló versszakainak ismerete és éneklése.
3. Ünnepek ● Nemzeti ünnepeink korosztálynak megfelelő megélése (őrs/raj/csapat szinten).	4. Egyenruha ismerete ● Képesítési, megbízási jelvények ismerete.
4. Népdalok ● További 5 népdal ismerete és éneklése. ● Vezesse népdalos füzetét.	5. Tábornút ✓ Őrsével legalább egy önálló tábornúti számot előad. ● A tábornút szabályai és szokásai.
5. Népmesék, mondák ● További 1 monda ismerete.	6. Őrsi élet ✓ Őrsi zászló készítése (közös, hímezett). ✓ Őrsi faliújság készítése.
6. Néptánc ● Egy körtánc megismerése.	7. Őrsi jótett ✓ Félévente egy jótett végrehajtása az őrsrel közösen és egy a táborban is.
7. Népi játékok, gyermekjátékok ● További 1 népi játék ismerete.	8. Tábori rend ● A tábori szolgálatok ismerete és legalább egy ellátása. ● Sátorban rendet tart. ● Figyel a körletrendre.
8. Nyelvjárások ● Nyári tábor helyszínén az adott tájegység nyelvjárásának, legalább öt tájszavának megismerése.	9. Játék ● További 5 kinti és 5 benti játék ismerete.

12. Határontúli magyarság, nemzetiségeink ● Emigrációban, szórványban élő magyarok. Miért élnek határainkon túl? Mely országokban élnek?	10. Az MCSSZ és MCSSZF ismerete ● Saját cserkészkerülete ismerete (elhelyezkedése, melyik megye, megyék területén van).
13. Rovásírás ● Írás, olvasás rovasírás ABC használatával.	11. Alaki ● Vezényszavak: Igazodj! Oszlopba sorakozó! Vonalba sorakozó!, Balra át!, Jobbra át!, Hátra arcl, Szerelvényt igazíts! ● Lépéstartással menetelés.
14. A magyarság kiemelkedő alakjai ● Szent László, IV. Béla, Szent Margit, Szent Erzsébet életéről alapvető öt dolog ismerete.	12. Sípjelek, karjelek ● Karjelek: Oszlopba sorakozó! Vonalba sorakozó!
	13. Közös jelképeink ● Köszöntés, jel, jelszó, tisztelgés, kézfogás ismerete, használata és magyarázata korosztálynak megfelelő szinten.
	14. Cserkészkapcsolatok ✓ Részt vesz legalább egy raj- vagy csapatprogramon.
	15. Cserkészjáték ✓ Méta. ✓ Nyakkendőharc.
	16. A csapat ismerete, története, csapatnévadó ✓ Vezetőinek (őv, rpk, cspk) nevét, címét, telefonszámát, e-mail címét velemjárójába felvezeti. ● Csapatnévadóval kapcsolatos alapvető öt-hat dolog ismerete. ● A csapat történetének mérföldkövei.
	17. Krónika ● Őrsi napló vezetése.

2.1.3. EURÓPAISÁG	2.2.3. EGYHÁZKÖZSÉGEM/GYŰLEKEZETEM ÉS LAKÓHELYEM
2. Szomszéd országok ismerete ● Ismerje a szomszédos országokat, elhelyezkedésüket Magyarországhoz viszonyítva.	3. Közhasznú munkák ✓ Vegyen részt egyházközsége/gyülekezete érdekében végzett munkán (a templom körül tevékenységet végez, templom-takarítás, szolgálat önkéntesen, díszítés, pakolás, kertészkedés stb.). ✓ Őrsével közhasznú munkát végez (pl.: idősök otthona látogatás, család-segítőn keresztül feladat ellátása, idős embernek segít bevásárolni stb.).
	4. Helyi ünnepek ✓ Tudjon lakóhelyén megrendezésre kerülő főbb ünnepekről, megemlékezésekről. Őrsével/rajával/csapatával legalább egyen vegyen részt.
2.1.4. MŰVELTSÉG	2.2.4. EGÉSZSÉGÜGY
1. Retorika és vitakultúra ● Konfliktuskezelés, vélemény elmondása.	1. Elsősegély ● Az elsősegélynyújtó feladatai. ● Magatartás a baleset helyszínén. ● Segélyhívás módja. ● Sebfertőzés (gennyesedés). ● Szálka kivétele, kezelése. ● Sebellátás (kisebb sérülések ellátása). ● Légzőrendszeri, emésztőrendszeri, töréssel kapcsolatos betegápolás alapvető szabályai. Fekvőbetegnek segít otthon.
8. Kultúra ✓ Faluház, tájház, kiállítás, könyvtár, színház vagy múzeumlátogatás.	2. Mentődoboz ● Mentődoboz tartalmának megismerése (fájdalomcsillapító, kötszer, fertőtlenítőszer).
	3. Gyógyszerismeret ● Ételérzékenységről, allergiájáról, cukorbetegségről, asztmájáról tud. Gyógyszereit kezeli, adagolását ismeri. ✓ S.O.S. kártya készítése az őrssel (név, TAJ szám, vércsoport, gyógyszerallergia, baj esetén kit kell értesíteni, elérhetőségekkel).

	4. Higiéné ● Ismeri a tábori higiéniai szabályokat.
	5. Egészséges életmód ● Szezonális zöldségek, gyümölcsök. ● Szokások, káros szenvedélyek (bódító anyagok, dohányzás, alkohol-, kábítószer fogyasztás) hatásainak, következményeinek ismerete korosztálynak megfelelő szinten.
EMBER ÉS KÖRNYEZETE	
3.1. MEGISMERÉS	3.2. TEVÉKENYSÉG
3.1.1. TERMÉSZETES KÖRNYEZETÜNK MEGISMERÉSE	3.2.1. TERMÉSZETES KÖRNYEZETÜNKKEL KAPCSOLATOS FELADATOK
1. Tájékozódás ● Turistautak jelzéseinek és színeinek tudja a jelentését. ✓ Turistajelzés követés. ● Cserkész útjelek ismerete.	1. Élet a természetben ✓ Részvétel a csapat által szervezett táborban. ✓ Részvétel az órs/raj/csapat által szervezett portyán. ● Saját felszerelés táborra, önállóan csomagol. ● Viselkedés a természetben (öltözködés, rejtőzködés, hang). ● Teendők eltévedés esetén Magyarországon. ● Teendők szélsőséges időjárási viszonyok között (árkolás). ✓ A csapatban használatos sátrak közül legalább egyet fel tud állítani órsével. ✓ Órsileg gyűjtős és tűzifa keresése és a tűz közös megrakása.
2. Térképészet ● A valóságos környezet és a térkép közötti kapcsolat. Tudja a térképen azonosítani, hogy hol jár. ● Lakóhely térképnek északi irányba tájolása. ● Laptájéoló alapvető használata, részei. ● 5 térképjel ismerete.	2. Túra ✓ Legalább 2 túrán való részvétel. ● Túrázási- és menetszabályok ismerete.

3. Földrajzi ismeretek ● Évközi túra- és tábor helyszíneket tudjon nagy tájegységekhez kötni.	3. Tábori építmények ✓ Részt vesz saját körletének kialakításában.
4. Időjárás ● Időjárás előrejelzés alapján gondos felkészülés az egyes cserkész rendezvényekre. ● Meteorológiai honlapok ismerete.	5. Természet- és környezetvédelem ● Túrázás közben keletkező hulladék kezelése. ● Tudatos vásárlás (minőség-mennyiség, ár-érték arány, piacon vásárlás, csapvíz-fogyasztás).
6. Növényismeret ● 5 erdőalkotó fa felismerése. ✓ Gyógynövény gyűjtés őrsével és feldolgozása (pl. teakészítés).	8. Sport, testgyakorlás ● Rendszeres testmozgás. ✓ Kipróbál egy addig általa nem űzött sportot.
7. Állatismeret ● 3 állati nyom felismerése. ● Élet az ízeltlábúakkal, ökocentrikus magatartásforma.	
8. Gombaismeret ● 3 mérgező gomba felismerése.	
9. Csillagászat ● Esthajnalcsillag, Göncölszekér felismerése.	
10. Ásvány- és kőzetismeret ✓ Egy olyan hegység kőzetviszonyainak ismerete, ahol túrán, portyán vagy a táborban megfordul.	
3.1.2. ÉPÍTETT KÖRNYEZETÜNK MEGISMERÉSE	3.2.2. ÉPÍTETT KÖRNYEZETÜNKKEL KAPCSOLATOS FELADATOK
1. Becslés és mérés ● Egyszerű becslések önméretek alapján (kisarasz, nagyarasz, talphossz, lépéshossz, testmagasság). ● 1 méter meghatározása önméretek alapján. ✓ Önméreteit velemjárójába feljegyzi.	1. Eszközhasználat ● Tábori szerszámok használata: fűrész, balta. ● Elemi balesetvédelem.

2. KRESZ, közlekedési ismeretek ● Kerékpáros közlekedés kerékpárúton és városon kívül.	2. Technikai eszközök ● Készenléti üzemmód (odafigyelés, kikapcsolás).
3. Környékismeret ● Lakóhelye közvetlen környékén ismeri a fontos intézményeket (orvos, gyógyszer-tár, könyvtár, különóráinak helyszínei).	3. Kötélmunkák ● Csomók: egyszerűkettős, szorítónyolcas (fára is), kereszt kötés.
4. Utazási ismeretek ● Menetrend információs honlapok ismerete.	4. Természetes anyagok megmunkálása ✓ Egy újabb technikával nyakkendőgyűrű készítés. ✓ Őrsi zászlórúd készítése.
	5. Szabás-varrás, kézimunka ● Legalább két hímzési forma ismerete (pl.: száröltés, töltőöltés, láncöltés, keresztzemes öltés).
	6. Fényképezés ✓ Őrsi események megörökítése (őrsi fal, honlap).
	7. Modellezés ✓ Őrsi körlet előre megtervezése, modellezése.
	9. Számítógépes ismeretek ● Felelős internethasználat. ● Korosztályi hasznos applikációk ismerete.
	12. Sütés, főzés, tartósítás ✓ Táboron kívül, egy legalább kétfogásos menü elkészítése az őrssel.

4.2. A cserkész korosztály második évére vonatkozó próbarendszer

Jelmagyarázat: ● = alapvető tudás

✓ = egyszer teljesítendő anyag

❖ = irányítottan választandó anyag

ISTEN ÉS EMBER	
1.1. SZEMÉLYES FELADATOK	1.2. KÖZÖSSÉGBEN MEGÉLT FELADATOK
1. Vallási ismeret ● Az egyházi évkör részeivel és a hozzájuk tartozó alapvető ismeretekkel tisztában van. ✓ Őrsével egy vallási vonatkozású, korosztálynak megfelelő film/rajzfilm megtekintése és feldolgozása a korosztálynak megfelelő szinten.	1. Hitoktatás/Bibliaóra ● Rendszeresen jár hittanra/bibliaórára.
2. Szentírás-ismeret ● Karácsonyhoz tartozó evangéliumi történetek megismerése, összehasonlítása a négy evangéliumban. ❖ Részvétel egy betlehemezésen/pásztorjátékon.	2. Liturgikus élet ● Törekszik a szentmisén/istentiszteleten való rendszeres részvételre, de legalább a főbb egyházi ünnepeken/parancsolt ünnepeken részt vesz.
3. Lelki olvasmány ✓ Őrsével félévente legalább 1-1 rövid lelki olvasmány elolvasása és közös feldolgozása.	3. Ökumené ● További 2 ifjúsági ének ismerete (pl. Taizéi énekek).
4. Cserkész lelkiség ● A cserkésztvörvény ismerete és magyarázata a korosztályának megfelelő szinten. ● A cserkészfogadalom ismerete és magyarázata a korosztályának megfelelő szinten.	4. Cserkész lelkiség ✓ Őrsével közösen meglátogatja és/vagy gondolja a településen fellelhető vallási emlékművek egyikét.
5. Napi jótett, önfegyelem ● Napi jótett alkalmainak ismerete és gyakorlása korosztályának megfelelő szinten. Napi jótett alkalmak az osztályközösségben/cserkészcsapatban. ✓ Közös őrsi cél, feladat kitűzése az önfegyelem javítására.	5. Közösségi hitélet ✓ Félévente egyszer részt vesz fő ünnepeken kívüli vasárnapi őrs-, raj- vagy csapatmisén/istentiszteleten. ✓ Részt vesz őrsével egy csapat/raj által szervezett lelki alkalmon. ✓ Részt vesz egy csapat/raj által szervezett tábori lelki alkalmon.
6. Ima ● Imakönyv használata. ● Ima saját szavakkal (kérő).	

EMBER ÉS EMBER	
2.1. MEGISMERÉS	2.2. TEVÉKENYSÉG
2.1.1. TÁRSADALMI ISMERETEK	2.2.1. CSALÁDOM ÉS BARÁTAIM
1. Közjogi méltóságok, államigazgatás, önkormányzatok, egyházigazgatás ● Az önkormányzat által fenntartott helyi intézmények ismerete (pl.: iskola, könyvtár, mozi, múzeum, művelődési ház, családsegítő központ stb.). ❖ Intézménylátogatás (önkormányzati intézmény).	1. Segítség otthon ● Segít szüleinek a bevásárláskor.
3. Velemjáró (cserkészfüzet) ● Velemjáróját önállóan vezeti.	3. Családi adatok, ünnepek ● Tudja szülei telefonszámát.
4. Illemszabályok ● <i>Találkozás:</i> kézfogás, köszönés illemtana (férfi, nő, idősebb, fiatalabb) <i>Megjelenés:</i> saját egyenruhájára odafigyel, állapotáról gondoskodik, igényesen viseli <i>Étkezés:</i> helyes terítés (előétel, desszert evőeszközei is) <i>Közlekedés:</i> udvarias, átadja a helyét <i>Napközben:</i> udvarias viselkedés vásárláskor <i>Művelődés, szórakozás:</i> viselkedés kiállításon, moziban <i>Családi összejövetelek:</i> tágabb rokoni körhöz való viszonyulás, a velük való viselkedés <i>Ajándékozás:</i> megfelelő ajándékot készít a megfelelő személynek	
5. Szociális érdeklődés ✓ Egy érzékenyítő programon való részvétel.	
7. Média ✓ Megismer egy, a korosztályának szóló sajtóterméket (cserkészeten kívüli sajtótermék). ✓ Órsi faliújság szerkesztése vagy csapatújságba órsével közösen cikket ír.	

8. Levélírás ✓ Levelet ír és felad a táborból vagy portyahelyszínről haza.	
2.1.2. HAZÁM ÉS NEMZETEM	2.2.2. CSERKÉSZKÖZÖSSÉGEM
1. Nemzeti jelképeink ● Tudja értelmezni a magyar címer mezőit.	1. A cserkészlet története ● Bi-Pi élete (születési dátum, meddig élt, könyvei, rövid élettörténete). ● A magyar cserkész történelem további jelentős eseményeinek ismerete: Vági tutajút, megyeri nagytábor.
2. Népszokások ✓ Elevenítse fel az évkör valamelyik népszokását őrs/raj/csapat szinten. ● Megismer további egy népi hiedelmet.	3. Cserkészinduló, cserkészdalok ● A csapatban énekelt legalább 3 cserkészmozgalmi dal ismerete és éneklése.
3. Ünnepek ● Nemzeti ünnepeink korosztálynak megfelelő megélése (őrs/raj/csapat szinten).	4. Egyenruha ismerete ● Ismeri a szakági jelvényeket.
4. Népdalok ● További 5 népdal ismerete és éneklése. ● Vezesse népdalos füzetét.	5. Tábornút ✓ Őrsével legalább egy önálló tábornúti számot előad.
5. Népmesék, mondák ● További 1 monda ismerete.	6. Őrsi élet ✓ Őrsi jelvény készítése.
6. Néptánc ● További 1 körtánc megismerése.	7. Őrsi jótett ✓ Félévente egy jótett végrehajtása az őrssel közösen és egy a táborban is.
7. Népi játékok, gyermekjátékdalok ● További 1 népi játék ismerete.	8. Tábori rend ● A tábori szolgálatok ismerete és ellátása. ● Sátorrend ismerete és betartása.
8. Nyelvjárások ● Nyári tábor helyszínén az adott tájegység nyelvjárásának, legalább öt tájszavának megismerése.	9. Játék ● További 5 kinti és 5 benti játék ismerete.
12. Határontúli magyarság, nemzetiségeink ● Hol, mióta vannak magyar nemzetiségek a Kárpát-medencében? Mennyien?	10. Az MCSSZ és MCSSZF ismerete ● Az MCSSZ kerületeinek elhelyezkedése.
13. Rovásírás ● Írás, olvasás rovasírás ABC használatával.	11. Alaki ● Alaki zászlóval.

14. A magyarság kiemelkedő alakjai ● Egy Anjou-házi uralkodót alaposan megismer.	12. Sípjelek, karjelek ● Sípjelek: S.O.S. ● Karjelek: Sebesen!
	14. Cserkészkapcsolatok ✓ Vegyen részt több csapat közös cserkészrendezvényén.
	16. A csapat ismerete, története, csapatnévadó ● A csapat felépítésének és működésének ismerete.
	17. Krónika ● Őrsi napló vezetése. ✓ Őrsileg írja meg egy tábori napnak a krónikáját.
2.1.3. EURÓPAISÁG	2.2.3. EGYHÁZKÖZSÉGEM/GYÜLEKEZETEM ÉS LAKÓHELYEM
2. Szomszéd országok ismerete ● Ismeri a szomszédos országok fővárosát, hivatalos nyelvét és pénznemét.	1. Részvétel az egyházközség életében ✓ Vegyen részt legalább egy egyházközségi/gyülekezeti rendezvényen.
	3. Közhasznú munkák ✓ Vegyen részt a csapat, a raj vagy egyházközség/gyülekezet valamelyik segélyakciójában.
	4. Helyi ünnepek ✓ Tudjon lakóhelyén megrendezésre kerülő főbb ünnepekről, megemlékezésekről. - Őrsével/rajával/csapatával legalább egyen vegyen részt.
2.1.4. MŰVELTSÉG	2.2.4. EGÉSZSÉGÜGY
1. Retorika és vitakultúra ● Konfliktuskezelés (rivalizálás), mások elfogadása.	1. Elsősegély ● Eszméletlen beteg ellátása. ● Töréstípusok felismerése. ● Ficam, rándulás. ● Állatharapások, csípések. ● Sebek, sebfertőzés (tétanusz, vérmérgezés). ● Sebellátás: vérzések, vérzéscsillapítás (nyomókötés, direkt nyomás). ● Ájulás ellátása.

2. Színjátszás ✓ A csapat egy közös alkalmán színjátszásban részt vesz (pl. farsang).	2. Mentődoboz ● Ragtapasz, Betadine, mull-lap használata.
3. Klasszikus táncok ✓ Megismer őrsével egy klasszikus táncot.	3. Gyógyszerismeret ● Őrstagjai allergiáját ismeri.
4. Olvasottság ● Vezessen egy füzetet vagy online listát, amibe az elolvasott könyveinek szerzőjét, címét gyűjti.	4. Higiéné ● Ismeri a tábori higiéniai szabályokat.
8. Kultúra ✓ Egy múzeum- vagy kiállítás meglátogatása.	5. Egészséges életmód ● Termék-út (élelmiszerek útja). ● Csapvízfogyasztás jelentősége. ✓ Őrsével egészséges étel készítése (pl.: joghurt-, sajtkészítés).
EMBER ÉS KÖRNYEZETE	
3.1. MEGISMERÉS	3.2. TEVÉKENYSÉG
3.1.1. TERMÉSZETES KÖRNYEZETÜNK MEGISMERÉSE	3.2.1. TERMÉSZETES KÖRNYEZETÜNKKEL KAPCSOLATOS FELADATOK
1. Tájékozódás ● Az északi irány meghatározása további egy módszerrel.	1. Élet a természetben ✓ Részvétel a csapat által szervezett táborban. ✓ Részvétel az órs/raj/csapat által szervezett portyán. ● Tűzvédelmi alapismeretek. ● Tűzifaismeret. ● Ismer két tűzfajtát és meg tudja rakni. ✓ A csapatban használatos sátrak közül legalább kettőt fel tud állítani őrsével. ✓ Bivakolás.
2. Térképészet ● Turistatérkép használata, alapvető jelrendszerének ismerete. ● Szintvonalak ismerete. ● Különböző színű turistautak felismerése a térképen. ● Turistautaktól eltérő útvonaljelzések (vasút, műút, erdészeti út). ● További 5 térképjel ismerete.	2. Túra ✓ Legalább 2 túrán való részvétel.

3. Földrajzi ismeretek ✓ Egy adott régióhoz köthető földrajzi, ásványtani, gazdasági sajátosságoknak megfelelő üzemlátogatás, lelőhelyek felkutatása (pl.: kőfejtő, malom, tejüzem stb.).	3. Tábori építmények ✓ Részvétel legalább egy közös tábori építmény készítésében. ✓ Őrsével tűzhelyet készít.
4. Időjárás ● Eső fajtái (jégeső, ónos eső, savas eső) fizikai-, környezeti háttere.	4. Kerti munka ✓ Csapatotthon udvarának, kertjének gondozása.
5. Természet megfigyelés ✓ Csapadékgyűjtés, pH mérés.	5. Természet- és környezetvédelem ● Hulladékhierarchia (3R) a gyakorlatban.
6. Növényismeret ● Fagazdálkodás, felelős fakivágás. ✓ Gyümölcsfa ismeret: gyümölcsszedésen való részvétel vagy kertészet, faiskola látogatás.	7.2. Kerékpártúra ✓ Részvétel egy kerékpártúrán.
7. Állatismeret ● Állatokkal találkozás a táborban, teendők. Ismertebb vadállatok táplálékai (táborban hogyan nem vonzom oda őket a táborhelyhez). ✓ Állatkert-, vagy vadaspark látogatás.	8. Sport, testgyakorlás ● Rendszeres testmozgás.
8. Gombaismeret ● 3 ehető gomba felismerése.	
9. Csillagászat ● Tejútrendszer, Naprendszer. ● Holdciklusok (újhold, telihold).	
10. Ásvány- és kőzetismeret ✓ Egy újabb olyan hegység kőzetviszonyainak ismerete, ahol túrán, portyán vagy a táborban megfordul.	
3.1.2. ÉPÍTETT KÖRNYEZETÜNK MEGISMERÉSE	3.2.2. ÉPÍTETT KÖRNYEZETÜNKKEL KAPCSOLATOS FELADATOK

1. Becslés és mérés ● Az újoncpróba önméretei és a könyök, talphossz cipőben, 1 m deréknál a földtől, 1 m a kinyújtott kézen. ● Egyszerűbb távolság és magasság becslése. ✓ Az önméret adatainak korrigálása félélévente, feljegyzése a velemjáróba.	1. Eszközhasználat ● Tábori szerszámok tárolása.
4. Utazási ismeretek ● A helyi közlekedési lehetőségek ismerete. ● Helyi menetrendekben tud keresni (online is).	3. Kötélmunkák ● Csomók: csúszóhurok, sátorfeszítő csomó, ívelt kettős, halázcsonk.
	4. Természetes anyagok megmunkálása ✓ Fával kapcsolatos munkálatok végzése.
	5. Szabás-varrás, kézimunka ● Szakadások megvarrása. ✓ Egyenruhájára önállóan felölti a felvarrókat.
	6. Fényképezés ❖ Fényképezési alapismeretek (záridő, fókusz, kompozíció).
	7. Modellezés ✓ Választható technikával modell készítése tetszőleges inspiráció szerint.
	9. Számítógépes ismeretek ● E-mail kultúra.
	10. Villanyszerelés ● Érintésvédelmi alapismeretek. ✓ Égőcsere.
	12. Sütés, főzés, tartósítás ✓ Szörp készítése őrileg. ✓ Csapateseményre süteménykészítés őrileg.

4.3. A cserkész korosztály harmadik évére vonatkozó próbarendszer

Jelmagyarázat: ● = alapvető tudás

✓ = egyszer teljesítendő anyag

❖ = irányítottan választandó anyag

ISTEN ÉS EMBER	
1.1. SZEMÉLYES FELADATOK	1.2. KÖZÖSSÉGBEN MEGÉLT FELADATOK
1. Vallási ismeret ● Ismeri az egyházközsége történetének főbb pontjait (pl.: templomépítés, szerzetesrendek a településen régen és ma stb.). ● Történelmi himnuszok ismerete és éneklése: Boldogasszony anyánk (katolikus) / Fel barátim! (protestáns).	1. Hitoktatás/Bibliaóra ● Rendszeresen jár hittanra/bibliaórára.
2. Szentírás-ismeret ● Húsvéthoz tartozó evangéliumi történetek megismerése, összehasonlítása a négy evangéliumban. ❖ Részvétel egy passiójátékon.	2. Liturgikus élet ● A szentmisén/istentiszteleten rendszeresen részt vesz. ✓ Részt vesz keresztyón és ismeri háttérét (katolikusok), egyházközségi, nagybőjti imaalkalmon (protestánsok), felekezete bűnbánati liturgikus alkalmán (más vallások).
3. Lelki olvasmány ✓ Őrsével félévente legalább 1-1 rövid lelki olvasmány elolvasása és közös feldolgozása.	3. Ökumené ● További 2 ifjúsági ének ismerete (pl. Taizéi énekek). ✓ Részvétel egy ökumenikus rendezvényen (pl. ökumenikus imahét egy alkalmán).
4. Cserkész lelkeség ● A cserkésztvény ismerete és magyarázata a korosztályának megfelelő szinten. ● A cserkészfogadalom ismerete és magyarázata a korosztályának megfelelő szinten.	4. Cserkész lelkeség ✓ Őrsével közösen temetőlátogatáson részt vesz.

5. Napi jótett, önfegyelem ● Napi jótett alkalmainak ismerete és gyakorlása korosztályának megfelelő szinten. Napi jótett alkalmak az osztályközösségben/cserkészcsapatban. ✓ Egyéni napirend készítése és legalább egy hétig annak betartása.	5. Közösségi hitélet ✓ Félévente egyszer részt vesz fő ünnepeken kívüli vasárnapi őr-, raj- vagy csapatmisén/istentiszteleten. ✓ Részt vesz őrsevel egy csapat/raj által szervezett lelki alkalmon. ✓ Részt vesz egy csapat/raj által szervezett tábori lelki alkalmon.
6. Ima ● További egy felekezeti ima ismerete és használata. ● Ima saját szavakkal (bűnbánó).	
EMBER ÉS EMBER	
<i>2.1. MEGISMERÉS</i>	<i>2.2. TEVÉKENYSÉG</i>
<i>2.1.1. TÁRSADALMI ISMERETEK</i>	<i>2.2.1. CSALÁDOM ÉS BARÁTAIM</i>
1. Közjogi méltóságok, államigazgatás, önkormányzatok, egyházigazgatás ● A helyi egyházköztség, vagy egyházmege által fenntartott helyi intézmények ismerete (pl.: iskola, óvoda, karitás stb.). ❖ Intézménylátogatás (egyházi intézmény).	1. Segítség otthon ● Ismerje fel, miben tud segíteni és önállóan végezze el a munkát.
2. Hivatalos iratok, ügyintézés ● Személyes iratai alapvető funkciójával tisztában van: - diákigazolvány - lakcímkártya - TAJ kártya - adókártya - tagkártya. ● Személyes iratait magánál tartja, ha szükséges használni tudja (pl. diákigazolvány).	
3. Velemjáró (cserkészfüzet) ● Velemjáróját önállóan vezeti.	

4. Illemszabályok ● <i>Találkozás:</i> másik nemmel való viselkedés különböző élethelyzetekben <i>Megjelenés:</i> kulturált öltözködés <i>Étkezés:</i> étkezés nyilvános helyen <i>Közlekedés:</i> telefonálás közlekedési eszközön <i>Napközben:</i> telefonálás utcán <i>Művelődés, szórakozás:</i> viselkedés színházban <i>Családi összejövetelek:</i> - <i>Ajándékozás:</i> ha olyan ajándékot kap, ami nem tetszik neki vagy van már olyanja, arra megfelelően, illedelmesen reagál	
5. Szociális érdeklődés ✓ Egy érzékenyítő programon való részvétel.	
6. Foglalkozások ismerete ✓ Egy számára érdekes foglalkozás mélyebb megismerése (videókból, helyi mesterektől, szakemberek felkeresésével). ✓ Őrsével közösen kipróbál egy fizikai munkát (pl. csapat raktárának rendbe-tétele).	
7. Média ✓ Megismer egy, a korosztályának szóló sajtóterméket (cserkészen kívüli sajtótermék). ✓ Őrsi faliújság szerkesztése vagy csapatújságba Őrsével közösen cikket ír.	
8. Levélírás ● Borítékok fajtáinak ismerete (különböző méretek, szabvány, postakész, talpas, ablakos stb.).	
2.1.2. HAZÁM ÉS NEMZETEM	2.2.2. CSERKÉSZKÖZÖSSÉGEM
1. Nemzeti jelképeink ● Ismerje a koronázási jelvényeket és szerepüket.	1. A cserkészet története ● Tudja, hogy hol és mikor alakultak az első magyar cserkészcsapatok.

2. Népszokások ✓ Elevenítse fel az évkör valamelyik népszokását őrs/raj/csapat szinten. ● Megismer további egy népi hiedelmet.	3. Cserkészinduló, cserkészdalok ● További 1 cserkészmozgalmi dal ismerete és éneklése.
3. Ünnepek ● Nemzeti ünnepeink korosztálynak megfelelő megélése (őrs/raj/csapat szinten).	4. Egyenruha ismerete ● Ismeri a különpróba jelvényeket.
4. Népdalok ● További 5 népdal ismerete és éneklése. ● Vezesse népdalos füzetét.	5. Tábortűz ✓ Őrsével legalább egy önálló tábortűzi számat előad.
5. Népmesék, mondák ● További 1 monda ismerete.	6. Őrsi élet ● Őrsi ima megírása és használata.
6. Néptánc ● További 1 körtánc megismerése. ● Egy páros tánc megismerése.	7. Őrsi jótett ✓ Félévente egy jótett végrehajtása az őrsrel közösen és egy a táborban is.
8. Nyelvjárások ● Nyári tábor helyszínén az adott tájegység nyelvjárásának, legalább öt tájszavának megismerése.	8. Tábori rend ● A konyha- és a szersátor rendjének ismerete és betartása.
11. Regös rendezvények ✓ Egy csapat/körzet/kerület/szövetség által szervezett regös napon való részvétel.	9. Játék ● További 5 kinti és 5 benti játék ismerete.
12. Határontúli magyarság, nemzetiségeink ● Tudja milyen nemzetiségi önkormányzatok működnek a településén.	10. Az MCSSZ és MCSSZF ismerete ● Az MCSSZF tagjainak felsorolása.
13. Rovásírás ● Írás, olvasás rovasírás ABC használata nélkül.	14. Cserkészkapcsolatok ✓ Részt vesz egy körzeti vagy kerületi programon.
14. A magyarság kiemelkedő alakjai ● Egy uralkodót az Erdélyi Fejedelemségből alaposan megismer.	16. A csapat ismerete, története, csapatnévadó ● A csapat megalakulása és/vagy újjalakulása. ● A csapat életének nevesebb eseményei.
	17. Krónika ● Őrsi napló vezetése. ✓ Őrsileg írja meg egy tábori napnak a krónikáját.

2.1.3. EURÓPAISÁG	2.2.3. EGYHÁZKÖZSÉGEM/GYÜLEKEZETEM ÉS LAKÓHELYEM
3. Nyelvtudás ● Ismer 10 cserkész szakkifejezést egy idegen nyelven, felvezeti velejárójába és be tudja mutatni ezek használatával az őrsét.	1. Részvétel az egyházközség életében ✓ Vegyen részt legalább egy egyházközségi/gyülekezeti rendezvényen.
	3. Közhasznú munkák ✓ Vegyen részt a csapat, a raj vagy egyházközség/gyülekezet valamelyik segélyakciójában. ✓ Vegyen részt legalább egy, a lakóhely/egyházközség érdekében végzett munkán.
2.1.4. MŰVELTSÉG	2.2.4. EGÉSZSÉGÜGY
1. Retorika és vitakultúra ● Együttműködés az őrsben, konfliktusok kezelése.	1. Elsősegély ● Ismer olyan helyeket, ahol vannak kihe-lyezett újraélesztő készülékek. ● Égés, forrázás. ● Ájulás fajtáinak ismerete, tud köztük különbséget tenni. ● Alapvető életfunkciók. ● Allergiás reakció felismerése.
2. Színjátszás ✓ A csapat egy közös alkalmán színjátásban részt vesz (pl. farsang).	3. Gyógyszerismeret ● Égés kezelése természetes szerekkel (pl. körömvirág).
4. Olvasottság ● Az elolvasott könyveknek vezetett listát tovább bővíti.	4. Higiéné ● Ismeri a tábori higiéniai szabályokat.
7. Képzőművészet ✓ Akril festékkel vagy üvegfestékkel vagy pasztellkrétával vagy decoupage technikával egy egyéni alkotás elkészítése.	5. Egészséges életmód ● Ásványvizek ásványi anyag tartalma. ● Tápanyagok fajtái, jellemzői, tápanyag-szükséglet.
8. Kultúra ✓ Egy műemlék megtekintése. ✓ Őrsével színházi előadáson vesz részt.	

EMBER ÉS KÖRNYEZETE	
3.1. MEGISMERÉS	3.2. TEVÉKENYSÉG
3.1.1. TERMÉSZETES KÖRNYEZETÜNK MEGISMERÉSE	3.2.1. TERMÉSZETES KÖRNYEZETÜNKKEL KAPCSOLATOS FELADATOK
1. Tájékozódás ● Az északi irány meghatározása további egy módszerrel.	1. Élet a természetben ● Ismer további egy tűzfajtát és meg tudja rakni.
2. Térképészet ● Távmérés a térképen. ● További 10 térképjel ismerete.	2. Túra ✓ Legalább 2 túrán való részvétel.
3. Földrajzi ismeretek ❖ Tudja, hogy milyen természeti adottságoknak köszönhető lakótelepülésének kialakulása.	3. Tábori építmények ✓ Részvétel legalább egy közös tábori építmény készítésében.
4. Időjárás ● Kőd, délibáb, jégvirág, zúzmara fogalma.	4. Kerti munka ✓ Csapatotthon udvarának, kertjének gondozása.
5. Természet megfigyelés ✓ Madáretető készítése őrsileg, kihelyezése, magok utánpótlása.	5. Természet- és környezetvédelem ● Jeles környezetvédelmi napok ismerete: Föld napja, Madarak és fák napja. ✓ Hulladékok újrahasznosítása őrsileg (kézműves tevékenység).
6. Növényismeret ● Ismer legalább öt ehető vadon termő növényt. ✓ Gyógynövény gyűjtése őrsileg és egy újabb módon való feldolgozása.	8. Sport, testgyakorlás ● Rendszeres testmozgás. ✓ Kipróbál egy újabb eddig általa nem űzött sportot.
7. Állatismeret ● Madarak táplálkozása. Az őrsileg kihelyezett madáretetőnél a madarak megfigyelése, madárfajok feljegyzése.	9. Úszás ● Tanuljon meg úszni (le tud úszni 200 métert).
8. Gombaismeret ● További kettő ehető és további kettő mérgező gomba ismerete.	

9. Csillagászat ● A Nagy Nyári Háromszög csillagalakzat felismerése és a hozzá tartozó csillagképek.	
10. Ásvány- és kőzetismeret ✓ Geológiai tanösvény vagy ásvány, kőzet, kövület kiállítás megtekintése.	
3.1.2. ÉPÍTETT KÖRNYEZETÜNK MEGISMERÉSE	3.2.2. ÉPÍTETT KÖRNYEZETÜNKKEL KAPCSOLATOS FELADATOK
1. Becslés és mérés ✓ Az önméret adatainak korrigálása félévente, feljegyzése a velemjáróba.	1. Eszközhasználat ● Tábori szerszámok karbantartása.
3. Környékismeret ● Iskolája közvetlen környékén ismeri a fontos intézményeket (orvos, gyógyszer-tár, könyvtár, különóráinak helyszínei).	3. Kötélmunkák ● Csomók: kötélrövidítő.
4. Utazási ismeretek ● Menetrend információs honlapok használata.	4. Természetes anyagok megmunkálása ✓ Természetes anyagból használati eszköz készítése (pl.: gypjú, vessző, bőr stb.).
	5. Szabás-varrás, kézimunka ● További egy hímzési forma ismerete (pl.: száröltés, töltöltés, láncöltés, keresztzemes öltés).
	6. Fényképezés ❖ Fényképezési alapismeretek (mesterséges fények). ✓ Fényképet készít a cikkhez, amit a csapatújságba, blogra, honlapra ír.
	7. Modellezés ✓ Választható technikával modell készítése tetszőleges inspiráció szerint.
	9. Számítógépes ismeretek ● Fényképszerkesztési alapismeretek.
	12. Sütés, főzés, tartósítás ✓ Hentes látogatás (hús fajták - állat melyik része), utána órás egy kétfogásos menü elkészítése.

4.4. A cserkész korosztály negyedik évére vonatkozó próbarendszer

Jelmagyarázat: ● = alapvető tudás

✓ = egyszer teljesítendő anyag

❖ = irányítottan választandó anyag

ISTEN ÉS EMBER	
1.1. SZEMÉLYES FELADATOK	1.2. KÖZÖSSÉGBEN MEGÉLT FELADATOK
1. Vallási ismeret ● Ismeri az egyházközség történetének fontosabb személyeit, tudja, hogy mikor és mivel járultak hozzá az egyházközség épüléséhez. ● Vallási példakép, védőszent ismerete. ● Felekezeti énekeskönyvének használatával (tagolás) tisztában van.	1. Hitoktatás/Bibliaóra ● Rendszeresen jár hittanra/bibliaórára.
2. Szentírás-ismeret ● További 10 evangéliumi történet ismerete és magyarázata a korosztályának megfelelő szinten.	2. Liturgikus élet ● A szentmisén/istentiszteleten rendszeren részt vesz. ❖ Egyházközségében működő imacsoport felkeresése, megismerése, egy alkalmán való részvétel.
3. Lelki olvasmány ✓ Őrsével félévente legalább 1-1 rövid lelki olvasmány elolvasása és közös feldolgozása.	3. Ökumené ● További 2 ifjúsági ének ismerete (pl. Taizéi énekek). ✓ Részvétel egy ökumenikus rendezvényen (pl. ökumenikus imahét egy alkalmán).
4. Cserkész lelkiség ● A cserkésztvörvény ismerete és magyarázata a korosztályának megfelelő szinten. ● A cserkészfogadalom ismerete és magyarázata a korosztályának megfelelő szinten.	4. Cserkész lelkiség ● Megismer egy-egy alkotást a cserkész-történelem nagyjainak tollából (pl. Sík Sándor).

5. Napi jótett, önfegyelem ● Napi jótett alkalmainak ismerete és gyakorlása korosztályának megfelelő szinten. Napi jótett alkalmak az osztályközösségben/cserkészcsapatban. ✓ Vezetőjével egyeztetve végezzen el egy önnevelési gyakorlatot.	5. Közösségi hitélet ✓ Félévente egyszer részt vesz fő ünnepeken kívüli vasárnapi őr-, raj- vagy csapatmisén/istentiszteleten. ✓ Részt vesz őrsevel egy csapat/raj által szervezett lelki alkalmon. ✓ Részt vesz egy csapat/raj által szervezett tábori lelki alkalmon.
6. Ima ● További egy felekezeti ima ismerete és használata. ● Ima saját szavakkal (dicsérő).	
EMBER ÉS EMBER	
<i>2.1. MEGISMERÉS</i>	<i>2.2. TEVÉKENYSÉG</i>
<i>2.1.1. TÁRSADALMI ISMERETEK</i>	<i>2.2.1. CSALÁDOM ÉS BARÁTAIM</i>
1. Közjogi méltóságok, államigazgatás, önkormányzatok, egyházigazgatás ● Közigazgatási alapfogalmak (saját település típusával tisztában van, tudja, mely megyéhez tartozik, ismeri a megye székhelyét). ✓ Megyeszékhely látogatása.	1. Segítség otthon ✓ Önállóan ebédet vagy vacsorát készít családjának.
2. Hivatalos iratok, ügyintézés ❖ Személyi igazolvánnyal és/vagy útlevelemmel kapcsolatos ügyintézés. ● Ismeri az ECSET általa használható funkcióit és frissíti személyes adatait.	3. Családi ünnepek ✓ A családi ünnepeket saját ötleteivel gazdagítja (versmondás, éneklés, étlap-készítés, névkártya készítés stb.).
3. Velemjáró (cserkészfüzet) ● Velemjáróját önállóan vezeti.	

4. Illemszabályok ● <i>Találkozás:</i> tegeződés, magázódás, megfelelő kommunikációs csatornák használata (őv-nek hiányzás, szülőknek késés, mikor mivel jelez), telefon kulturált használata <i>Megjelenés:</i> tud nyakkendőt kötni (lányok is) <i>Étkezés:</i> étkezés utcán <i>Közlekedés:</i> - <i>Napközben:</i> - <i>Művelődés, szórakozás:</i> kulturált szórakozás a saját korosztályával (házbuli, szülinap, baráti összejövetel stb.) <i>Családi összejövetelek:</i> - <i>Ajándékozás:</i> vendégségbe érkezés (figyelmesség)	
5. Szociális érdeklődés ✓ Egy érzékenyítő programon való részvétel.	
6. Foglalkozások ismerete ✓ Egy számára érdekes foglalkozás mélyebb megismerése (videókból, helyi mesterektől, szakemberek felkeresésével). ✓ Őrsével közösen kipróbál egy szellemi munkát (pl. csapat levéltárának kialakítása, átnézése, adatok gyűjtése).	
7. Média ● Saját településéhez kapcsolódó média és sajtó ismerete, lehetőség szerint egy szerkesztőség felkeresésével. ✓ Őrsi faliújság szerkesztése vagy csapatújságba Őrsével közösen cikket ír.	
8. Levélírás ✓ Csomagfeladás.	
9. Politikai ismeretek ● Hazánk államformájával tisztában van.	

2.1.2. HAZÁM ÉS NEMZETEM	2.2.2. CSERKÉSZKÖZÖSSÉGEM
1. Nemzeti jelképeink ● Jelentősebb 3 magyar történelmi címer ismerete. ● Jelentősebb 3 magyar történelmi zászló ismerete.	1. A cserkészet története ● A világ és a magyar cserkészet történetének párhuzamba állítása.
2. Népszokások ✓ Elevenítse fel az évkör valamelyik népszokását őrs/raj/csapat szinten. ● Megismer további egy népi hiedelmet.	3. Cserkészinduló, cserkészdalok ● További 1 cserkészmozgalmi dal ismerete és éneklése.
3. Ünnepek ● Nemzeti ünnepeink korosztályának megfelelő megélése (őrs/raj/csapat szinten).	4. Egyenruha ismerete ● Csapatszint feletti jelzések ismerete.
4. Népdalok ● További 5 népdal ismerete és éneklése. ● Vezesse népdalos füzetét.	5. Tábornút ✓ Őrsével legalább egy önálló tábornúti számat előad.
5. Népmesék, mondák ● További 1 monda ismerete.	6. Őrsi élet ✓ Két napos Őrsi programon való részvétel (kötetlen, közösségépítési céllal).
6. Néptánc ✓ Látogasson el egy táncházba.	7. Őrsi jótett ✓ Félévente egy jótett végrehajtása az őrsrel közösen és egy a táborban is.
8. Nyelvjárások ● Nyári tábor helyszínén az adott tájegység nyelvjárásának, legalább öt tájszavának megismerése.	9. Játék ● További 5 kinti és 5 benti játék ismerete.
11. Regős rendezvények ✓ Egy csapat/körzet/kerület/szövetség által szervezett regős napon való részvétel.	10. Az MCSSZ és MCSSZF ismerete ● A saját kerületi elnökség ismerete. ● KMCSSZ kerületeinek ismerete.
12. Határontúli magyarság, nemzetiségeink ● Ismeri a Magyarországon élő nagyobb nemzetiségeket.	11. Alaki ● Ünnepi alkalmakkor igazodik az adott esemény keretéhez (pl.: díszőrség, koszorúzás, megemlékezések).
14. A magyarság kiemelkedő alakjai ● Egy Habsburg-házi uralkodót alaposan megismer.	14. Cserkészkapcsolatok ✓ Részt vesz egy körzeti vagy kerületi programon.

	16. A csapat ismerete, története, csapatnévadó ✓ Interjút készít a csapat egyik felnőtt tagjával a csapatban eltöltött eddigi életéről.
	17. Krónika ● Őrsi napló vezetése. ✓ Őrsileg írja meg egy tábori napnak a krónikáját.
2.1.3. EURÓPAISÁG	2.2.3. EGYHÁZKÖZSÉGEM/GYÜLEKEZETEM ÉS LAKÓHELYEM
1. Idegenvezetés ● Lakóhelyén útbaigazítást tud adni.	1. Részvétel az egyházközség életében ✓ Vegyen részt legalább egy egyházközségi/gyülekezeti rendezvényen.
2. Szomszéd országok ismerete ❖ Szomszédos országba utazás esetén ismeri az adott ország vázlatos történetét.	3. Közhasznú munkák ✓ Vegyen részt a csapat, a raj vagy egyházközség/gyülekezet valamelyik segélyakciójában. ✓ Vegyen részt legalább egy, a lakóhely/ egyházközség érdekében végzett munkán.
3. Nyelvtudás ● Ismer további 10 cserkész szakkifejezést egy idegen nyelven, felvezeti véleményjérébe és be tudja mutatni ezek használatával csapatát.	4. Helyi ünnepek ● Megismeri települése egy régebbi hely történeti eseményét.
2.1.4. MŰVELTSÉG	2.2.4. EGÉSZSÉGÜGY
1. Retorika és vitakultúra ● Kulturáltan meg tudja fogalmazni a véleményét nézetkülönbség esetén is.	1. Elsősegély ● Stabil oldalfekvés alkalmazása. ● Légút biztosítás. ● Helyi egészségügyi ellátási rendszer ismerete. ● Betegség jeleit felismeri magán.
2. Színjátszás ✓ A csapat egy közös alkalmán színjátszásban részt vesz (pl. farsang).	2. Mentődoboz ● Alternatív megoldások vészhelyzet esetén, mentődoboz nélkül (pl.: sín-, nyakkendőhasználat).

3. Klasszikus táncok ✓ Megismer őrsével további egy klasszikus táncot.	3. Gyógyszerismeret ● Ismer alternatív gyógymódokat (pl. lázcsillapítás, megfázás esetén).
4. Olvasottság ● Az elolvasott könyveknek vezetett listát tovább bővíti.	4. Higiéné ● Példát mutat a tábori higiénia terén a fiatalabb korosztálynak.
7. Képzőművészet ✓ Megismeri temploma képzőművészeti alkotásait, kialakulásukat, történetüket vagy őrsével meglátogat egy képzőművészeti kiállítást.	5. Egészséges életmód ● BMI-index kiszámítása.
8. Kultúra ✓ Őrsével részt vesz egy komoly vagy könnyűzenei koncerten. ● A Nemzet színésze cím néhai és jelenlegi birtokosai közül egy általa választott művész életpályáját megismeri.	
EMBER ÉS KÖRNYEZETE	
3.1. MEGISMERÉS	3.2. TEVÉKENYSÉG
3.1.1. TERMÉSZETES KÖRNYEZETÜNK MEGISMERÉSE	3.2.1. TERMÉSZETES KÖRNYEZETÜNKKEL KAPCSOLATOS FELADATOK
1. Tájékozódás ● Navigáció, GPS ismeret. ✓ Geocaching.	1. Élet a természetben ● Ismer további egy tűzfajtát és meg tudja rakni. ● Teendők szélsőséges időjárási viszonyok között (tűzgyújtás).
2. Térképészet ● Tájékozódás iránytű nélkül. ● Láthatóság alapján történő távolságbecslés. ● Háromszögelési módszer alapján történő tájékozódás (álláspont meghatározása, iránytartás).	2. Túra ✓ Legalább 2 túrán való részvétel.
3. Földrajzi ismeretek ✓ Őrsével közösen elmegy egy barlangba.	3. Tábori építmények ✓ Részvétel bármelyik közös tábori építmény készítésében.

4. Időjárás ● Felhőtípusok ismerete. Időjárásra következtetés a felhőkből.	4. Kerti munka ✓ Faültetés a csapattothonban, plébánia-kertben vagy köztéren.
5. Természet megfigyelés ✓ Páratartalom-, hőmérsékletmérés, barométer megismerése.	5. Természet- és környezetvédelem ● Jeles környezetvédelmi napok ismerete: Víz világnapja. ✓ Energetikai besorolás ismerete.
6. Növényismeret ● Ismer további öt ehető vadon termő növényt. ✓ Keressen fel egy arborétumot/fűvész-kertet. Ismerje meg jellegzetes növényeit. ● Gyógyteák elkészítése saját gyűjtésű alapanyagból, hatásai, veszélyei. ● Az év növényeinek ismerete.	7.1. Vízitúra ✓ Részvétel egy vízitúrán.
7. Állatismeret ● Az év állatainak ismerete.	8. Sport, testgyakorlás ● Rendszeres testmozgás. ● Önvédelmi technikák megismerése.
8. Gombaismeret ● Az év gombájának ismerete.	
9. Csillagászat ● További egy csillagkép felismerése.	
10. Ásvány- és kőzetismeret ● Ismer öt ásványt és azok kialakulását, tulajdonságait, használhatóságát.	
3.1.2. ÉPÍTETT KÖRNYEZETÜNK MEGISMERÉSE	3.2.2. ÉPÍTETT KÖRNYEZETÜNKKEL KAPCSOLATOS FELADATOK
1. Becslés és mérés ✓ Az önméret adatainak korrigálása félévente, feljegyzése a velemjáróba.	3. Kötélmunkák ● Nyakkendőgyűrű fonás.
4. Utazási ismeretek ● Órsi portya utazását órsével közösen megtervezi.	6. Fényképezés ✓ Online fotótár ismeret, használat.

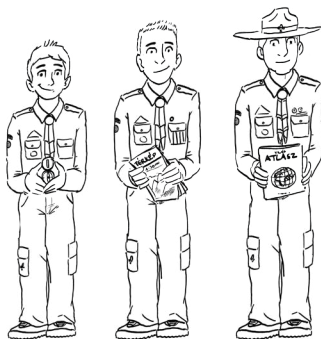

	9. Számítógépes ismeretek ● Fényképszerkesztési alapismeretek. ✓ Cserkész korosztályi éveiről kiadványt vagy prezentációt készít.
	10. Villanyszerelés ● Éjszakai- és nappali áram.
	12. Sütés, főzés, tartósítás ✓ Egy különleges menü elkészítése, tápanyagtartalmának meghatározása.

5. A cserkész korosztály vezetőinek feladatai

5. A cserkész korosztály vezetőinek feladatai

5.1. A cserkész őrsvezető feladatai

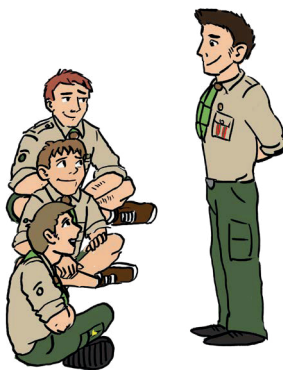
Az őrsvezető az idősebb testvér szerepét tölti be, amellett, hogy operatív vezetési funkciókat lát el. Ő az, aki tudást közvetít, aki megteremti az őrsi együttlét feltételeit.

A cserkész korosztály őrsvezetőjének feladata, hogy egy kiscserkész korosztályból jövő, vagy egy újonnan belépett 6-10 főből álló őrst a cserkész módszer által vezessen, és eljuttasson a korosztály nevelési céljainak beteljesítéséhez. Mindezt úgy teszi, hogy munkáját a rajparancsnok felügyeli, irányítja.

Az őrsvezető példa, ezért is fontos, hogy saját magát is nevelje, képezze. Legyen előtte mindig a cserkésztvörvény. Törekedjen lelki élete fejlesztésére, az Isten felé vezető úton való elkötelezett haladásra. Ismerje meg magát, gyengeségeit és erősségeit egyaránt. Tudja, milyen tudásbeli hiányosságai vannak, és hogyan képes magát fejleszteni.

A rajparancsnoktól kapott munkaterv alapján **féléves/éves őrsi munkatervet készít, amely nyomán az őrsgyűléseket is megtervezi.** Cserkész korosztályban egy őrsgyűlés 1-1,5 órás, és itt is fontos, hogy élvezetes¹⁰ legyen. A rajparancsnok felelőssége is, hogy az őrsvezető az egyes tevékenységeit, legyen az akár egy őrsgyűlés tartása is, mindig értékelje, hisz ez az őrsvezetők fejlődésének alapja.

¹⁰ Egységes Ifjúságnevelési Kézikönyv (tesztverzió), 6.1.4. Az őrsgyűlés keretei

Amennyiben KCSŐVVK-ban **végzett őrsvetők**, és most már cserkész korosztályú őröt vezet, mindenképp kérjük meg cserkész korosztályú vezetői továbbképzésen való részvételre. Ha cserkész ŐVVK-t végzett, akkor is fontos, hogy folyamatosan képezze magát, őrsvetető képesítése megszerzése után **vegyen részt továbbképzési alkalmon**. Itt ihletet, motivációt meríthet azon kívül, hogy korosztályra szabott különleges tudást szerez, kapcsolatokat épít, módszertani ötletekkel lesz gazdagabb.

A rajparancsnoknak feladata az őrsvetők támogatása, hisz ők az rpk által kitűzött nevelési célok megvalósítói. **Szólítsa meg őket, figyeljen rájuk, hallgassa meg a problémáikat, adjon választ a kérdéseikre.** Biztosítson számukra élményt adó programot, legyenek **rajvezetőségik**, amiken nem csak **tanulni**, hanem **kikapcsolódni** is lehet – tegye mindezt a raj működése érdekében, és a csapat vezetőségi körének céljaival összhangban.

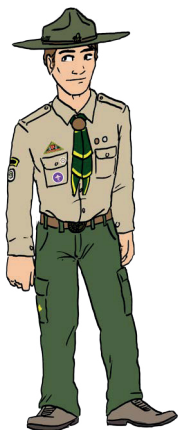
Felhasznált irodalom:

Egységes Ifjúságnevelési Kézikönyv (tesztverzió), Budapest, 2014

5.2. A rajparancsnok szerepe, nevelési feladata

A rajparancsnok a tudatosan nevelő felnőtt vezető. A mértekre tud helyes választ adni. Ismeri a rajának tagjait, és tudja, miként fejlessze őket. Támogatja őv-it, és erősíti vezetői fejlődésüket. Együttműködik a csapatparancsnokkal, a raj életét irányítja, ismeri és nyomon követi a rajába tartozók fejlődését.

A rajparancsnok munkája függ attól, hogy milyen kapcsolatot tud kiépíteni az őrsökkel és az őrsvezetővel, a csapatvezetéssel és nem utolsósorban a szülőkkel. Munkája e „három területen” is két markánsan elkülönülő részre bontható: a **szervezési feladatokra és nevelési feladatokra.**

A szülőkkal való kapcsolat

A jó kapcsolat kialakítása nem könnyű, általában **hosszabb folyamat eredménye**.

A csapat parancsnokát minden szülőnek ismernie kell, hiszen ő a felelős a működésért, ő az MCSSZ képviselője. De a személyes és élő kapcsolatot a szülő és az rpk alakítja ki. Sokszor a szülőt kell inkább „meggyőzni” a cserkészetről, és nem a gyerekeket.

Számukra a szülői megbeszéléseken túl külön programokat lehet és érdemes szervezni, hiszen ők lehetnek azok, akik a csapat körüli védőhálót szélesíthetik, erkölcsi támogatással, esetleg szakmai, anyagi segítségükkel biztos háttérrel jelenthetnek. Szervezhetünk csak nekik szóló programokat, de a csapatprogramokat is tehetjük (részben) nyitottá. Fontos, hogy **a szülőknek szervezett programok ne csupán formálisak (értekezletek) legyenek, hanem közösségépítő jellegűek, kötetlenebbek**. Nekik szóló programok lehetnek például egy:

- lelkigyakorlat
- túra, évkezdő túra,
- családi nap,
- szülői megbeszélés
- szülői vacsora
- tábori nyílt nap
- táboridéző őszi tábortűz,
- szülőknek, támogatóknak szervezett bál,
- csapatkiállítás, vetítéses beszámoló stb.

Az is jó megoldás, ha a csapat korosztályok szerint szervezett közös programján van „szülő szekció” illetve a szülők pl. egy lelki délutánon a felnőtt cserkészekkel (mivel ez lenne a „korosztályuk”) közös csoportba kerülnek. Egy-egy vállalkozó szellemű szülőt meg lehet hívni a felnőtt cserkészek közé a túrán, portyán (itt fontos, hogy figyeljünk arra, hogy a gyerek az őrseivel, a szülő pedig a felnőttcserkészek korosztályában tartózkodjon). Sőt, kifejezetten jótékony hatásúak azok a csapattúrák, ahol családosan is részt lehet venni, majd mindenki a saját korosztályában, azaz a gyerekek az őrsökkel, a szülők pedig a felnőtt cserkészekkel lehetnek együtt. E programok erősítik az szülők összetartozását, és ők is jobban megismerik egymást. **A bizalom kiépítését, a támogatásukat (mind anyagi, erkölcsi és természetbeni) is erősítheti, ha a szülők közösségként működhetnek, és kapcsolódhatnak a csapathoz.**

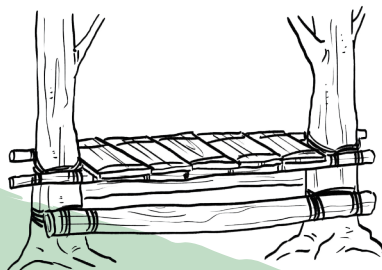
A rajvezető nevelési feladata

Elkészíti a próbarendszer, valamint az előző éves őrsi előrehaladások alapján az egyes őrsök őv-knek átadott munkaterveit, a raj közös célkitűzéseit, tehát a raj munkatervét. Rajmunkatervünk elkészítése meghatározó a raj egészére és a rajt alkotó őrsökre nézve is. Szükséges ehhez:

- a csapat és a raj munkaterve;
- a szövetség, kerület, körzet és a csapat eseménynaptára, mely a munkaterv része;
- a raj-csapatösszejövetelek száma;
- őrsök, ahol a cserkészek próbára készülnek;
- őrsgyűlések helye, ideje, száma;
- őrsvezetőink ismerete;
- vezetői gyűlések, alkalmak.
- egyéb erőforrások;
- iskolai szünetek, munkanap áthelyezések naptára;
- egyházi naptár.

Az eme irányvonal mentén készült rajmunkaterv nem csupán egy eseménylista felelősökkel, dátumokkal és témakörökkel, hanem tartalmazza a raj közösen elérendő céljait, illetve azok megvalósításának menetét, egymásra épülését. Az időszak céljainak megvalósítása több kisebb program révén valósul meg, amelyek átfedésben is lehetnek egymással. Például:

- Összekovácsolásra: játékdélután, sorverseny, tábortüzek;
- Lelki nevelésre: lelkigyakorlatok, vezetői és rajmisék, filmnézés, karitás;
- Állóképesség növelésre: teljesítménytúrák, közös sportprogram;
- Cserkészstudás: tábori építmény verseny, különpróbázás.

A rajmunkatervből készül az őrsvezetőnek átadott munkaterv, és a rajparancsnok saját munkaterve. Egy jó rajparancsnoki munkaterv a sikeres cserkésznevelés kulcsa, és emellett rajparancsnokként saját magunk számára is nevelő hatású.

A rajparancsnok saját munkatervének fontos része a rendszeres kommunikáció, hogy ne csak évvégén és félévkor konzultáljunk az őrsvezetőkkel, hanem folyamatosan, legalább havi rendszerességgel. Ez történhet négyszemközt, de vezetői gyűlésen is, amikor megbeszélhető, hogy ki miben érez gondot, és ötletelve, tapasztalatcserével kijelölhetőek a megoldás irányvonalai.

Az őrsvezetőkkel való kapcsolat

A harmadik rész az őrsvezetőknek nevelése, képzése, irányítása (együttműködésben). **Nevelni szóval és tettel is tudunk.** Az őrsvezetőket is nevelni kell, mert fontos, hogy miközben adnak, kapjanak is. Energiát, elismerést, szakmai tanácsokat, bizalmat.

A rajvezető hatása, személyes példája révén folyamatosan nevel. Ez nem csupán a cserkészvezetői munkájában valósul meg, hanem az élet egyéb területein is: iskola, munka, család, egyházközség/hitélet és saját korosztályi munkája. Ezek alapvetően határozzák meg a rajvezető példaértékű személyiségét. Nyilvánvalóan az rpk önneveléssel is törekszik a negatív tulajdonságainak csökkentésére, hiszen, mint tudjuk, **olyan az egység, amilyen a vezetője**, és rajparancsnokként a legjobbat szeretnénk kihozni magunkból és a ránk bízottakból is.

Fontos a folyamatos előretekinvés is. Ahogy Karácsony Sándor mondta: „A pedagógus nem lehet elkeseredett, megtorpanó ember, mert a pedagógusnak egyetlen karizmája van: a jövőbe vetett hit optimizmusa.” Ez a cserkészvezetőkre halmozottan igaz!

Ezért folyamatosan fejlesztenie kell önmagát is, nemcsak jellemileg, hanem cserkész-tudásban és egyéb ismeretekben is:

- jellem;
- cserkésztudás;
- közéleti ismeret;
- egyéb nem cserkész, de cserkészethez kapcsolódó területek (pl.: EÜ, KRESZ, néprajz);
- a cserkészkorosztályt érintő problémák, kérdések ismerete;
- kommunikáció;
- korosztálynak megfelelő könyvek, filmek, programok ismerete;
- a cserkész korosztály neveléséhez elengedhetetlen szakirodalom ismerete.

Tanulni lehet a szülőktől, a felettes vezetőktől, más cserkészektől, őrsvezetők-től is. Sokszor segíti a már felnőtt vezetőt a gyerekektől, kamaszoktól kapott inspiráció, mely épp oly hatással lehet a rajparancsnokra, mint a rajvezető az őrsvezetőre.

Az őrsvezetők szüleivel való kapcsolat: itt is működhet oda-vissza. Ha a szülővel jó a kapcsolatunk, akkor együtt fogunk dolgozni, például nem fog cserkész foglalkozástól való eltiltással büntetni, mert tudja, hogy mi segítünk a helyes úton járni a gyermekének. Viszont mi is segíthetünk a szülőnek. Hiszen bizonyos esetben az őv könnyebben elfogadja ugyanazt a rajparancsnoktól, mint a szüleitől, hiszen otthon több a kötelezettsége a szülőnek állandóan szót kell fogadni, míg a rajparancsnok jó esetben az idősebb testvér szerepben lehet az őrsvezetőknek, mint ahogyan az őv az őrstagjainak.

Ismerd őrsvezetőidet. Vedd észre, hogy mikor van szükségük segítségre vagy csak arra, hogy meghallgasd őket. Legyél igényes, amit követelj meg tőlük, de az általad kiadott munkatervük is ezt tükrözzék. Legyél pontos is, hogy ezzel is példát adj kószáló őrsvezetőidnek. Légy elérhető, jelenlévő számukra! Ha jó kapcsolatot tudsz kialakítani velük, az a raj működésének szilárd alapját biztosítja.

Felhasznált irodalom:

Egységes Ifjúságnevelési Kézikönyv (tesztverzió), Budapest, 2014

5.3. A cserkész vezető helye a cserkészéletpályán

Cserkész korosztály kezdetén az őrs már 3-4 éve együtt van, de az is lehet, hogy most kezdi mindezt. Gyakran előfordul, hogy az ŐVVK-t végzett vezető itt kezdi meg vezetői

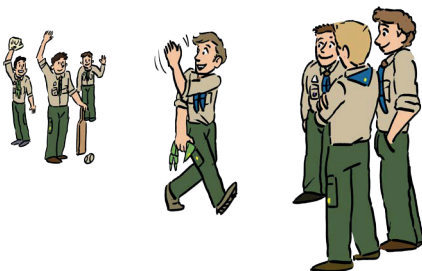

pályafutását, ám az is előfordulhat, hogy a KCSŐVVK-t végzett őv vezeti őket cserkész korosztályban is. Ez utóbbi esetben **az őv vegyen részt a cserkész korosztályi vezetőknél szóló továbbképzésen.**

A vezető saját kósza, vándor vagy mester korosztályi őrsében éli meg a cserkészéletét. E mellett az őv, rpk legyen tevékeny tagja a vezetői közösségnek, mind a szakmai, mind a feltöltődési lehetőségek miatt. Az őrsvezető, rajparancsnok személyes példája meghatározó. Az anyaőrs (vagy raj) életében való részvétele példa az őrsébe tartozó gyerekek vagy a rájába tartozó őrsvezetők előtt, egyéni fejlődését is szolgálja, emellett töltődési lehetőség is.

Az őrsvezetőnek a saját korosztályi élete mellett az őrsével végzett munka egy szolgálat. Legyen tevékeny cserkészlete, teljesítse a próbákat. **A vezetőt a leginkább a saját cserkészlete teszi hitelessé!** A vezető saját korosztályában éli cserkészéletét, ott kapja meg a korosztályának megfelelő, építő programokat.

A vezetőnek saját önfejlesztésére is oda kell figyelnie. Menjen el vezetői továbbképzésre, neki szóló konferenciákra, ha már vándor és a csapat rajparancsnokként számít rá, akkor STVK-ba.

Vezetőnek lenni felelősségteljes feladat. Szükséges hozzá belső elköteleződés és vezetői készség is. Elengedhetetlen, hogy folyamatos, élő istenkapcsolata legyen, tudjon imádkozni vezetettjeiért, élő hite legyen, amivel példa vezetettjei előtt.

5.4. A cserkész vezetők együttműködése a rajban

A cserkészeknél is fontos a rajok szerepe és fontos a rajokban lévő őrök, illetve vezetőik együttműködése is. **A csapat méretétől függ, hogy miként működik a rajrendszer.** Az is, hogy a rajok hogyan tagolódnak. Nagy csapat esetében törekedjünk arra, hogy cserkész korosztályban nemenként alkossunk rajokat: legyen cserkész lány és cserkész fiú rajunk. (Ebben a korosztályban a gyerekek jobban megnyílnak azonos nemű kortársaik előtt, és a közösségépítésnek, a közösségben való kibontakozásnak is az egyenemű közegek nyitnak lehetőséget).

Ha ezt a felosztást alkalmazzuk, az ellenkező nemű őrök vezetői is egyeztessenek egymással, cseréljenek tapasztalatot. Erre biztosítsunk alkalmat, közös cserkész korosztályi vezetői együttlétet, programok keretében.

Ahol nincsenek teljes, korosztályos és egynemű rajok, ott a korosztályi raj kialakítása legyen célunk. A korosztályi rajok lehetnek vegyesek, de a 40 cserkész létszámot ne lépják át! Ekkor is figyelemmel kell lennünk a fiúk és leányok eltérő igényeire.

Az ötödikes gyerek is cserkész korosztályú és a nyolcadikos is. Más-más igényeik vannak, ezért a rajgyűlések kialakításánál törekedni kell az olyan programok beiktatására, ami mindannyiuknak megfelel.

Az őrsvezetők támogassák egymást, mert egy 14 éveseket vezető már átesett azokon a problémákon, amin egy 11 éveseket vezető még nem feltétlenül. A rajparancsnok segítse ezeket a kapcsolatokat, biztassa őrsvezetőit az együttműködésre. Legyen lehetőség arra, hogy az őrsvezetők felmerülő problémáikban segítséget tudjanak kérni a tapasztaltabb vezetőktől. A raj vezetőinek közössége vagy a vezetői őr biztosítson módszertani fejlődési lehetőséget is a vezetőknek.

A rajvezetőség célja, hogy összefogja a csapat vezetőit, szakmai fórum legyen.

Ha jó a kapcsolat a „magánéletben”, jó lesz a munkakapcsolat is. Ez a rajparancsnok érdeke is. Azzal is szembe kell nézni, hogy őrsvezetőink között lehetnek konfliktusok, nézeteltérések. Erre a rajparancsnoknak választ kell adnia (közös feladat megoldása, beszélgetés, játék stb.).

Különböző attitűddel rendelkező őrsvezetőink vannak, és ezt jól kell használnunk a közös munkában! Egy-egy program lebonyolításánál ez különösen a segítségünkre lehet. Biztos van köztük vezér, megvalósító, csapatjátékos stb. is (vö. Belbin-teszt). Tudatosítsuk őrsvezetőinkben, hogy példák a gyerekek előtt, így ha segítik egymást, megfelelően viselkednek a másikkal, felnéznek majd rájuk a vezetettjeik.

Felhasznált irodalom:

Egységes Ifjúságnevelési Kézikönyv (tesztverzió), Budapest, 2014

5.5. Az őrsvezetők szakmai előrelépése és fejlődése

A cserkész korosztályban dolgozó vezetők sok esetben itt kezdik a vezetői pályájukat. Frissen érkeztek az ÖVVK-ból, és jutnak el a toborzott őrükhöz. Tele vannak életkedvvel, vezetési vágygal, világmegváltó tervekkel, újítási ötletekkel. Ezeket mind ügyesen kell kordában tartani, és megfelelő módon kezelni. Nagyszerű a tettvágy, ha összhangban van a terveinkkel. Az újító szellem hatalmas energiákat képes megmozgatni, ha közösen dolgozunk mindezekben.

A korosztály másik ágán érkezők vezetői a kiscserkész korosztályban szereztek tapasztalatokat. Ők már maguk mögött tudnak pár évnyi őrsvezetői gyakorlatot (ebből fakadóan néhány évvel idősebbek is a most induló őv-k újonc őrseihez képest), sőt, akár közülük is kerülhetnek ki most STVK-ba induló jelöltek. Közös élményekkel rendelkeznek, hiszen egy rajban dolgoztak év(ek)en át.

Minden őv legyen teljesen képben a korosztályról. Vagy az által, hogy most erre a korosztályra képezte az ÖVVK, vagy az által, hogy részt vesz a VTK-n, amelyen megtanulja a cserkész korosztály jellemzőit. Ezt kell az alapnak tekintenünk, innét induljanak el az őv-ink. Érdemes az őv-knek szóló kézikönyvet végigolvasni, és akár a raj vezetőivel közösen feldolgozni.

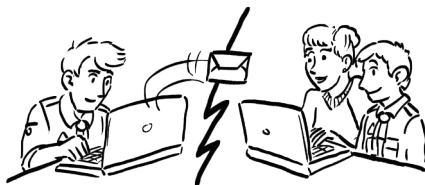
Érdeemes feltérképezni, hogy az őv-knek a cserkészstudás mely területén van szüksége fejlesztésre. Hamar kiderül, hogy a négyéves cserkészélet mely területén ki mennyire jártas, és ebből az is látszik, ki lesz képes tudását, tapasztalatát megosztani, és kinek van szüksége a frissítésre, fejlesztésre.

Érdeemes használni azokat a tudásbázisokat, amelyek segítik a módszertani tárház bővítését, a játéktár növelését, avagy izgalmas programokkal gazdagítják a raj életét stb. Akár azzal, hogy más cserkészvezetői könyveket megismerünk (pl.: más szövetségek idevágó anyagai vagy régebbi cserkészkiadványok stb.), szörfözzünk a világhálón (számos jó honlappal találkozhatunk a peldaul.hu oldaltól a pinetreeweb-ig), megbeszéljük a kihívásainkat, kérdéseinket más vezetőkkel (pl.: az ÖVVK-s őrünkkel vagy a rajvezetőséggel), illetve írhatunk dr. NLÁ-nak, hogy adjon tanácsot. Mellettük figyelemmel kell kísérni a cserkészsjajtót: az MCS és a VL is tartalmaz ide vonatkozó és komoly segítséget jelentő írásokat. Ezeket rendszeresen tárjuk az őv-k elé, és akár hozzáunk mi is egy-egy izgalmas témát.

5.6. Kapcsolattartás a cserkész korosztályba tartozók szüleivel

A szülő-vezető viszony

A cserkészkorosztály már sokkal önállóbb, mint a kiscserkészek, de még teljes önállóságról nem beszélhetünk. Főleg kiskamasz és kamaszkorban úgy érzik, hogy már „fel-nőttek”, és bizonyos kérdésekben egyedül dönthetnek. Azonban ez még korlátozott szabadságot jelent. A szülők még mindig az elsődleges döntéshozók a cserkészek életében.

Lényeges tisztáznunk a szülőkkel való kapcsolat elemzésekor, hogy a nevelés elsődleges közege a család. A cserkészlet csak kiegészíti azt a nevelést, amelyet a gyermek a családban kap. Ez a kiegészítés eredményes és hatékony igazán akkor tud lenni, ha a családi neveléssel összhangban áll. Ezért ismernünk, tisztelnünk kell a családot és a szülőket ahhoz, hogy elfogadjanak és partnerként kezeljenek minket.

A partnerség alapja a rendszeres és pontos kapcsolattartás. A cserkészvezetőnek meg kell ismerkednie cserkésze szüleivel; elsősorban a felnőtt rajparancsnoknak, és a közösségben velük élő őrsvezetőnek. A leggyakoribb kapcsolatban az őrsvezető van a szülőkkal, így mindenben hozzá fordulhatnak. A felnőtt vezetőnek is elérhetőnek kell lennie, mert azokkal a programokkal kapcsolatban, melyet a raj szervez, a rajvezetőnek kell tájékoztatást adnia – sok esetben az őv-n keresztül. A rajparancsnok felnőtt, ezért a szülő a kényes kérdésekben lehet, hogy hozzá fog fordulni először – fontos tehát mindkét vezetői szint rendelkezésre állása.

A kapcsolattartás módjai

A kapcsolattartás módja változatos lehet: elképzelhető családlátogatás keretében, vagy akár szervezett formában (szülői értekezlet, családi nap, szülői vacsora, támogatóknak, szülőknak szervezett bál, tábori nyílt nap, nyilvános fogadalomtétel, csapatest stb.). A kapcsolatépítés kötetlenebb, informális módon is megvalósulhat: kifejezetten jól tesz a vezető-szülő viszonynak, ha a foglalkozások előtt-után váltunk néhány szót a szülőkkal, érdeklődünk, mesélünk.

Emellett a kapcsolattartás közvetett formái is fontosak: erre valók a különböző szülői levelező listák, a körlevelek, a csapat, őr Facebook-oldala, csoportja stb. Akiket pedig nem lehet elektronikus úton elérni, postai levélen keresztül érdemes: az erre fordított idő bőven megtérül (tábori körlevél, tagdíjról, csapat ügyeiről, programokról értesítés stb.). Fontos, hogy felmérjük, milyen kapcsolattartási eszközöket használnak a szülők, hogyan érhetőek el a legjobban. Nincs értelme úgy levelező listát vagy közösségi oldalt működtetni, hogy a szülők töredéke használja azt csak. Mérjük fel, hol/hogyan érhetőek el a leggyakrabban, és ha ez alkalmazkodást jelent (postai levél), vállaljuk az áldozatot az információk célba juttatása érdekében.

Melyek azok a területek, ahol elengedhetetlen a kapcsolattartás?

Programok

A cserkészek még általában nem maguk szervezik programjaikat, ezért minden program egyeztetése a szülők bevonásával történhet meg. Ami az őrsgyűlésen, rajgyűlésen elhangzik, még nem biztos, hogy eljut a cserkész szüleihez. Ennek megoldására mindenképpen valamilyen kommunikációs fórumra van szükség, méghozzá olyanra, melyet a szülők gyakran használnak (lásd fent). Csak a cserkészekkel egyeztetni időpontot, részleteket még nem elegendő, bár a korosztály kimeneti idejéhez közeledve egyre több egyeztetésben lehet a gyerekekre számítani.

Őrsgyűlés időpontja

Ennek meghatározása mindig nagyon nehéz. A gyerekeknek számos külön programja van, iskolába is jár és néha otthon is kell lennie. Ezért fontos hogy már a tanítás megkezdésének hetében (vagy akár előtte) egyeztessünk a szülőkkel, amikor már tudják a többi program időpontját, de még nem telt be a naptáruk. Jó megoldás, ha minden évben ugyanabban az időben van az őrsgyűlés, és akkor a szülők már a többi program szervezésénél figyelembe tudják venni. Csak a cserkészekkel egyeztetni még nem elegendő, mert, bár sok mindennel tisztában vannak már, még mindig lehetnek olyan programok, elfoglaltságok, szempontok, amelyekről ők nem tudnak, vagy nem veszik kellően komolyan.

Portya

Nagyon fontos, hogy időben tudják meg a szülők a portyák időpontját, mert a családi naptárak hamar betelnek. Fontos a részletes tájékoztatás a szülők részére. A cserkészeknek ugyan van tapasztalatuk, de még nem teljesen önállóak. Mindenképpen tájékoztatni kell őket a portya pontos helyéről, a programokról, a szükséges felszerelésről, az étkezésekről, az alvás körülményeiről, a felmerülő költségekről, ennek befizetési módjáról, határidejéről, az indulási és érkezési időpontokról és az utazás körülményeiről.

Nekünk is információt kell kérnünk a cserkészünk esetleges étel-, illetve gyógyszerérzékenységről, allergiájáról és alvási szokásairól, még akkor is, ha ezeket már kiscserkész korából tudjuk, hiszen ezek a körülmények változhatnak.

A portya után is referálni érdemes a szülőknek, mert a cserkészek nem feltétlenül adják át részleteiben az információkat. Ha esetleg nem úgy alakult valami, mint ahogyan terveztük, azt is le kell írni. Nagyon jó ötlet hogy fényképeket is küldünk utólag a portyáról.

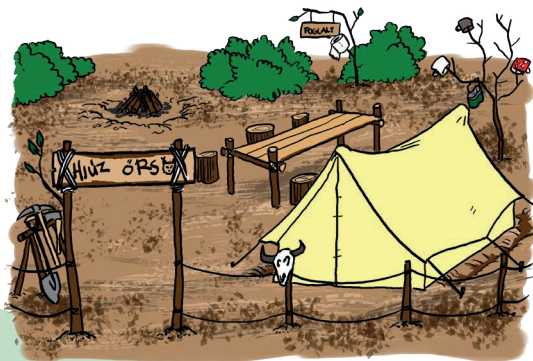

Tábor

A tábori időpontját, amint a vezetőség eldönti, kommunikálni kell a szülők fel, mert csak akkor tudják a családi programba beilleszteni, ha azt időben tudják. Még ebben az életkorban is hasznos szülői értekezletet tartani a szülőknek a tábor előtt, mert ott egyértelműen tudunk válaszolni a kérdésekre, (képek segítségével) be tudjuk mutatni a tábort. Mindent el kell mondanunk, amit a portyánál leírtunk, de be kell számolnunk arról is, hogy esetleg hogyan kaphatnak információt a gyerekekről a tábor ideje alatt (pl.: küld-e sms-t a szülőknek az őv, vagy lesz nyílt nap, küldhetnek valahová levelet stb.). Fontos, ha ezek közül valamit megígérünk, azt pontosan tartsuk is be!

A tábor után is jól esik a referálás a szülőknek, ez a következő cserkészév és a következő tábor jó alapja lehet. Ez megtörténhet egy hangulatos, képvetítéses szülői esten is akár.

5.7. A cserkész korosztály különleges vezetési kihívásai

A többletszolgálat lehetőségei: a vezetővé válás kezdetei és nehézségei

Markánsan megjelenik a cserkészkorú őrök esetében a vezetői utánpótlás kérdése. A baden-powell-i vezetői koncepció szerint már a fiatal, 14 éves gyerekeket is fel lehet ruházni a többlet szolgálattal járó felelősséggel. Megfelelő képzés és kontroll mellett a cserkész korosztály arra alkalmas tagjai képesek akár a cserkészneveléssel járó felelősséggel és lehetőségekkel élni.

A vezetővé válás folyamatának kezdete jellemzően a cserkész korosztály végén, az utolsó évben jelentkezhet. E folyamatban mind a cserkész, mind a kósza korosztályi őrvezetőknek felelőssége lehet. Az őrvezetők kiválasztására általános szabály nincs. Csapatonként más és más rendszer működik, azonban általában igaz, hogy az őrvezetőjelölteket nem csak saját vezetőjük jelöli ki, hanem a raji vagy tágabban a csapatvezetőség. A gyerekek képességeit, személyiségét, mindezek fejlődését viszont az őrvezető és a rajparancsnok látja a legtisztábban.

A vezetés elsősorban példa, és ez az igazság a legtisztábban épp az új vezetők kiválasztásánál érhető tetten. A 14 éves vezetőjelölt elkezd a korosztályos őrvezetőképzést, ugyanakkor vezetői attitűdjét, módszereit, vezetési stílusát, szénitititását alapvetően meg fogják határozni saját élményei. A saját őrseben tapasztalt légkör, saját őrvezetőjének lelkesedése, következetessége, vezetői magatartása jelent elsődleges forrást saját vezetői személyiségének kialakulásánál. Ugyan így hat rá, amit lát az őv-je és az rpk-ja közötti együttműködésben, hiszen az őv-ség melletti döntést az is befolyásolja, hogy kivel kell majd együttműködnie.

A cserkész korosztály vezetőképzésbe belevágó tagjai éppen olyan tevékeny tagjai az őrüknek, mint bármely másik tag. A majdani kósza életüket is ez kell, hogy meghatározza. Ezért fontos, hogy a cserkészkorosztály vége felé **minden tagnak legyen lehetősége valamilyen szolgálatra, ami tartós megbízással jár.**

Egy 14-15 éves cserkésznek a szociális igényeit nem elégítheti ki a vezetett őrse. Ott ő elsődlegesen vezető, így szüksége van egy olyan közösségre, ahol tagként élheti meg a cserkészéletét, kortárs kapcsolatokat alakíthat ki, és a vezetéssel járó felelősség nélkül lehet jelen.

A fiatal vezetők személyiségformálódása még nem lezárult folyamat, a cserkésznevelés eszközeivel lehet és kell segíteni a teljesebb emberré válásukat. **Az őrvezető önma-**

gában nem érte el a cserkésznevelés végső célját, „csupán” e folyamat egy fontos stádiumába lépett. Lényeges feladata a cserkész és kósza korosztály őrsvezetőjének, hogy mindekre rávilágítson. Mutassa meg, hogy az őrsvezetőség feladatán túl tartogat még a cserkészélet kihívásokat. **A vezetői életpálya nem ér véget az őrsvezetőség-gel, sőt, az ennek az első állomása.**

Fontos odafigyelni arra is, hogy az új vezetők élete saját őrükben nem mindig zökkenőmentes. A friss vezető az anyaőrsébe előfordulhat, hogy csak pihenni jár vissza, az őr feladatait, programjait nem feltétlenül érzi sajátjának. Az ilyen őrök vezetőinek türelemmel, közösségépítő programokkal törekedniük kell arra, hogy a friss vezetők is tevékenyen részt vegyenek az őr életébe.

Új őrstagok integrálása

A cserkészkorosztályban ismét lehetőség van becsatlakozni, ami új tagokat hoz az őr-be. Ők sok esetben nem (csupán) a kiscserkészetből érkeznek a cserkész korosztályba, hanem újonnan csatlakoznak a cserkészethez. Ez a kiscserkész élmények hiányát jelenti, ugyanakkor lehetőséget ad az őrsvetőnek egy megújult (szinte új) közösség kiépítésére.

Elsősorban **közösséget épít az őrsvető**, hiszen a cserkész nevelőmunkája, a teljesebb emberré formálás csak közösségben valósulhat meg. Az őr meghatározó kapocs, szocializációs közeg: a tagok között kialakuló viszonyok életre szóló barátságokká válhatnak. Ezek a barátságok pedig a cserkész korosztályban gyökereznek, itt jönnek létre a legmeghatározóbb, legstabilabb közösségek. Ennek hátterében, az ebben az életkorban kifejlődő szociális intelligencia mellett, a cserkész korosztály kisközösségi élménye is áll (lásd: fentebb bővebben).

6. A cserkész korosztály cserkészszajátosságai

6. A cserkész korosztály cserkészszajátosságai

6.1. A korosztály kiemelt cserkészprogramjai

A nyári tábor

A cserkész korosztály éves programjai közül kiemelt szerepe van a nyári tábornak. Ez a jellemzően 7-12 napos együttlét igazi próbatétele a cserkészstudásnak, talpraesettségnek. Szoktuk az éves munka megkoronázásának tartani, a nyári táborban teljesedhet ki ugyanis az évközi cserkészélet. Lehetőség nyílik a természetben létezni, alkalmazkodni hozzá, Isten létét megtapasztalni, a csapatösszetartást erősíteni és nem utolsó sorban az őrsi közösség jelentette kapcsolatokat is elmélyíteni.

A cserkész korosztálynál nagy szerepet játszik az egyéni fejlődésben is a cserkész tábor: egyrészt a tábortüzek, a zászlószertartások, a túrák, a sátrazás élményei meghatározóak a későbbi cserkészélet szempontjából, másrészt ezeket az élményeket közösségben éli meg a cserkész. Ez pedig az őrsi közösséget is megerősíti, illetve a csapathoz, a rajhoz tartozás pozitív érzését is kialakítja, fokozza.

Sokaknak (főleg az újonnan csatlakozóknak) ez az első komoly alkalom, amikor hosszabb időt töltenek szüleiktől távol. Segítsük, ha kell, gyámolítsuk őket! A tábor a személyiségfejlődés szempontjából is meghatározó élmény, illetve a cserkészstudás elmélyítése, gyakorlati megtapasztalása, alkalmazása is itt lehetséges. Támogassuk ezért az elsőtáborozókat, hogy valódi feltöltődést és a cserkészélethez további motivációt adjon ez a közösen eltöltött idő!

Ügyeljünk arra, hogy az őrsi kereteket is biztosítsuk a csapattáborban. Szüksége van a cserkész korosztályú őrsöknek az egyedüllétre, a magukkal való foglalkozásra is. Emellett adjunk lehetőséget portya vagy közös délután keretében a korosztály ellenkező nemű őrsével is a kapcsolatépítésre, találkozásra.

A portya

A cserkész korosztály portyája elsősorban az őrsi keretek erősítését szolgálja. Lehetőség nyílik emellett a vonatkozó próba egyes gyakorlati elemeinek (túrázással, honismerettel, tájékozódással kapcsolatos próbapontok) teljesítésére is. A többnapos portya remek lehetőség a nyári táborra való felkészülésre, az őrsi összetartás, a közös munka, feladatbeosztás kipróbálására a gyakorlatban. Érdemes kisebb feladatokat adni a cserkészeknek, amelyet önállóan vagy többen együtt végezhetnek el.

A portya jellegét tekintve lehet mozgótábor, ám ebben az életkorban a hagyományos, egybázisú, és onnan csillagtúraszerűen megtett túrák is sok kihívást jelenthetnek. A portya megvalósulhat raji keretben is.

6.2. A cserkész korosztályhoz kapcsolódó szertartások

Minden korosztályi beavatás a fogadalomtételnél leírtakra épül. A szertartások egyszerre legyenek egységesek, hiszen **szövetségben vagyunk**, és fontos, hogy ugyanazon jelentéstartalom mentén köteleződjünk el. Emellett a raj és a csapat hagyományai fontos szerepet töltenek be, mert a közösséghez tartozás, a közösséghez kötődés kifejezése az, hogy őket is részesítjük abban az élményben, amelyben minden tag részesült.

A fogadalomtétel és a beavatás az egyes korosztályokban más és más tartalommal és jelentéssel, de azonos keretek között jelenik meg. A szertartás lehet az egész csapat előtt – ekkor azonban nem lesznek saját, csak a korosztályba beavatottak által ismert elemei, ami a korosztályi, a raji közösséget erősíti. Lehet a szertartás csak a korosztály tagjai előtt – így azonban a kisebbek nem látják a nagyobbak jelenlétét. **Gondoljátok végig, hogy a rajotok szempontjából mi a legjobb megoldás, mi a leginkább az elköteleződést szolgáló keretrendszer**, és milyen eszközök erősítik meg a cserkészettel való azonosulását a rátok bízottakban.

A fogadalom szövegét fejből tudni fontos, értelmezni tudni kell (korosztályának megfelelő szinten), és nem szerencsés naponta felemlgetni, hogy ki mit fogadott meg. **A fogadalomtétel** azonban az esemény **élményszerűsége miatt kicsit mélyebben megélhető**, mint a törvény. A fogadalom ideális esetben meghitt viszonyt teremt a tisztt és a cserkész között, ez a nevelőmunka alapját jelentő bizalom fontos eleme. A fogadalom letételével a cserkész felettesének is fogadja a tisztet. A fogadalom beavatás is, a cserkészközösségbe való befogadás; tehát nemcsak a tiszt és a cserkész ügye, hanem az egész közösségé is. Így a közösség jelenléte elengedhetetlen a fogadalomtételnél.

A fogadalomtételt hét elem jelenléte teszi teljessé (egyik sem hagyható el):

- legyen jelen a befogadó közösség – legalább a raj – és a közösség vezetője;
- tiszt vegye ki a fogadalmat;
- közös részvétel az imádságban;
- a törvény hangozzon el;

- a jelölteket kérdezzük meg, akarnak-e fogadalmat tenni, és érthetően válaszoljanak igenlően;
- a fogadalmat előre mondva a jelöltek a maguk nevét behelyettesítve mondják el a fogadalom szövegét;
- kapják meg a nyakkendőjüket.

Igyekezni kell a fogadalomtétel eseményét mind a fizikai, mind a lelki körülmények alakításával emlékezetessé tenni. A fejlesztés lehetősége mindenki előtt nyitva áll, érdemes olyanná tenni e szertartásokat, amely a csapathoz kötődik, és kifejezi a közösséget. A felvázolt alapokat azonban meg kell tartani, hogy megadhassuk azt a közös élményt, amely a különböző korosztályú cserkészeknek ugyanazt a jelentéstartalmat biztosítja.

A cserkészek esetében a fogadalomtétel kötelező elemei mellett különösen hangsúlyosak az alábbiak:

- a befogadás a cserkészek világába (nem mindenkire igaz, hogy volt kcs vagy fk) – eddig jelölt volt, és mostantól a rajnak, a csapatnak és a cserkészek világának teljes jogú tagja;
- a közösség teljes jogú tagjává válik – hiszen az egyenruha minden darabját megkapta, és használhatja;
- zöld nyakkendője van, hiszen életének a leginkább intenzív időszakát a természetben, az erdőben tölti, és éli meg a cserkésztségét – vö. cserkészmódszer.

6.3. Az egyenruha a cserkészeknél

Az egyenruha több fontos funkciót is betölt:

- a cserkésztestvériség és a közösség kialakításának eszköze, szimbóluma,
- tükrözi, hogy viselője tudatosan vállalja a cserkészlet értékrendszerét, eszmeiségét,
- információkat is szolgáltat viselőjéről,
- és motivációs eszköz is.

Amikor a rajodra gondolsz, a munkatervedben megfogalmazott célok szerint vedd nagytő alá, mit és hogyan tegyetek ebben az évben. **Az egyenruha viselete nevelő hatású, viselésével kifejezik a közösséghez tartozást.** Mind az értékkezősség felvállalása, mind az adott közösség tagsága egyaránt fontos. Hordják bátran!

Kifejezi, hogy cserkészünk ide tartozik, a közösség része, ezért érdemes a lehető leg hamarabb, kb. az első fél év eltelte után megengedni nekik, hogy az inget hordják – egyelőre nyakkendő nélkül, ha nem tettek kiscserkész-ígéretet. Így az egyenruha az életük részévé válik.

Fektesz hangsúlyt arra, hogy **amikor csak lehet, viseljék az egyenruhát!** Utazás, portya, tábor, városban közös program – mind-mind nagyszerű alkalom, hogy megmutassuk cserkész mivoltunkat és a közösséghez tartozást.

Sarkalld őket az őrsi jelvény megalkotására és hordására. Akár az őrsi színek szalagjait is használhatják. Jó példát adhatsz a rajjelvénnel is, hogy a félévkor, amikor először vesznek fel inget, rögvést megkapják.

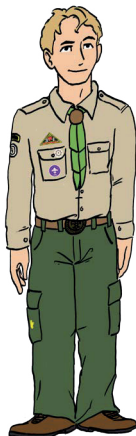

Külön gondot kell fordítanunk arra is, **hogyan szabályosan hordják az egyenruhát**. Sokkal inkább a nemtörődomség az oka, mint a lázadás, hogy kitűrve, elcsúszva, foltosan... stb. viselik. Tanítsd meg nekik, hogy miként helyes, és miként kell viselni, hogy egymásra is büszkéek lehessenek.

A szülőknek sokszor komoly anyagi megerőltetést jelent az egyenruha beszerzése, annak lecserélése. Segítsétek őket különféle lehetőségekkel, pl.: a használható állapotú, kinőtt egyenruhák megvásárlása, ezek továbbadása az újaknak, egyenruha-vásárlási támogatás biztosítása stb.!

Tegyétek azért, hogy az egyenruha fontosságát vezetettjeid is megértsék! Ne szükséges rosszat lássanak benne, hanem egy szerethető viseletet, amely a közösség egyik összekapcsoló ereje. A cél, hogy büszkéek legyenek cserkész mivoltukra és az ezt kifejező egyenruhára, bátran és örömmel viseljék!

7. Kiemelt figyelmet igénylő gyerekek a cserkészletben

7. Kiemelt figyelmet igénylő gyerekek a cserkészetben

„A cserkészlet legfőbb célja az, hogy a fiatalokat, támogatni kell abban, hogy ki tudják bontakoztatni teljes fizikai, szociális és lelki adottságaikat, miáltal majd egyházuk, közösségük, nemzetük és az egész emberiség értékes és felelősségteljes tagjai lehetnek.”

(Sík Sándor)

A Sík Sándor által megfogalmazott cél minden vezető számára iránymutatás, hiszen önmagunk képzése, adottságaink fejlesztése mindenki számára előrevivő és megvalósítható. A cserkészlet lelkiségénél és pedagógiai módszereinél fogva alkalmas a kiemelt figyelmet igénylő gyerekekkel való munkára: a teljes embert formálva, számukra közösséget adva, szemünk előtt Bi-Pi példáját tartva lehetünk fejlődésük segítői.

Mit jelent az, hogy kiemelt figyelmet igénylő gyerek?

Az alábbi definíciók alapján látható lesz, hogy el kell különíteni a biológiai (különleges bánásmódot igénylő gyermekek) és szociális háttérből fakadó (hátrányos helyzetű gyermekek) nehezítettséget a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek körén belül. Más eszközökkel és módszerekkel kell hozzájuk fordulni.

Mint minden osztályozás, a különleges bánásmódot igénylő gyermekek kategóriáján belüli elkülönítés is nehézkes, ugyanis maguk a kategóriák jogi és tudományos felosztása folyamatosan változik. Ennek több oka is van, például a kórképek sok esetben meghatározatlan háttere vagy a fogalmak elavulása, pejoratív értelművé válása. A jelenlegi tudo-

mányos álláspont szerint a különleges bánásmódot igénylő gyermekek sérülése, fejlődési különbségei, genetikai, biológiai és környezeti tényezők speciális együttesének köszönhető. Csoportosításukat az a tény is nehezíti, hogy gyakorlatilag minden gyermek egy külön kategória, fejlesztésük szintén teljesen egyedi módszereket igényel. A cserkészletben a teljes ember Istentől kapott egész-ségét fejlesztjük elfogadva azt, ahogy ő teljes, azaz egész ember – ez az ő egész-sége.

A jogi meghatározás a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvényben található, e szerint a **kiemelt figyelmet igénylő gyerekek** közé tartoznak:

- „a különleges bánásmódot igénylő gyermekek tanulók, tehát a
 - a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók,
 - a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók,
 - a kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók,
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanulók.”

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló (SNI) az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki mozgásszervi, érzékszervi, értelmi- vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd. Az egyéb kategória a viszonylag gyakranak tekinthető diszlexiát, diszkalkuliát, diszgráfiát is tartalmazza.

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló (BTM) az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

Kiemelten tehetséges gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.

Hátrányos helyzetű (HH) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek (fiatal felnőtt), aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

-
1. a szülő vagy a családba-fogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családba-fogadó gyámról – önkéntes nyilatkozata alapján – megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,
 2. a szülő vagy a családba-fogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családba-fogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor a Szociális törvény 33. §-a szerinti aktív korúak ellátására jogosult, vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,
 3. a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált városfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben, vagy félkomfortos, komfort nélküli, vagy szükséglakásban, illetve olyan lakás körülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

Halmazottan hátrányos helyzetű (HHH)

1. az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében a fenti 1–3. pontokban meghatározott körülmények közül **legalább kettő** fennáll,
2. a nevelésbe vett gyermek,
3. az utógondozói ellátásban részesülő, és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.

Annak ellenére, hogy a helyzet már így is elég bonyolultnak tűnik, tapasztalataink alapján tudjuk, hogy a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek kategóriájába tartozók mellett sok más gyermek is speciális figyelmet igényel. Gondoljunk pl.: akár az egyszülős családban élő, vagy a sok testvér mellett felnövő gyerekek is, de szintén kiemelt figyelmet kell fordítanunk pl.: az önbizalomhiánnyal küzdő vagy túlzott magabiztossággal rendelkező gyermekekre is. Természetesen tudjuk, hogy ezek nem moshatóak egybe a diagnosztizált kórképekkel, óvakodnunk kell az általánosítástól is, mégis azt a tanulságot levonhatjuk, hogy minden ránk bízott gyermek fejlődését személyre szólóan kell elősegítenünk.

Hogyan zajlik a diagnózis folyamata?

Ezen gyermekek diagnózisát a szülő vagy a pedagógus javaslatára felkeresett szakértői és rehabilitációs bizottságok állapítják meg egy összetett, több szempontú vizsgálat alapján. A vizsgálat után kapott szakértői vélemény tartalmazza a diagnózist, javaslatokat ad arra, hogy a gyermek mely vagy milyen típusú köznevelési és közoktatási intézménybe járjon, leírja, hogy milyen fejlesztésekhez van joga, és hogy mikor esedékes a diagnózis felülvizsgálata. A bizottság csak olyan intézményeket jelölhet meg, melyek alapító okirata tartalmazza az adott fogyatékossgú személyek integrációjának lehetőségét. A végső döntést azonban a szülő hozza meg arról, hogy gyermekét mely intézményben taníttatja.

Miért kell a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel is foglalkoznunk?

Amellett, hogy a kiemelt figyelmet igénylő gyerekek sokféle kategóriája is szembetűnő, érdemes a gyakoriságukat is megtekinteni. A Központi Statisztikai Hivatal 2013-as felmérése alapján¹¹ az általános iskolások 6,9 %-a sajátos nevelési igényű. Ebbe a számba ráadásul minden bizonnyal sokan nincsenek is beleszámítva pl. a kevésbé látványos beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral rendelkező gyerekek közül. Ne feledkezzünk meg emellett a hátrányos helyzetű gyerekek magas számáról sem. A köznevelés információs rendszer 2014-es adatai alapján¹² csaknem 215.000 HH vagy HHH kategóriájú gyermek jár óvodába vagy iskolába, mely az adott népesség kb. 13%-a.

Summa summarum, nézve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek magas számát, nagy eséllyel jut egy órsbe legalább egy ilyen gyermek.

Gyakoriságukat tekintve nem meglepő, hogy az európai normákat követő magyar oktatás is egyre nagyobb hangsúlyt helyez az integrált oktatás megvalósítására. Az integráció célja a gyermek számára egy olyan környezet biztosítása, amely leképezi a társadalom valós képét, ezzel elősegítve a későbbi szociális beilleszkedést, valamint a társadalom érzékenyítését. Ezeket a szempontokat is figyelembe véve a cserkészetnek is nyitnia kell feléjük.

Cserkészetünk alapelve a kötelességteljesítés, amelynek egyik iránya az embertársainkkal szembeni kötelességek teljesítése. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek felé, a többiekhez hasonlóan, ugyanúgy kötelességgel tartozunk, mint bármely más embertár-

¹¹ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1213.pdf>

¹² <https://www.kir.hu/3hpublikalas>

sunk felé. Melyek lehetnek ezek a kötelességek, amelyekkel konkrétan találkozhatunk a cserkészetben? Elsődleges az elfogadó szemlélet. Abban az esetben is, ha csak találkozunk akár az utcán egy kiemelt figyelmet igénylő gyermekkel, de akkor is, ha egy édesanya felkeresi a cserkészcsapatot, hogy kiemelt figyelmet igénylő gyermekét be szeretné írattatni cserkésznek. Az elfogadás mellett cserkészként a befogadás is kötelességünk, amennyiben megfelelőek a szubjektív és az objektív feltételek. Azonban ha nem tudjuk vállalni a kiemelt figyelmet, mert nem tudjuk megadni, akkor vállaljuk fel a döntést, és ezt beszéljük meg a szülővel is. Mindezt kellő körültekintéssel tegyük meg!

Feladatunk tehát minden magyarul beszélő gyermek számára elérhetővé tenni a cserkészet, de tudatosítanunk kell kompetenciáink, erőforrásaink határát. A különleges bánásmódot igénylő gyerekek, tanulók esetében is célunk a jellemfejlődés segítése, hitéleti és közösségi élmények biztosítása, figyelembe véve saját tudásunkat, határainkat.

Hogyan foglalkozunk a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel?

Módszertanuk szempontjai

A pedagógia ad módszertani javaslatokat a kiemelt igényű gyerekekkel való foglalkozásra. A cserkészmódszer számos eleme segít ebben. Rajparancsnokként, a nevelési célok kitűzésével, és az óravezetők koordinálásával ezen eszközök a cserkészmunkában könnyen javukra fordíthatóak.

Fontos, hogy az őrsi munkában a differenciált foglalkoztatás, a személyiségközpontú fejlesztés, a cselekedve tanulás és a pozitív megerősítés megjelenjen. Az óravezetőket segíteni kell a munkatervek figyelmes összeállításával, buzdítani kell őket az igényes, változatos módszertani eszközök használatára, és támogatni kell őket az esetleges elbizonytalanodásukban. Figyeljünk arra, hogy a próbák és a tudás számonkérése személyre szabott formában történjen, a méltányosság elvét tartsuk szem előtt, ugyanakkor támasszuk elvárható kihívásokat minden őrstag elé! Külön figyelmet igényelhet az őrön belüli kommunikáció, az érzékenyítés folyamata, legyünk ebben is vezetőink támasza!

Kommunikáció szülővel, vezetőtársakkal

Rajparancsnokként, csapatparancsnokként a témában érintett szülő - nagy valószínűséggel - először veled fog beszélni a gyermekéről. A legfontosabb, hogy elfogadó szemléletet tanúsíts, és mindvégig diszkrét maradj. Megértően hallgasd végig a szülő kérését, érzékeltess vele, hogy fontosnak érzed a kérését/kérdését. Ezeket a szülőket, akiknek

gyermekük kiemelt figyelmet igényelnek, minden bizonnyal nagyon sok kudarc, visszatartás, csalódás érhet, sokaknál jellemző, hogy még mindig nem tudják elfogadni vagy éppen feldolgozni, hogy gyermekük valamilyen módon sérült. Ezt tartsd mindig szem előtt!

Vázold fel a szülő számára a cserkészlet lényegét, rendszerét, elfogadó szemléletét. Kérdezzétek meg a szülőt, hogy milyen célból szeretné gyermekét beíratni. Hangsúlyozd azt, hogy őrsvezetőink olyan tízen-huszonéves fiatalok, akiknek nagy valószínűséggel nincs tapasztalatuk hasonló esetekkel, nem gyakorlott pedagógusok, gyógypedagógusok, de hozzátok hasonlóan elfogadó, nyitott szemlélettel rendelkeznek. Nyitottak a fejlődésre, képesek is rá, de ez egy több igenes felvetés.

Tisztázzátok azt is, hogy milyen programok tartoznak a cserkészethez, hogy ezek mennyire kompatibilisek a gyerek esetében. Pl. egy kerekesszékes őrstaggal nehéz lehet a táborozás nomád táborban eltölteni. Viszont, ha a táborba nem jön, olyan közös élményekből maradhat ki, ami következtében lehet, hogy nehezebb benn maradnia az őrsi közösségben. Ilyen és ehhez hasonló esetekre, esetleges veszélyekre kell felhívni a szülő figyelmét! Nem szabad biztos sikert ígérni, magától az érintett gyermektől, és az őt befogadó őrsvezetőtől és őrstől is nagyban függ, hogy mennyire sikeres az integráció. Mindenesetre érdemes megpróbálni.

Fontos hangsúlyozni, hogy a cserkészlet nem a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek nevelésére specializálódott, nem az ilyen gyerekekkel való foglalkozás a fő célja, tehát nem kiemelt célközönségünk, ugyanakkor nyitottsággal fordulunk hozzájuk!

Cserkészletünk nagyon fontos eleme a megfelelő kommunikáció a vezető-vezető, illetve vezető-szülő között. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében ez a kommunikáció még inkább a középpontba kerül. Rajparancsnokként, csapatparancsnokként a te felelősséged, hogy a szülővel megbeszélt dolgokat továbbítsd az őrsvezető felé. Neked kell emellett az őrsvezetőt is felkészítened erre a feladatra. Lehetséges, hogy megjed majd először ettől, hiszen az ismeretlen mindig ijesztő, a te feladatod, hogy biztass és támogassd a megfelelő döntés meghozásában!

Integráció az őrben

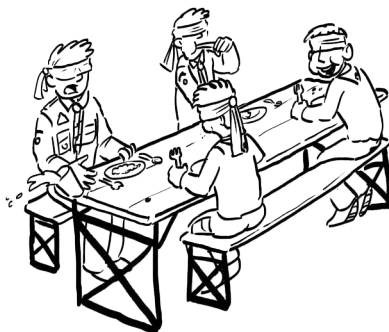
A megfelelő integrációhoz rengeteg szempontot kell figyelembe vennünk: a környezetet, a körülményeket, az integrált gyermek vagy fiatal igényeit, sérülésének típusát, súlyosságát. Lényeges szempont, hogy mielőtt befogadnánk a gyermeket, vizsgáljuk meg csapatunknak - az adott gyermek integrálására vonatkozó - kompetenciáit.

Biztosítani tudjuk-e az órgyűléseken, a programokon, táborokban a gyermek számára elengedhetetlen személyi és tárgyi feltételeket? Tudjuk-e úgy biztosítani mindezeket a feltételeket, hogy eközben a többi gyermekre is megfelelő idő és energetikai jutás? Amennyiben ezeket nem tudjuk megvalósítani, le kell szögezünk, hogy a gyermek integrálása nem fér bele a kompetenciánkba, és mindezt a szülővel nem bántóan, de határozottan, konkrét példákra hivatkozva tisztázni kell.

Az integrációnak egy fontos elve az, hogy leképpezze a társadalom fogyatékos és nem fogyatékos személyeinek arányát. Ezt a szempontot kell a cserkészeten belül is szem előtt tartani, ugyanakkor mivel egy kiemelt figyelmet igénylő gyermek sokkal több figyelmet, időt, energiát igényel, a nevelési-oktatási intézményekhez hasonlóan, súlyosságtól függően, 2-3 főként számítható. Fontos tehát, hogy egy olyan órsbe kerüljön a kiemelt figyelmet igénylő gyermek, ahol kicsivel kevesebben vannak, illetve nem árt, sőt egyes esetekben elengedhetetlen, hogy az órsnek segéd- vagy társórsvezetője legyen.

Érzékenyítés mint nevelési cél

Rajparancsnokként, csapatparancsnokként egyik legfőbb feladatod a nevelési célok meghatározása és az ezekhez szükséges eszközök biztosítása. Munkád során törekedj arra, hogy az elfogadó szemlélet, mások felé való nyitottság és a segítői attitűd a célok között legyen!

Ennek gyakorlására az integráció megélése az egyik legjobb eszköz lehet, ugyanakkor gyakorlatokkal, megfelelő programokkal szintén jó eredményeket érhetnek el! Érdemes minden korosztállyal, a neki megfelelő szinten feldolgozni a témát. (Látogassatok el a Láthatatlan Kiállításra, vagy szervezzetek hasonló élményprogramokat, határt csak a kreativitásotok szabhat!)

Perspektívák a cserkészzetben

Ahogy már többször hangsúlyoztuk, a kiemelt figyelmet igénylő gyerekek, az átlagos gyerekekhez hasonlóan, speciális esetek, egyéniségek. Nem lehet általánosságban megállapítani, hogy egyik diszlexiás, gyengénlátó vagy végtaghiányos cserkészből sem válhat különleges szolgálatokat vállaló (pl.: raktáros, pályázatíró, vezető stb.). A személyt kell nézni komplexen, a bárminemű fogyatékoságát egy személyiségjegynek, egy adottságnak érdemes tekinteni. A kérdés csupán az, hogy alkalmas-e ezzel az adottsággal a kiszemelt szolgálatra? Tudja-e kompenzálni a személyiségének többi részével azt, amiben esetlegesen hiányt szenved?

Úgy gondoljuk, nem szabad elzárkózni ettől a kérdéstől. Láttunk, hallottunk már gyengénlátó, minimális testi fogyatékos, enyhe értelmi fogyatékos, beszédhibás, diszlexiás, hátrányos szociális helyzetű cserkészből, aki tudott akár vezető is lenni. Az esetek többségében pozitív példáról beszélhetünk. Fontos a megfelelő kommunikáció a szülőkkel, a gyerekekkel, és természetesen magával a vezetővel is. Lényeges emellett, hogy olyan feladatot bízunk rá, mely illeszkedik az adottságaihoz.

Esettanulmányok

1. 432. cserkészcsapat tapasztalatai

Mivel csapatunk Budapest nyolcadik kerületében fekszik, az átlagosnál több kiemelt figyelmet igénylő gyermek, fiatal kerül hozzánk. A teljesség igénye nélkül fordult meg már nálunk látássérült, enyhe, illetve középsúlyos értelmi fogyatékos, enyhe beszéd fogyatékos, hiperaktív, figyelemzavaros, illetve depressziós, pánikbeteg, autisztikus, skizofrén gyermek, fiatal is. A szociális háttérrel tekintve pedig volt

már drog-, alkoholfüggő szülőkkel rendelkező, félárva, állami gondozott, illetve valamely kisebbséghez tartozó tagunk is. Mikor erről mesélek más csapathoz tartozó cserkésztestvéreimnek, általában csodálkozva hallgatnak, vagy éppen kacagnak. Fontos megemlítenem, hogy a csapattagok nagy többsége nem kiemelt figyelmet igénylő, s mellettük befogadtunk néhány ilyen gyermeket is. Éppen ez a befogadás csapatunk és közösségünk erőssége. Nálunk nincs klikkesedés, nincs olyan, hogy valakit lenézünk ilyen okok miatt. Nálunk abszolút alapszabály, hogy mindenki elfogad mindenkit, és a cserkésztestvérenek tekinti. Aki nem tudja ezt a szemléletmódot elsajátítani, egy idő múlva kikopik a csapatunkból. Ebben a felfogásban az a jó, hogy mindenki fontosnak érzi magát, mert mindenki tudja, hogy itt maximálisan elfogadják. Többektől hallottam már, hogy második családjukként tekintenek a csapatunkra.

Csapatunk szemléletmódját nagyon jól lefesti ez az idézet, melyet a tavalyi cserkésznapon megszólított 12 éves fiú csapattagunk mondott egy interjúban: „Mindenkori egyenlő ember. Valaki erősebb, valaki gyengébb, valaki okosabb, valaki butább. Ebbe bele kell egyezni és kész.”

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekekre – a tapasztalat szerint – jellemző, hogy viszonylag hamar kikopnak a csapatból, vezetőnek ritkán maradnak meg. Ekkor felmerül a kérdés, hogy akkor mi értelme volt ennyi energiát beletenni az integrálásába? Úgy gondolom, hogy az ilyen gyermekeknek az itt szerzett élmények, tapasztalatok olyan mértékűek és jelentőségűek, mely jellemfejlődésükhöz elengedhetetlen, és melyet máshol nem kaphattak volna meg.

2. Down-szindrómás cserkész (kiscserkészstől a vándor korig)

Kiscserkészként került az őrsébe. Én eleinte mint csapatparancsnok voltam kapcsolatban vele, azaz minimális volt a kontaktusunk. A csapat vezetői, mivel őrsvezetőjük vállalta a többletmunkát, igent mondott a jelentkezése elfogadására. Viszont később úgy alakult, hogy az újonc korba lépésükkor átvettem az őrsöt, és vezetem azóta is (immár tizensok éve).

A helyzetének sajátossága, hogy őrs tagja a testvére is, valamint unokatestvérei, illetve az ő templomi/iskolai barátai is. Ez azért volt döntő fontosságú, mert eme személyes kapcsolatok miatt elfogadása zökkenőmentes volt, természetes része volt a közösségnek. Akik később kerültek az őrsbe, azok ezt a helyzetet és a viszonyokat természetesnek, adottságnak fogadták el. Így „mássága” nem jelentett kezelendő vezetői feladatot számomra. Ezen felül a kommunikációban sokat se-

gített ez a kapcsolati háló, mert nem egyedül neki kellett megjegyezni pl. a túra találkozásiának az időpontját, hanem a többiek révén ezt a családja is tudta.

Vezetőként az egyik nagy feladat annak a megtanulása volt, hogy melyek azok a pillanatok, helyzetek, amikor eljutott a képességei határára, és melyek azok, amikor csupán visszaretten a feladattól, illetve amikor a lustasága került előtérbe. Kezdetben sokat segített, hogy az idősebb kora miatt egy ideig az erőnléte azonos volt a többiekével, így hozzájuk tudtam viszonyítani.

Rengeteget kaptunk kölcsönösen azokban a szituációkban, amikor az őrstársai segítették őt. Legklasszikusabb élményünk a csóványosi kilátóhoz kapcsolódik. A csúcs közeli bivakolás után kora reggel értünk föl, és természetes volt, hogy felmászunk a vaslétrákon a kilátóra. Ő egyből visszarettent, és a tériszonyára hivatkozott. Amikor erősködtem, hogy mégis jöjjön föl, akkor az őrstársai (akkor 10-11 évesek voltak) „mellém álltak”, nem csak biztatták őt, hanem felajánlották a segítségüket. Egyikük ment előtte, és mutatta, hogy hová kell lépni, a másik meg mögötte, és időnként segített a bakancsát megfelelő helyre tenni. Nekem „csak” hátvédként mögöttük kellett mennem. Közösen legyőztük a magasságot, és a félelmeit. A legszebb az volt, hogy ezt akkor és ott mindannyian átéltük.

A kósza és vándor kori komolyabb nyári túráknál a fizikai képességeit közösen mérlegeltük, és hoztunk döntéseket vagy kompromisszumokat. Ezekben a helyzetekben annak a mérlegelése volt a legnehezebb, hogy melyik az a pont, amikor miatta „megkárosítanám” a többieket, illetve melyik az a pillanat, amikor neki okoznék kárt. Ezen a borotvaélen nagyon nehéz volt táncolni. Végül a hegymászásra és via ferrátázásunkra nem jött el, de az autós túraínkon természetes módon velünk volt. Amikor ezen utak során olyan programelem jött, ami nem volt neki való, akkor természetes módon kétfelé vált az őrs, a többiek megmázták az utunkba kerülő hegycsúcsot, mi ketten pedig „öregurasan” túráztunk egy kellemeset. De voltak a határon mozgó vállalkozásaink is, például amikor közösen kerékpározni mentünk. Kezdetben ezek komoly vezetői többletmunkát jelentettek, mert a normál vezetői munka és a saját fizikai terhelésem elvitele mellett rá külön is figyelnem kellett, pl. szólni neki, hogy a kerékpárján merre és mikor váltson...

Másik nagyon komoly feladat a vele való kommunikáció megtanulása volt. Egyrészt meg kellett tanulnom, szoknom az ő „nyelvét”, másrészt elvárva az aktív kommunikációt, véleménynyilvánítást, megerősíteni őt, hogy merjen és tudjon beszélni. Ez mára oda fejlődött, hogy nem csak e-maileket küld rendszeresen, hanem mobiltelefont is használ! Ahhoz, hogy ide eljussunk, óriási mennyiségű türelemre

volt szükség, és ugyanazt a mondatát akár ötször is meg kellett hallgatni, míg sikerült kihámozni a mondanivalóját. Ennek az összecsiszolásnak másik vetülete volt annak a megtanítása, hogy mikor kell neki beszélni, vagy mikor jobb hallgatni. „Meredek” helyzet volt, amikor egy többnapos portyán szemtanúi lettünk egy természetkárosító bűncselekménynek, és a kitérő rendőrök nekünk is feltettek pár kérdést...

E folyamat eredményeképpen ma ott tart, hogy élő televíziós adásban is mert és tudott beszélni! (Természetesen ebben a fejlesztő munkában mi csak egy elem voltunk, a fő érdem a családjáé.)

Évről évre visszatérő feladatom volt, hogy a próbaanyagot rá szabjam. Végig kellett gondolnom, hogy mi az, amit valójában teljesíteni tud, és mi az, amit nem. Illetve ez utóbbiakat mivel tudom helyettesíteni? Ez az évek múltával egyre hangsúlyosabbá vált. A vándor-korosztályba lépve kapott ez sajátos dimenziót, amikor az egyik „normál” próbafeladat helyett azt kapta, hogy kezdjen el dolgozni valahol (az elhelyezkedésében segítettünk neki), majd a következő évben kezdjen el egyedül közlekedni otthona és munkahelye között, majd tanulja meg új feladatok ellátását a munkahelyén... Persze ez nem ment simán, főleg akkor, amikor „külsősökkel”, azaz az ő gondolkodását nem értőkkel találkozott, és került munkakapcsolatba. Jó ötletnek bizonyult az is, hogy az irodai munka mellett tanulja meg a ház körüli munkákat is az irodaházban. Főnöke erre nyitott is volt, de amikor közölte vele, hogy locsolja meg a virágokat, akkor arra nem gondolt, hogy a „*két percig tartsd oda a slagot*” utasítást szó szerint fogja értelmezni, és órával méri a két percet...

Ez viccesnek tűnik (mi is így éltük meg), de az egyik különpróba letételekor keserű élményhez is vezetett. Mivel az őrstársai különpróbaztak (kinek melyik tetszett alapon) természetes volt, hogy ő is letesz egy különpróbát. Kiválasztottuk, hogy mi érdeklő, és meghatároztuk a feladatot. Erről hosszasan kommunikáltam azzal a szakemberrel, aki vállalta a teljesítményének az értékelését. E sok-sok megbeszélés ellenére nem sült el jól ez a projekt, mert végül számára teljesíthetetlen elvárásokat állított elé. A csalódás elkerülése végett újraértelmeztük a különpróbát az ő személyes egészsége adta igényeihez, és így sikerrel tudta teljesíteni. Szintén feladatot jelentett annak megtanítása és megtanulása, hogy az évek során ő felnőtt. Így amikor – szintén próbafeladatot érően – közösen főztünk a kiscserkészekre, akkor meg kellett tanulnia mindhárom félnek, neki is a gyerekeknek is és a vezetőknek is, hogy ő itt háttérmunkás. Bekapcsolódhat a programba, de más súlycsoportba tartozik...

Munkatársi helyzetbe kerülve komoly tanulási folyamat volt számomra megtanulni az irányítását. Összetett feladatokat (akkor még) nem tudott elvégezni. Tehát nem működött a „*hozd be az asztalról az evőeszközöket*” utasítás, hanem először a kanalat, majd a villákat, végül a késeket kellett behozatni vele...

Komoly lehetőség nyílt számomra a nevelésében azzal, hogy az évek során kiderült, mit kedvel, mivel foglalkozik szívesen. Így amikor például világossá vált, hogy szívesen olvas, logikus lépés volt, hogy könyveket ajánlottam neki, sőt egyes próbákhoz kötelező volt meghatározott könyv elolvasása.

A családdal való teljesen nyílt és őszinte kommunikáció nagyon megkönnyítette a munkámat. Ők elfogadták a helyzetet, hálásak voltak azért, hogy törődünk vele, és szinte mindenben igyekeztek segíteni. Mivel a család is „túrázós fajta”, a várható terhelés tisztázása, és az ebből eredő „mehet – nem mehet” kérdésre mindig könnyen tudtunk közösen megfelelni.

Sajátos és nagyon nehéz vezetői feladatot jelentett viszont annak a megélése, hogy miközben vagány kamasz fiúkból áll az őrsöm, van egy olyan őrstagom, akit a sötétben vagy a kicsit meredekebb helyeken kézen fogva kell vezetnem, mert nem lát rendesen, illetve szédül. Aki mindenképpen mellettem akar aludni a sátorban vagy a kifeszített ponyva alatt, mert csak ott érzi magát biztonságban, vagy csak az általam vezetett autóba akar beülni...

Visszagondolva, én is rengeteget változtam ez alatt a közel másfél évtized alatt. Erős, nagydarab fiúvezetőként a gyengékkal, sérültekkel igazán nem tudtam mit kezdeni, nem tudtam megszólítani őket. Külön világot jelentettek számomra. A vele közösen átélt élmények rengeteget alakítottak rajtam is. Ma már képes vagyok meghallgatni, megérteni, átélni az ilyen helyzetű emberek gondjait, tudok velük partnerként beszélgetni, bekapcsolódni az életükbe. Ez a mindennapi életben és a munkámban nagyon komoly többletet jelent!